

STATISTIKA VANJSKE TRGOVINE UPUTSTVO ZA KORISNIKE

Bosna i Hercegovina
Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Federalni zavod za statistiku
Federacije
Bosne i Hercegovine

Republika Srpska
Republički zavod za statistiku

Projekat finansiran od strane
Evropske unije

Projekat implementiran od strane
ISTAT-a

Ova publikacija je napravljena uz pomoć sredstava Europske unije. Za sadržaj ove publikacije odgovoran je isključivo ISTAT, kao institucija koja je implementirala projekat EU podrške statističkom sektoru u Bosni i Hercegovini - Faza III, CARDS Twinning projekat BA05-IB-ST-0.

Mišljenja izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju stavove Europske unije.

Predgovor

U procesu pridruživanja Evropskoj uniji i procesu harmonizacije sa EU standardima i praksom, od statističkog sistema BiH se očekuje da svoje aktivnosti uskladi sa zahtjevima Evropskog statističkog sistema. Period tranzicije koji se odlikuje značajnim promjenama u političkom sistemu, zakonodavstvu i ekonomiji zahtjeva i uvođenje novih statističkih standarda i metoda. U skladu sa time, statistički sistem BiH ima obavezu da osigura kvalitetno i pravovremeno praćenje promjena koje se dešavaju u novim okolnostima i omogući međunarodnu uporedivost statističkih podataka. CARDS Twinning Projekat „Podrška Evropske unije statističkom sektoru Bosne i Hercegovine – Faza III“, finansiran od strane EU, imao je za cilj pružanje pomoći Bosni i Hercegovini u izvršenju ove značajne obaveze.

U okviru projekta realizovana je komponenta „Statistika vanjske trgovine“. Publikacija „Statistika vanjske trgovine – Uputstvo za korisnike“ je rezultat zajedničkog rada eksperata iz Zavoda za statistiku Republike Italije (ISTAT) i tri statističke institucije Bosne i Hercegovine.

Koristimo priliku da zahvalimo Evropskoj uniji, Delegaciji Evropske komisije u BiH i Eurostat-u na zajednički uložanim naporima u realizaciji ovog projekta i osiguranju finansijske, administrativne i tehničke pomoći.

Također, izražavamo zahvalnost timu eksperata ISTAT-a, koje je predvodila gospođa Ersilia Di Pietro, vođa tima za Komponentu „Statistika vanjske trgovine“, koji su svojim neposrednim profesionalnim angažovanjem doprinijeli kvalitativnom pomaku u statistici vanjske trgovine BiH.

Posebnu zahvalnost izražavamo i gospođi Ceciliji Pop, rezidentnom savjetniku za Twinning projekat i njenom timu na profesionalizmu i podršci statističkom sistemu BiH.

Osobito nam je zadovoljstvo što smo korisnicima statističkih podataka osigurali metodološko uputstvo koje osigurava bolje razumijevanje, pravilno tumačenje i korištenje podataka statistike vanjske trgovine BiH. Ovo predstavlja još jedan korak ka potpunoj harmonizaciji ove statistike sa standardima i praksom EU.

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	1
DIO I – SAŽETAK	2
1. KONCEPTI, DEFINICIJE I KLASIFIKACIJE	2
2. OBUHVAT PODATAKA	5
3. PRIRODA OSNOVNIH PODATAKA	7
4. OBRADA PODATAKA	8
5. OSTALI ASPEKTI	9
DIO II – UPUTSTVO ZA KORISNIKE	10
1. UVOD	10
1.1. Cilj uputstva.....	10
1.2. Značaj statistike vanjske trgovine.....	10
2. INSTITUCIONALNI OKVIR I PRAVNA REGULATIVA	10
2.1. Institucionalni okvir.....	10
2.1.1. Institucionalni okvir u EU.....	10
2.1.2. Institucionalni okvir u BiH.....	11
2.2. Pravna regulativa.....	11
2.2.1. Evropske regulative i međunarodne preporuke.....	11
2.2.2. Legislativa u BiH.....	12
3. METODOLOGIJA STATISTIKE VANJSKE TRGOVINE	12
3.1. Jedinica posmatranja.....	12
3.2. Trgovinski sistemi.....	12
3.3. Obuhvat transakcija i specifičnih kretanja roba.....	13
3.3.1. Obuhvat transakcija.....	13
3.3.2. Obuhvat specifičnih kretanja roba.....	21
3.4. Statističko područje.....	22
3.5. Nomenklature i klasifikacije.....	22
3.6. Referentni period.....	27
3.7. Statistički prag.....	28
3.8. Raspoloživi statistički podaci.....	29
3.9. Statističke procedure.....	29
3.10. Zemlja partner.....	31
3.11. Vrijednost izvoza/uvoza.....	32
3.12. Jedinice mjere.....	34
3.13. Podaci o transportu.....	35
3.13.1. Način transporta.....	35
3.13.2. Država pripadnosti sredstava transporta.....	36

3.13.3. Kontejneri.....	36
3.14. Pokazatelji kvaliteta podataka.....	36
3.14.1. Pravovremenost.....	37
3.14.2. Tačnost.....	37
3.14.2.1. Karakteristike tačnosti.....	37
3.14.2.2. Kontrole.....	39
3.14.2.3. Povjerljivost.....	40
3.14.2.4. Aktivnosti u cilju poboljšanja tačnosti.....	41
3.14.3. Dostupnost i jasnoća.....	42
3.14.4. Uporedivost.....	42
3.14.5. Dosljednost.....	43
4. PRIKUPLJANJE PODATAKA.....	44
4.1. Izvori podataka.....	44
4.2. Registar uvoznika/izvoznika.....	44
4.3. Dostava podataka.....	46
5. OBRADA I ANALIZA PODATAKA.....	47
5.1. Obrada podataka.....	47
5.1.1. Aplikacije za obradu podataka u BiH.....	47
5.1.1.1. EXIM.....	47
5.1.1.2. Aplikacija koju koristi FZS.....	49
5.2. Kontrole podataka.....	50
5.2.1. Provjere valjanosti podataka.....	51
5.2.2. Provjere vjerodostojnosti podataka.....	51
5.2.2.1. Edit parametri jediničnih cijena.....	52
5.2.2.2. Određivanje edit parametara jediničnih cijena u slučaju kada se CN mijenja na godišnjoj osnovi.....	54
5.2.2.3. Proizvodnja edit parametara jediničnih cijena u BiH – budući razvoj.....	54
5.3. Tretman diskontinuiteta podataka.....	56
5.4. Konverzija valute.....	56
5.5. Analiza podataka.....	56
5.5.1. Mirror analiza.....	56
5.5.2. Indeksi jedinične vrijednosti i indeksi obima.....	57
5.6. Regionalno agregiranje.....	60
5.6.1. Geografske zone.....	60
5.6.2. Ekonomske zone.....	60
6. DISEMINACIJA.....	60
6.1. Korisnici podataka.....	60
6.2. Publikacije Eurostata.....	61
6.3. Nacionalne publikacije.....	63
LISTA ANEKSA.....	67
Aneks 1: Korelaciona tabela između carinskih i statističkih procedura.....	69
Aneks 2: Primjerak Jedinственe carinske isprave.....	85

Aneks 3: Pravila rada evropske statistike.....	97
Aneks 4: Struktura tabela koje statističke institucije BiH dobijaju od Uprave za indirektno oporezivanje BiH.....	107
Aneks 5: Lista varijabli metapodataka u aplikaciji EXIM.....	119
Aneks 6: Minimum i maksimum edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u, kako ih računaju FZS, RZSRS i BHAS.....	127
Annex 7: Mirror statistika na bazi uzorka podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni BiH i Italije (Rezultati analize ISTAT-a).....	133
Annex 8: Geonomenklatura 2007, Geografske zone.....	137
Annex 9: Geonomenklatura 2007, Ekonomske zone.....	145
LITERATURA	155

SKRAĆENICE

EU – Evropska unija
BiH – Bosna i Hercegovina
EUROSTAT – Ured za statistiku Evropske zajednice
BHAS – Agencija za statistiku BiH
FZS – Federalni zavod za statistiku
RZSRS – Zavod za statistiku Republike Srpske
UINO – Uprava za indirektno oporezivanje BiH
JCI – Jedinstvena carinska isprava (carinska deklaracija)
INTRASTAT (STATISTIKA INTRA-EU TRGOVINE) – trgovinska razmjena između zemalja članica Evropske unije
EXTRASTAT (STATISTIKA EXTRA-EU TRGOVINE) – trgovinska razmjena između zemalja članica i zemalja koje nisu članice Evropske unije
CT BiH – Carinska tarifa BiH
CN – Kombinirana nomenklatura
BPM – Platni bilans
ISTAT – Zavod za statistiku Italije
HS – Harmonizirani sistem
SITC – Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
BEC – Međunarodna klasifikacija ekonomske namjene proizvoda
ISIC – Međunarodna standardna industrijska klasifikacija
NACE – Klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici
CPC – Centralna klasifikacija proizvoda
CPA – Klasifikacija proizvoda po djelatnostima u Evropskoj zajednici
ISO – Međunarodna organizacija za standardizaciju
WTO – Svjetska trgovinska organizacija
GATT – Opći sporazum o tarifama i trgovini
FOB – Paritet franko brod
CIF – Paritet - cijena koštanja, osiguranje, prevoz
IMF – Međunarodni monetarni fond
OECD – Organizacija za evropsku saradnju i razvoj
UN – Ujedinjene nacije
ASYCUDA – Automatski sistem za obradu carinskih podataka
EXIM – Aplikacija za obradu podataka u BHAS-u i RZSRS-u
PDV – Porez na dodatu vrijednost
EFTA – Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu
OPEC – Organizacija zemalja izvoznica nafte
NAFTA – Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini
EURO ZONA – Zemlje članice Evropske unije koje su prihvatile euro kao nacionalnu valutu
COMEXT – Eurostatova referentna baza podataka vanjske trgovine
TARIC – Integrirane tarife Evropske zajednice
ETS – Statistika vanjske trgovine (**FTS** – Statistika vanjske trgovine)
SNA – Sistem nacionalnih računa

DIO I – SAŽETAK

1. KONCEPTI, DEFINICIJE I KLASIFIKACIJE

STATISTIČKI KONCEPT

Predmet statistike vanjske trgovine Bosne i Hercegovine jeste praćenje robne razmjene sa inostranstvom. Evidentiraju i dokumentiraju se sva fizička premještanja roba, drugim riječima sve robe koje ulaze na ili napuštaju teritoriju BiH, uključujući i električnu energiju.

U BiH djeluju tri statističke institucije, Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske. Agencija za statistiku BiH je institucija na državnom nivou. Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske su institucije na entitetskom nivou.

Statističke aktivnosti koje provode BHAS, FZS i RZSRS određene su sljedećim zakonima: Zakon o statistici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 26/04 i 42/04), Zakon o statistici Federacije BiH („Službeni glasnik FBiH“ broj 63/03) i Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 85/03).

Agencija za statistiku BiH je odgovorna za prikupljanje podataka od Uprave za indirektno oporezivanje BiH.

Svakog mjeseca BHAS prima podatke od UINO u formi baze podataka u Accessu. Trenutno, UINO ovu bazu podataka dijeli na tri dijela/baze podataka, za dva entiteta: Federaciju BiH i Republiku Srpsku i za Brčko Distrikt. BHAS prosljeđuje baze podataka statističkim zavodima entiteta, ali kada je u pitanju ured u Brčko Distriktu BHAS vrši obradu baze podataka i dostavlja mu izvještaj, jer je ured u Brčko Distriktu sastavni dio BHAS-a.

U budućnosti, BHAS bi trebala da vrši provjeru valjanosti i vjerodostojnosti svih podataka.

Trenutno, UINO koristi identifikacijski broj poslovnih subjekata kao ključ za podjelu prometa tj. robne razmjene na entitete/kantone/općine. Mjesto registracije poslovnog subjekta koristi se kao indikator za podjelu prometa. Po mišljenju BHAS-a, ovaj pristup ne daje realnu sliku uvoza/izvoza po entitetima/kantonima/općinama. Npr., poslovni subjekat koji je registriran u Federaciji BiH može uvesti robu čija je finalna destinacija teritorija Republike Srpske. U statistici vanjske trgovine ovo se posmatra kao uvoz Republike Srpske, a ne Federacije BiH. *Jedini način da se riješi ovaj problem jeste da se u Jedinstvenu carinsku ispravu uključe informacije o mjestu/regiji konačne destinacije/potrošnje roba, tj. proizvodnje roba odnosno da se te informacije dostave statističkim institucijama BiH od strane Uprave za indirektno oporezivanje BiH.*

Generalno posmatrano, statistika vanjske trgovine BiH koristi koncepte i definicije koji su u skladu sa međunarodnim preporukama Ujedinjenih nacija (UN) – Statistika međunarodne trgovine: koncepti i definicije, Revizija 2.

BHAS dostavlja podatke Eurostatu u skladu sa glavnim konceptima i metodama definiranim legislativom Evropske zajednice i dokumentom Doc.Coop_400.

Statistika vanjske trgovine prati izvoz (razmjena roba koje idu iz BiH u druge zemlje) i uvoz roba (razmjena roba koje ulaze u BiH iz drugih zemalja).

Izvoz uključuje: robe koje napuštaju statističku teritoriju BiH i koje su stavljene u carinsku proceduru izvoza (konačan/redovan izvoz, izvoz nakon unutrašnje obrade itd.) ili carinsku proceduru vanjske obrade (obično su to robe namijenjene za obradu i ponovni uvoz).

Uvoz uključuje: robe koje ulaze na statističku teritoriju BiH iz drugih zemalja i koje su: (1) stavljene u carinsku proceduru puštanja u slobodan promet (robe koje će biti potrošene u BiH), ili odmah ili nakon perioda carinskog skladištenja, ili (2) stavljene u carinsku proceduru unutrašnje obrade ili obrade pod carinskom kontrolom (obično su to robe namijenjene za obradu i ponovni izvoz), ili odmah ili nakon carinskog skladištenja.

Proizvodi

Proizvodi koji se uključuju u statistiku vanjske trgovine su sva pokretna i fizička dobra, uključujući električnu energiju. Isključuje se trgovina uslugama.

Statistika vanjske trgovine trenutno obuhvata ~10.500 različitih proizvoda prema Carinskoj tarifi BiH 2008 koja je u skladu sa Kombiniranom nomenklaturom 2008.

Statistika vanjske trgovine prati kretanja svakog pojedinačnog proizvoda, ali proizvodi i agregirane podatke prema hijerarhiji CT BiH 2008. Podaci se mogu kompilirati na nivou poglavlja (97 poglavlja sa dvocifrenom šifrom) do tarifnih oznaka CT BiH 2008 sa deset cifara. Osim toga, robe se razvrstavaju i u skladu sa međunarodnom klasifikacijom trgovine Ujedinjenih nacija (Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 3).

Zemlja partner

Statistika vanjske trgovine prati robnu razmjenu BiH sa zemljom partnerom. Zemlja partner je definirana na sljedeći način:

- Kada je u pitanju izvoz, trgovinski partner je zemlja konačne destinacije robe koja je poznata u vrijeme izvoza.
- Kada je u pitanju uvoz, trgovinski partner je zemlja porijekla robe. Generalno posmatrano, za robe koje u cjelini dolaze iz određene zemlje smatra se da imaju porijeklo iz te zemlje; robe proizvedene u dvije ili više zemalja smatra se da vode porijeklo iz zemlje u kojoj je došlo do zadnje promjene ili značajne obrade. U određenim slučajevima (vraćene robe, umjetnička djela), zemlja partner je zemlja konsignacije, tj. zemlja u kojoj se obavljaju izvozne formalnosti.

Statistika vanjske trgovine kompilira podatke o trgovini sa datom zemljom partnerom, ali također i sa ekonomskim i geografskim zonama ((npr. Evropska unija (EU), zemlje uključene u Sporazum o slobodnoj trgovini Sjeverne Amerike (NAFTA), Organizacija zemalja izvoznica nafte (OPEC)).

DEFINICIJA INDIKATORA

Detaljni statistički podaci o vanjskoj trgovini BiH prikupljaju se i diseminiraju na mjesečnoj osnovi. Vrijednost i količina trgovine su osnovni indikatori raspoloživi za sve proizvode Carinske tarife Bosne i Hercegovine 2008.

SISTEM KLASIFIKACIJA I USKLAĐENOST SA ZVANIČNIM STANDARDIMA

U statistici vanjske trgovine na podatke o proizvodima i zemljama primjenjuju se standardizirane klasifikacije. Kada je u pitanju klasifikacija proizvoda, za detaljne podatke se koristi Carinska tarifa BiH 2008 koja je u skladu sa Kombiniranom nomenklaturom 2008, dok se za agregirane podatke koristi Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 3. Geonomenklatura 2007 se koristi kao klasifikacija zemalja za potrebe vanjske trgovine.

CT BiH 2008 – CN 2008 – HS 2007

Za potrebe trgovine robe se klasificiraju u skladu sa Carinskom tarifom BiH 2008. CT BiH 2008 se zasniva na Kombiniranoj nomenklaturi 2008 i na Harmoniziranom sistemu opisa i šifriranja proizvoda 2007. Kombinirana nomenklatura 2008 je nomenklatura koju koristi EU. Zasniva se, također, na HS-u 2007. Svjetska carinska organizacija je zadužena za ažuriranje HS-a. HS 2007 koristi numeričku šifru od 6 cifara za šifriranje proizvoda, a Kombinirana nomenklatura 2008 dalje raščlanjuje šifriranje na nivo od 8 cifara u skladu sa potrebama Evropske zajednice. Carinska tarifa BiH 2008 koristi šifre od 10 cifara za nacionalne potrebe. *Carinska tarifa BiH podliježe godišnjim revizijama i na taj način se vrši ažuriranje u skladu sa tehnološkim promjenama ili promjenama u tokovima međunarodne trgovine.*

Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 3

Statistika vanjske trgovine BiH objavljuje podatke u skladu sa međunarodnom klasifikacijom trgovine Ujedinjenih nacija (SITC, Rev.3). SITC, Rev.3 ima hijerarhijsku strukturu od 5 nivoa sa čisto numeričkim šiframa.

Geonomenklatura 2007

Statistika vanjske trgovine BiH vrši klasifikaciju zemalja partnera u skladu sa nomenklaturom zemalja za statistiku vanjske trgovine – „Geonomenklatura 2007“. Eurostat je zadužen za ažuriranje Geonomenklature. Koristi se ISO alpha-2 klasifikacija, što znači da je svaka zemlja određena alfabetskom šifrom od dva slova. Ako je to potrebno, Geonomenklatura podliježe godišnjoj reviziji s ciljem uključivanja svih eventualnih geopolitičkih promjena.

2. OBUHVAT PODATAKA

GEOGRAFSKI OBUHVAT

Statistika vanjske trgovine, u principu, prati kretanje roba koje ulaze na ili napuštaju teritoriju Bosne i Hercegovine. Statistička teritorija BiH podudara se sa carinskom teritorijom.

STATISTIČKE JEDINICE

Svako fizičko i pravno lice koje podnosi carinsku deklaraciju u BiH predstavlja statističku jedinicu pod uvjetom da je carinska procedura relevantna za statistiku.

REFERENTNI PERIOD

Referentni period za informacije o vanjskotrgovinskim transakcijama treba da bude kalendarski mjesec izvoza, odnosno uvoza roba. Međutim, u praksi, referentni period je kalendarski mjesec u kojem je carinsku deklaraciju prihvatila, tj. odobrila Uprava za indirektno oporezivanje BiH.

EVIDENTIRANJE TRANSAKCIJA

Statistička vrijednost

Statistika vanjske trgovine koristi harmonizirane principe prilikom kompilacije statističke vrijednosti trgovinskih tokova. Generalno govoreći, sve robe treba vrednovati prema ukupnoj vrijednosti koja bi bila fakturisana u slučaju prodaje ili kupovine na državnoj granici BiH. U praksi, statistička vrijednost roba u većini slučajeva zasniva se na vrijednosti koja je određena za carinske potrebe.

Međutim, za neke trgovinske transakcije vrijednost koja je određena za fiskalne ili carinske potrebe ne može se koristiti. Ovo se uglavnom odnosi na transakcije vezane za obradu, transakcije koje ne uključuju prenos vlasništva i povrat roba. U ovakvim slučajevima, vrijednost ukupne prodaje ili kupovine roba mora biti procijenjena.

Statistička vrijednost ne uključuje opterećenja na izvoz ili uvoz, kao što su carine, PDV, akcize, takse, izvozna refundiranja ili druga opterećenja koja imaju sličan efekat. Statistička vrijednost uključuje samo prateće troškove (prevoz, osiguranje) nastale, u slučaju izvoza, na dijelu puta koji je na teritoriji BiH i, u slučaju uvoza, na dijelu puta koji je izvan teritorije BiH. Kažemo da je to FOB vrijednost (franko brod) za izvoz i CIF vrijednost (cijena koštanja, osiguranje, prevoz) za uvoz.

Statistička vrijednost uvoza odnosno izvoza dostavlja se Eurostatu izražena u eurima.

Jedinice mjere

Količina proizvoda se u osnovi dokumentira u kilogramima. To je intrinzična težina proizvoda. Definiрана je kao težina proizvoda bez pakovanja (neto masa).

Za odabrane tipove proizvoda količina se također evidentira i dokumentira u dopunskoj jedinici, jer se na ovaj način obezbjeđuju druge korisne informacije (npr. karati, bruto tonaža, kilovat sati, litar, kvadratni metar, kubni metar, broj komada, tera džul). Ostale informacije o tome prikuplja li se dopunska jedinica za određenu robu date su u Carinskoj tarifi BiH 2008.

Šta se uključuje u statistiku vanjske trgovine

Sljedeće transakcije se generalno uključuju u statistiku vanjske trgovine: robe koje se razmjenjuju trampom, robe na konsignaciji, robe pod finansijskim zakupom, robe razmijenjene između preduzeća pod zajedničkim vlasništvom, robe kojima se trguje za račun vlade, robe koje se obrađuju.

Šta se isključuje iz statistike vanjske trgovine

Sljedeće transakcije se isključuju iz statistike vanjske trgovine zbog konceptualnih ili metodoloških razloga:

- Robe u tranzitu: robe koje samo prolaze kroz BiH ili se zaustavljaju iz razloga koji su vezani samo za transport.
- Privremeni uvoz i izvoz roba: robe koje se unose u zemlju ili isporučuju drugoj zemlji na određeni rok bez bilo kakve promjene osim normalne amortizacije (npr. iznajmljivanje, operativni zakup). Izuzimanja ovise o fiskalnim i carinskim obavezama.
- Specifičan izvoz i uvoz koji ne podliježe komercijalnim transakcijama (npr. reklamni materijali, komercijalni uzorci).
- Sredstva plaćanja i monetarno zlato.

Robe namijenjene za popravke i robe nakon popravki treba isključiti iz statistike vanjske trgovine, međutim, u statistici vanjske trgovine BiH još uvijek nema adekvatnih procedura za isključivanje takvih roba. Ove procedure će biti definirane što je moguće prije. *Statističke institucije namjeravaju da isključe iz statistike vanjske trgovine one transakcije kod kojih je šifra vrste transakcije 42, 43, 52 i 53 (popravke) i postoji kompatibilnost sa šifrom carinske procedure i šifrom proizvoda (neki proizvodi se mogu/ne mogu obraditi/popraviti). Kada su u pitanju transakcije kod kojih ne postoji kompatibilnost između šifre vrste transakcije, šifre carinske procedure i šifre proizvoda, kontaktirat će se UINO/poslovni subjekti, ukoliko je to moguće. Ukoliko to ne bude moguće, statističke institucije će dati prioritet šifri carinske procedure, tj. transakcije sa šifrom carinske procedure koja pripada sistemu specijalne trgovine bit će uključene u statistiku vanjske trgovine bez obzira na šifru vrste transakcije. Šifra vrste transakcije će se zatim prebaciti na drugu odgovarajuću šifru, a ona treba da bude kompatibilna sa specifičnim proizvodom koji je u pitanju.*

Specifična kretanja roba

Neka kretanja roba imaju takvu prirodu da njihovo uključivanje u statistiku vanjske trgovine traži posebnu naznaku. Takve robe se definiraju kao specifična kretanja, a njihove karakteristike su značajne za tumačenje informacije. Preciznije govoreći, karakteristike se mogu odnositi na samo kretanje robe, prirodu robe, transakciju koja dovodi do kretanja robe ili izvoznika ili uvoznika robe, naročito industrijska postrojenja; brodove i letjelice; morske proizvode; robe isporučene na brodove i letjelice; razdvojene pošiljke; robe za vojne potrebe; robe za ili iz offshore postrojenja; svemirske letjelice; motorna vozila i dijelove za avione; električnu energiju, prirodni gas i otpadne materijale. Ove robe zahtijevaju donošenje posebnih zakonskih odredbi u pogledu obima trgovine ili izvora podataka. Regulativa Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 (Extrastat) određuje harmonizirana pravila za većinu ovakvih roba.

Trenutno, statističke institucije u BiH koriste samo Jedinственu carinsku ispravu radi evidentiranja naprijed spomenutih roba.

Trgovinski sistem

Statistika vanjske trgovine BiH koristi sistem specijalne trgovine što znači da se robe koje dolaze iz druge zemlje, a koje su primljene na carinsko skladište, ne evidentiraju u statistici vanjske trgovine osim ukoliko naknadno ne idu u slobodan promet u BiH (ili se stavljaju u carinsku proceduru unutrašnje obrade). Isto tako, robe koje izlaze iz carinskog skladišta i napuštaju teritoriju BiH ne evidentiraju se kao izvoz.

Transakcijski prag

Statistika vanjske trgovine BiH ne primjenjuje sistem transakcijskog praga.

3. PRIRODA OSNOVNIH PODATAKA

IZVORI PODATAKA

Bosna i Hercegovina prikuplja, kompilira i dostavlja podatke statistike vanjske trgovine Eurostatu u skladu sa određenim propisima BiH i regulativama Vijeća Evrope koje su dopunjene i različitim regulativama Evropske komisije.

Statistika vanjske trgovine BiH zasniva se na podacima iz Jedinственe carinske isprave koju dostavlja UINO.

TEHNIKE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Podaci statistike vanjske trgovine BiH se prikupljaju uz korištenje podataka iz Jedinственih carinskih isprava. Deklarant samim podnošenjem Jedinственe carinske isprave Upravi za indirektno oporezivanje obezbjeđuje statističke podatke. Znači, statističke informacije uveliko ovise o načinu rada, definicijama i politici UINO. Svega

nekoliko podataka se prikuplja čisto za statističke svrhe. Ovisnost o carinskim procedurama znači i visok kvalitet i skoro potpuni obuhvat podataka o vanjskoj trgovini. Elektronski sistem transmisije podataka koji se koristi u BiH olakšava komunikaciju između UINO i poslovnih subjekata. U BiH sve se manje koristi tradicionalna deklaracija u papirnom obliku.

4. OBRADA PODATAKA

INDEKSI

Indeksi se mogu računati kao bazni ili lančani. Lančani indeksi su pogodniji za statistiku vanjske trgovine iz više razloga. Prvo, ponderi koji se koriste za izračunavanje lančanog indeksa izvode se na bazi najnovijih informacija o vrijednostima i količinama kojima se trgovalo, te zbog toga najbolje odražavaju promjene tokova svjetske trgovine. Druga prednost lančanih indeksa je u tome što su stabilniji u slučaju abnormalnih događaja kao što je privremeni nagli rast cijena roba. Ako se ovo desi u baznoj godini to može iskriviti pondere baznih indeksa sve dok se ne izvrši ponovno preračunavanje baze. Treće, s obzirom da se CN mijenja svake godine (pregrupiranje tarifnih oznaka), orijentacija na promjene godina na godinu pruža bolji kvalitet poređenja podataka.

Statističke institucije Bosne i Hercegovine do sada nisu izračunavale indekse fizičkog obima izvoza i uvoza. Indekse jediničnih vrijednosti i fizičkog obima one namjeravaju izračunavati uz pomoć ISTAT-ovih eksperata. Eurostat, a također i ISTAT-ovi eksperti preporučuju izračunavanje lančanih indeksa prema Fisherovoj formuli. To znači da je potrebno revidirati baznu godinu svake godine (indeksi za 2006. godinu treba da kao bazu imaju 2005. godinu, indeksi za 2007. godinu da kao bazu imaju 2006. godinu itd.). Trenutno se kao referentna godina za indekse jedinične vrijednosti i indekse fizičkog obima uzima 2005. godina (tj. 2005=100). Prema tome, svaki indeks treba biti izražen u odnosu na 2005. godinu tako da se izvrši lančano povezivanje svih veza unazad do 2005. godine.

PROVJERA VALJANOSTI STATISTIČKIH PODATAKA

UINO i statističke institucije su odgovorne za tačnost podataka o vanjskoj trgovini. *Statističke institucije u BiH kontinuirano rade na unapređenju kontrole i kvaliteta podataka.*

Dalje provjere vrši Eurostat s ciljem da transmisija traženih podataka bude urađena na najbolji mogući način, da podaci budu kompletni, bez grešaka i da nema ekstremnih vrijednosti.

POLITIKA REVIZIJE

Prva verzija podataka koje UINO dostavlja statističkim institucijama podliježe reviziji. Svakog mjeseca UINO dostavlja statističkim institucijama podatke za period od početka godine (npr. u junu mjesecu UINO dostavlja podatke za period januar – maj. Podaci za maj su novi podaci. Podaci za period januar – april su revidirani podaci). Kada se

publikuju podaci ili kada se podaci dostavljaju Eurostatu, takvi podaci uvijek uključuju revizije (npr. u novembru BHAS dostavlja podatke za period januar – oktobar. Podaci za oktobar su novi podaci. Podaci za period januar – septembar su revidirani podaci).

5. OSTALI ASPEKTI

POVJERLJIVOST PODATAKA

Prema Zakonu o statistici Bosne i Hercegovine, 26/04, član 26, BHAS je obavezna kada vrši diseminaciju podataka da primijeni sljedeće pravilo:

- Statistički podaci Bosne i Hercegovine se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Grupe se sastoje od najmanje tri jedinice, a udio jedne jedinice u grupi ne smije preći 85%.

Prema tome, BHAS treba da primjenjuje princip „aktivne povjerljivosti“.

Status povjerljivosti, kada je u pitanju statistika vanjske trgovine BiH, mogu imati dva tipa podataka: šifru proizvoda i šifru zemlje partnera. Statističke institucije mogu donijeti odluku da kompletna šifra proizvoda ili dio nje bude povjerljiv. Ukoliko statističke institucije žele da sakriju destinaciju ili porijeklo proizvoda, šifra zemlje partnera se zamjenjuje šifrom „povjerljiva zemlja“. Primjena „povjerljivosti zemlje partnera“ ne isključuje povjerljivost proizvoda.

METODOLOŠKE RAZLIKE

Generalno govoreći, ne bi trebalo da bude razlika između metodologije koja se primjenjuje na statistiku vanjske trgovine koju objavljuje Eurostat (poznata kao EU podaci) i one koju objavljuje BiH.

KONTAKT

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine bhas@bhas.ba; ++387 33 220 626

Federalni zavod za statistiku fedstat@fzs.ba; ++387 33 206 452

Republički zavod za statistiku Republike Srpske stat@rzs.rs.ba; ++387 51 450 280

DIO II – UPUTSTVO ZA KORISNIKE

1. UVOD

1.1. Cilj uputstva

Cilj ovog uputstva je da omogući upotrebu i analizu statističkih podataka o robnoj razmjeni s inostranstvom koje objavljuju statističke institucije u BiH. Uputstvo daje opis osnovne metodologije koja se koristi za kompilaciju statističkih podataka, pojašnjava ulogu statističkih institucija u diseminaciji statističkih podataka i navodi izvore podataka koji su na raspolaganju korisnicima. Uputstvo također opisuje i buduće aktivnosti koje treba realizirati u okviru statistike vanjske trgovine BiH.

Uputstvo je ažurirano u julu 2008. godine i ukoliko bude potrebno revidirat će se na godišnjoj osnovi.

1.2. Značaj statistike vanjske trgovine

Potreba za statističkim podacima o robnoj razmjeni je evidentna. Međunarodna trgovina predstavlja značajan dio svjetske ekonomije i kao takva traži pouzdana mjerenja, a relevantni statistički podaci treba da budu uporedivi i diseminirani širokoj javnosti.

Statistika robne razmjene s inostranstvom predstavlja značajan primarni izvor podataka za veliki dio nadležnih organa koji donose odluke za javni i privatni sektor.

2. INSTITUCIONALNI OKVIR I PRAVNA REGULATIVA

2.1. Institucionalni okvir

2.1.1. Institucionalni okvir u EU

Kompilacija podataka o robnoj razmjeni zasniva se na seriji regulativa koje donosi Vijeće Evrope i/ili Evropski parlament i Evropska komisija; finalni zadaci o ovom pitanju završavaju se između Eurostata i nadležnih tijela u zemljama članicama Evropske unije koje su odgovorne za prikupljanje i obradu osnovnih informacija. Eurostat (Ured za statistiku Evropske zajednice) predstavlja instituciju koja je nadležna za statistiku na nivou Evropske zajednice. Ova institucija je odgovorna za praćenje i razvoj statistike robne razmjene. Eurostat je odgovoran za sljedeće glavne oblasti: Metodologija, Klasifikacije, Diseminacija statistike EU, Analiza, Saradnja i EDICOM program (grupa aktivnosti koje se odnose na trans-evropsku mrežu za prikupljanje, proizvodnju i diseminaciju statističkih podataka o pitanju intra i extra EU trgovine).

Nadležni organi o ovim pitanjima u zemljama članicama Evropske unije najčešće su državni zavodi za statistiku, ali tu funkciju mogu obavljati i carinske uprave, a kada je u pitanju Belgija čak i Centralna banka. Saradnja Eurostata sa zemljama članicama Evropske unije je redovna i potpuna. Formalno posmatrano, saradnja se odvija kroz sastanke radnih grupa i upravnih odbora.

2.1.2. Institucionalni okvir u BiH

U BiH djeluju tri statističke institucije - Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske. BHAS je institucija na državnom nivou. FZS i RZSRS su institucije na entitetskom nivou.

Uprava za indirektno oporezivanje BiH (UINO) je institucija nadležna za prikupljanje i kontrolu Jedinstvenih carinskih isprava. UINO dostavlja statističkim institucijama podatke o vanjskoj trgovini, tj. podatke iz Jedinstvenih carinskih isprava. UINO je institucija na državnom nivou.

2.2. Pravna regulativa

2.2.1. Evropske regulative i međunarodne preporuke

Eurostat je nadležan za usklađivanje legislative Evropske zajednice o pitanju statistike robne razmjene i za ispravno provođenje propisa. Različiti propisi primjenjuju se na statistiku robne razmjene između zemalja članica Evropske unije („statistika intra-EU trgovine” ili „Intrastat“) i robne razmjene između zemalja članica i zemalja koje nisu članice Evropske unije („statistika extra-EU trgovine“ ili „Extrastat“). Eurostat je publicirao veliki broj dokumenata o pitanju legislative Evropske zajednice u oblasti statistike vanjske trgovine, a svi pravni dokumenti Evropske zajednice mogu se naći na web stranici www.eur-lex.europa.eu. Međutim, legislativa nije statična, redovno se ažurira s ciljem odražavanja novih potreba i daljih procesa harmonizacije.

Trenutno, statistika vanjske trgovine BiH treba da prati „Extrastat“ regulative.

Statistički podaci o robnoj razmjeni EU sa zemljama koje nisu članice Evropske unije pripremaju se u skladu sa Regulativom Vijeća Evrope (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. maja 1995. godine, Regulativom Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 od 7. septembra 2000. godine i tri dopunske regulative Evropske komisije ((EC) br. 1669/2001 o statističkom pragu, (EC) br. 179/2005 o kašnjenju u dostavi podataka i (EC) br. 1949/2005 o isključivanju popravki).

Od značaja su također i sljedeće regulative: Regulativa Vijeća Evrope (EEC) br. 2658/87 (konsolidirana verzija) od 23. jula 1987. godine, o tarifnoj i statističkoj nomenklaturi i o zajedničkoj carinskoj tarifi; Regulativa Vijeća Evrope (EEC) br. 2913/92 od 12. oktobra 1992. godine, kojom se uspostavlja carinski zakonik Evropske zajednice; Regulativa Evropske komisije (EC) br. 1833/2006 od 13. decembra 2006. godine, o nomenklaturi zemalja i teritorija za statistiku vanjske trgovine između zemalja članica Evropske unije.

Pored legislative EU u statistici vanjske trgovine koristi se i veći broj međunarodnih preporuka i dogovora iako, generalno govoreći, nemaju direktnu snagu zakona. Veći broj spomenutih preporuka dat je u publikacijama Statističkog ureda Ujedinjenih nacija – Statistika međunarodne trgovine: koncepti i definicije (Serija M, br. 52, Rev.2), 1998; i Statistika međunarodne trgovine: Priručnik za kompilaciju podataka, 2004. Ove publikacije predstavljaju međunarodne publikacije na temu statistike vanjske trgovine.

2.2.2. Legislativa u BiH

Statističke aktivnosti Agencije za statistiku BiH, Federalnog zavoda za statistiku i Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske određene su sljedećim zakonima: Zakonom o statistici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 26/04 i 42/04), Zakonom o statistici Federacije BiH („Službeni glasnik FBiH“ broj 63/03) i Zakonom o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 85/03).

Agencija za statistiku BiH i Uprava za indirektno oporezivanje BiH su potpisale Protokol o saradnji 28. aprila 2005. godine.

Statističko praćenje vanjske trgovine radi se u potpunosti u skladu sa Zakonom o carinskoj politici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 57/04 i 51/06), Zakonom o carinskoj tarifi BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 1/98, 5/98, 7/98, 31/02, 19/03, 32/04, 48/05 i 76/06) i Zakonom o zaštiti ličnih podataka („Službeni glasnik BiH“ br. 49/06).

3. METODOLOGIJA STATISTIKE VANJSKE TRGOVINE

3.1. Jedinica posmatranja

Jedinica posmatranja statističkog istraživanja robnog prometa sa inostranstvom je svaka robna isporuka koja se obavlja u okviru izvoza i uvoza roba, koja je homogena sa stanovišta vrste proizvoda, zemlje porijekla, odnosno namjene, načina plaćanja i momenta prelaska granice. *Robe se klasificiraju u skladu sa Carinskom tarifom BiH 2008, koja je u skladu sa Kombiniranom nomenklaturom 2008.*

3.2. Trgovinski sistemi

Generalno posmatrano postoje dva pristupa, usko povezana sa carinskim procedurama, koja se koriste za mjerenje međunarodnog robnog prometa. To su sistem opće trgovine i sistem specijalne trgovine.

Sistem opće trgovine predstavlja širi koncept i uključuje sve robe koje ulaze na ili napuštaju ekonomsku teritoriju zemlje, osim roba u tranzitu. Ovdje je potrebno spomenuti da se sve robe primljene u carinska skladišta evidentiraju kao uvoz u toj fazi bez obzira hoće li naknadno ići u slobodan promet u zemlji prijema robe. Na sličan način, robe koje izlaze iz carinskih skladišta uključuju se u statistiku vanjske trgovine u vrijeme kada napuštaju zemlju.

Sistem specijalne trgovine, s druge strane, predstavlja užu koncept. Robe iz inostranstva koje se primaju u carinska skladišta ne evidentiraju se u sistemu specijalne trgovine osim ukoliko ne idu naknadno u slobodan promet u zemlji prijema (ili se stavljaju u carinsku proceduru unutrašnje obrade ili obrade pod carinskom kontrolom). Na sličan način, robe koje izlaze iz carinskih skladišta i napuštaju zemlju ne evidentiraju se kao izvoz.

Razlika između ova dva sistema dovodi do različitog vremena evidentiranja kretanja roba, ali u isto vrijeme ima i šire značenje. Npr. roba iz zemlje A je skladištena u carinskom skladištu zemlje B i ponovo se izvozi iz zemlje B u zemlju C i pojavit će se u

statistici opće trgovine u zemlji B (ako se koristi taj sistem), ali se nikada neće pojaviti u statistici specijalne trgovine te zemlje.

Statistički podaci za extra-EU trgovinu kompiliraju se na bazi specijalne trgovine.

U sistemu specijalne trgovine, roba se uvozi iz:

- Inostranstva ili carinskog tranzita;
- Prostora za carinsko skladištenje ili komercijalnih slobodnih zona.

Razlikujemo tri tipa uvoza:

- Roba stranog porijekla (osim proizvoda dobijenih nakon vanjske obrade);
- Roba stranog porijekla – proizvodi dobijeni nakon vanjske obrade;
- Roba domaćeg porijekla u istom stanju u kojem je prethodno bila izvezena.

Za uvoz postoji samo jedna destinacija, tj. područje slobodnog prometa, prostori za unutrašnju obradu ili industrijske slobodne zone.

U sistemu specijalne trgovine roba se izvozi samo iz područja slobodnog prometa, prostora za unutrašnju obradu ili industrijskih slobodnih zona.

Imamo tri tipa izvoza:

- Roba domaćeg porijekla koja potiče iz područja slobodnog prometa ili industrijskih slobodnih zona;
- Roba domaćeg porijekla - proizvodi dobijeni nakon unutrašnje obrade;
- Roba stranog porijekla u istom stanju u kojem je prethodno bila uvezena.

Za izvoz postoje dvije moguće destinacije:

- Inostranstvo;
- Prostori za carinsko skladištenje ili komercijalne slobodne zone.

Statističke institucije u BiH koriste sistem specijalne trgovine kada kompiliraju statističke podatke robne razmjene sa inostranstvom.

3.3. Obuhvat transakcija i specifičnih kretanja roba

3.3.1. Obuhvat transakcija

Statistički ured Ujedinjenih nacija kao generalnu smjernicu preporučuje da statistika međunarodne trgovine evidentira sve robe koje se dodaju ili oduzimaju od ukupnih materijalnih resursa zemlje, bilo ulaskom (uvoz) ili izlaskom (izvoz) sa ekonomske teritorije zemlje. Robe koje samo prolaze kroz zemlju (robe u tranzitu) ili koje se samo privremeno zaprimaju ili povlače (osim roba za unutrašnju i vanjsku obradu) ne dodaju se niti se oduzimaju od ukupnih materijalnih resursa zemlje i ne uključuju se u statistiku

vanjske trgovine. U većini zemalja, ekonomska teritorija zemlje uveliko se podudara sa carinskom teritorijom, a to je teritorija na kojoj se u potpunosti primjenjuje carinski zakon zemlje.

Navedene generalne smjernice koriste se kao osnova za formuliranje grupe specifičnih preporuka o uključivanju ili isključivanju određenih kategorija roba:

1. Robe koje se uključuju u statistiku vanjske trgovine

- **Nemonetarno zlato:** To je zlato koje se koristi za industrijske, laboratorijske ili bilo koje druge potrebe osim funkcije zlata kao novca ili podloge za novac. Ovo se zlato zato tretira kao roba i uključuje se u statistiku vanjske trgovine.
- **Neemitirane banknote, papiri od vrijednosti i monete koje nisu u opticaju:** Ove stavke ne posmatraju se kao finansijske isprave, već kao roba od interesa za štamparsku industriju i numizmatičke djelatnosti, odnosno kao proizvodi tih djelatnosti koji se prodaju na tržištu.
- **Robe koje se razmjenjuju trampom (barter aranžmani):** Robe koje se razmjenjuju trampom po principu roba za robu uključuju se u statistiku vanjske trgovine jer povećavaju/smanjuju ukupne materijalne resurse zemlje (iako postoje neizbježni problemi oko ustanovljenja njihovih vrijednosti).
- **Trgovinske transakcije vlade koje ona obavlja za svoj račun:** Ovdje je riječ o robnim transakcijama koje čini vlada bez obzira je li riječ o civilnim ili vojnim namjenama. U statistiku vanjske trgovine uključuju se sve robe koje prelaze granicu na osnovu komercijalnih ali i drugih ugovora i sporazuma koje je zaključila vlada. U tom smislu se uključuju i sve robe koje vlada šalje ili prima po osnovu humanitarnih programa, bez obzira je li riječ o zajmu, poklonu ili trampu, kao i na osnovu ratnih reparacija.
- **Robe za vojne namjene:** Sve robe koje se uvoze za potrebe vojske i policije uključuju se u statistiku vanjske trgovine.
- **Humanitarna pomoć:** Hrana, odjeća, lijekovi ili bilo koja druga roba koja ulazi u zemlju ili izlazi iz nje u okviru programa humanitarne pomoći uključuje se u statistiku vanjske trgovine, bez obzira odvija li se pod pokroviteljstvom vlade, međunarodnih humanitarnih ili nevladinih organizacija.
- **Robe kupljene od svih kategorija putnika, uključujući radnike s prebivalištem izvan zemlje posmatranja:** Obuhvataju se sve kupovine koje po svojoj vrijednosti premašuju statistički prag utvrđen zakonskim propisima zemlje posmatranja koji su na snazi.
- **Robe na konsignaciji:** Sve robe smještene u konsignacijskim skladištima uključuju se u statistiku vanjske trgovine jer su namijenjene daljnjoj kupovini ili prodaji (konsignacijska prodaja robe), bez obzira što stvarno nisu prodane u isto vrijeme kada su prešle granicu.
- **Robe koje se koriste kao mediji za podatke i software:** U ovu kategoriju spadaju setovi koji sadrže diskete ili CD-ROM-ove s instaliranim programima i bazama podataka koji su razvijeni za opće ili komercijalne svrhe, a ne po narudžbi, kao i nosači audio-video zapisa (kasete i CD-ovi) koji su snimljeni za opće ili komercijalne namjene i kao takvi namijenjeni tržištu.

- **Robe za vanjsku i unutrašnju obradu:** Ovo su robe koje se šalju u inostranstvo ili unose u zemlju s ciljem njihove obrade, uključujući i obradu po ugovoru. Primjeri su: rafiniranje nafte, obrada metala, montaža vozila i dorada odjeće. Iako je riječ o privremenom izvozu i uvozu (jer se roba nakon završene obrade vraća prvom pošiljaocu) ipak se vrše izmjene na robu čime ona prima novi kvalitet, a to ima i finansijski efekt (razlika u cijeni za vrijednost obrade).
- **Robe koje prelaze granicu kao rezultat transakcija između matičnih korporacija i njihovih podružnica.**
- **Vraćene robe:** Ako se ranije izvezena roba vrati u zemlju ona se uključuje u statistiku vanjske trgovine, i to registrirana kao uvoz u vremenu kada je vraćena, i isto tako ako se ranije uvezena roba vrati u inostranstvo ona treba biti uključena u statistiku vanjske trgovine registrirana kao izvoz u vremenu kada je vraćena. Ovakve transakcije se također mogu registrirati i odvojeno.
- **Električna energija, plin i voda:** Međunarodna trgovina električnom energijom, plinom i vodom, iako nije uvijek carinski registrirana u nekim zemljama, mora biti uključena u statistiku vanjske trgovine.
- **Poštanske pošiljke:** Uključuje se sva pošta koja sadrži pošiljke i robe koje se koriste u komercijalne svrhe, a čija ukupna vrijednost premašuje statistički prag utvrđen zakonskim propisima zemlje posmatranja koji su na snazi.
- **Efekt migracija:** Efekt migracija (vrijednost lične imovine koju migranti nose sa sobom) uključuju se u onim slučajevima kada imaju važan ekonomski značaj za zemlju posmatranja.
- **Zalihe roba:** Uključuju se robne transakcije „tampon“ organizacija (Buffer Stock Organizations) koje prodajom ili kupovinom održavaju određeni nivo zaliha izvjesnih roba s ciljem utjecanja na ponudu i tražnju na svjetskom tržištu.
- **Roba pod finansijskim zakupom:** Postoje dvije vrste zakupa u ekonomskoj praksi, finansijski i operativni. Pojam finansijski zakup obuhvata prava, rizik, nagrade i odgovornosti u raspolaganju robom za vrijeme zakupa. Tada se, s ekonomske tačke gledišta, zakupac za vrijeme zakupa *de facto* tretira kao vlasnik robe. Robe koje su pod finansijskim zakupom, a predmet su međunarodne trgovine, uključuju se u statistiku vanjske trgovine. U nekim slučajevima trajanje zakupa može se uzeti kao kriterij je li zakup finansijski (rok godina dana ili više) ili operativni (rok manji od godinu dana).
- **Brodovi, avioni i ostala pokretna oprema:** Međunarodni trgovinski promet ovakvih proizvoda svakako se uključuje u statistiku vanjske trgovine. Često se međunarodni promet ovakvim robama carinski ne evidentira, a u tom slučaju ove se transakcije trebaju uključiti iz drugih relevantnih izvora kao što su nacionalni registri (posebni registri posjedovanja ovih kapitalnih dobara koje vode vladine institucije) ili anketiranje preduzeća vlasnika ovih kapitalnih dobara.
- **Roba koju su isporučila ili nabavila „offshore“ preduzeća locirana na ekonomskoj teritoriji zemlje domaćina.**
- **Ulov ribe i eksploatiranje minerala s morskog dna i spašena roba s havarisanih stranih plovila iskrcana u nacionalnim lukama ili roba koju su kupila nacionalna plovila sa stranih plovila na otvorenom moru.**

- **Snabdijevanje inostranih aviona i brodova:** Sve robe koje predstavljaju zalihe aviona i brodova, a koje se iskrcavaju iz inostranih aviona/brodova na domaćim aerodromima/lukama uključuju se u uvoznu statistiku zemlje.
Isto tako sve robe ove vrste koje se na ekonomskoj teritoriji zemlje direktno prenose sa inostranih aviona/brodova na domaće avione/brodove (kao što je npr. pretankiranje goriva) trebaju biti uključene u uvoznu statistiku zemlje.
Također, snabdijevanje inostranih aviona/brodova ovim zalihama od domaćih snabdjevača u nacionalnim aerodromima/lukama uključuje se u izvoznu statistiku.
- **Prazne boce:** Prazne boce koje se javljaju kao roba u komercijalnim sistemima reciklaže (ne vraćaju se prvobitnom punjaču besplatno već se prodaju na reciklažu) predstavljaju trgovačku robu, pa se i ove transakcije uključuju u statistiku vanjske trgovine.
- **Otpaci i granule:** Otpaci, uključujući i one ekološki opasne, trebaju biti registrirani i klasificirani prema odgovarajućoj carinskoj tarifi i uključeni u statistiku vanjske trgovine ako imaju bilo koliku realnu tržišnu vrijednost.

2. Robe koje se isključuju iz statistike međunarodne trgovine

- **Monetarno zlato:** Monetarno zlato je ono zlato koje se koristi u funkciji novca ili podloge za papirni novac i u tom smislu se razmjenjuje između domaćih i međunarodnih monetarnih institucija i ovlaštenih banaka. Pošto se monetarno zlato tretira kao finansijska stavka, a ne kao roba, transakcije njime se isključuju iz statistike vanjske trgovine.
- **Emitirane banknote, papiri od vrijednosti i monete u opticaju:** Ove stavke posmatraju se kao finansijske isprave, a ne kao roba, pa se isključuju iz statistike vanjske trgovine.
- **Privremeni izvoz i uvoz robe bez obrade:** Postoje slučajevi kada se neke robe unose u zemlju ili isporučuju drugoj zemlji na određeni rok nakon kojeg se vraćaju natrag bez bilo koje promjene u kvalitetu i vrijednosti. Primjeri ovakvih roba su sljedeći: roba za sajmove i izložbe, komercijalni uzorci, konji za trke, umjetnička djela i antikviteti za izložbe, kontejneri i ostala sredstva ambalaže i transporta (npr. kontejner-hladnjača, koji i sam predstavlja posebnu robu, u kojem se unose smrznuti proizvodi koji se redovno izvoze ili uvoze – ovaj kontejner će ući u zemlju ali će se vratiti natrag kada se isprazni), oprema za rad međunarodnih kompanija koje obavljaju poslove unutar zemlje i slično. Ovakav privremeni izvoz i uvoz bez ikakve obrade (ili eventualno s nekom obradom koja ne mijenja prirodu, kvalitet ili vrijednost robe) isključuje se iz statistike vanjske trgovine. Naravno, ako je riječ o privremenom izvozu ili uvozu robe na kojoj se prije povrata vrši odgovarajuća obrada koja značajno mijenja prirodu, kvalitet i vrijednost robe onda se to uključuje u statistiku vanjske trgovine, posebno ako je to trajnija aktivnost (lohn poslovi u tekstilnoj industriji, montaža, remont i popravka i slično). U slučaju da transakcija nije registrirana po odgovarajućim carinskim procedurama koje reguliraju to pitanje, nacionalna statistika treba donijeti kriterij hoće li privremeni izvoz i uvoz smatrati takvom transakcijom gdje se ne mijenja vrijednost robe, pa je neće uključiti u statistiku vanjske trgovine, ili

će je smatrati takvom gdje se mijenja vrijednost robe pa će je uključiti u statistiku vanjske trgovine.

- **Roba u tranzitu:** Roba koja samo prolazi kroz zemlju na svom putu od neke druge zemlje (izvoznik) ka nekoj trećoj zemlji (uvoznik) smatra se robom u tranzitu (provozu). Ova roba uopće ne utiče na materijalne resurse zemlje, pa se zato isključuje iz statistike vanjske trgovine.
- **Roba koja cirkulira između matične zemlje i njezinih enklava u drugim zemljama:** Carinska teritorija jedne zemlje obuhvata i njezine enklave koje su smještene na teritoriji neke druge zemlje (ambasade, vojne jedinice stacionirane izvan zemlje i neke druge slične institucije). Isto tako carinska teritorija jedne zemlje ne obuhvata ovakve enklave drugih zemalja kao i međunarodne organizacije (UN npr.) koje su smještene na njezinoj teritoriji. Saglasno ovome svaki robni promet jedne zemlje s njezinim enklavama u inostranstvu posmatra se kao unutrašnji robni promet i isključuje iz njezine statistike vanjske trgovine. Isto tako, ovakav promet isključuje se iz statistike vanjske trgovine zemlje domaćina enklave jer ta enklava ne pripada carinskoj teritoriji zemlje domaćina. Kada su u pitanju međunarodne organizacije, sav promet roba koji one obavljaju neće se uključivati u statistiku vanjske trgovine zemlje domaćina u kojoj su one smještene jer one ne predstavljaju sastavni dio njezine carinske teritorije. Kada se robni promet odvija između enklave i zemlje domaćina u kojoj je ona smještena to će se, naravno, uključiti u statistiku vanjske trgovine zemlje domaćina, i to kao uvoz iz zemlje kojoj enklava pripada kada roba ulazi iz enklave u zemlju domaćina, odnosno kao izvoz u zemlju kojoj enklava pripada kada zemlja domaćin šalje robu enklavi. Kada je riječ o robnom prometu između međunarodnih organizacija i zemlje domaćina sva roba koju zemlja domaćin šalje međunarodnoj organizaciji registrirat će se kao njezin izvoz, a sva roba koja ulazi u zemlju iz međunarodne organizacije registrirat će se kao uvoz iz zemlje koja je prethodno tu robu izvezla međunarodnoj organizaciji (zato što međunarodna organizacija nema vlastitu ekonomiju).
- **Prijenos vlasništva nad nefinansijskom imovinom sa osobe rezidenta na osobu nerezidenta bez prelaska granice:** Nefinansijska imovina uključuje zemljište, privredne objekte i postrojenja, opremu i krupni inventar. Pošto se transfer vlasništva nad ovom nefinansijskom imovinom smatra finansijskom a ne trgovačkom transakcijom isključuje se iz statistike vanjske trgovine.
- **Roba koja se tretira kao dio trgovine uslugama:** Ova kategorija obuhvata:
 1. Robu koju su kupile sve kategorije putnika, uključujući i nerezidentne radnike, za svoju ličnu upotrebu, u iznosima ili vrijednosti koja ne prelazi utvrđene granice u skladu sa zakonskim propisima zemlje posmatranja koji su na snazi;
 2. Novine i časopise koji se šalju po principu direktne pretplate preko granice;
 3. Robe kupljene u zemlji domaćinu za potrebe inostranih vlada preko njihovih ambasada, vojnih jedinica stacioniranih u toj zemlji i slično, a za njihove lične potrebe;Ova kategorija također obuhvata i diskete ili CD-ove s instaliranim računarskim softwareom i/ili podacima koji su razvijeni po posebnoj narudžbi, audio i video trake s originalnim zapisima i slično.

- **Ulov ribe na otvorenim morima nacionalnih brodova zemlje koji je iskrcan na njezinoj ekonomskoj teritoriji.**
- **Roba koju su kupili i ostavili unutar teritorije zemlje domaćina nerezidenti, bez prelaska granice.**
- **Roba pod operativnim zakupom:** Operativni zakup je svaki onaj zakup koji nema karakteristike navedene za finansijski zakup. U nekim slučajevima trajanje zakupa može biti uzeto kao kriterij je li zakup finansijski (rok godinu dana ili više) ili operativni (rok manji od godinu dana).
- **Roba koja je izgubljena ili uništena nakon što je napustila ekonomsku teritoriju zemlje izvoznika, ali prije nego što je ušla na ekonomsku teritoriju zemlje u koju je trebala biti uvezena** isključuje se iz statistike vanjske trgovine zemlje koja ju je trebala uvesti (iako se ona uključuje u statistiku vanjske trgovine zemlje izvoza). Ako je prije uništenja došlo do promjene vlasništva (od izvoznika na uvoznika) onda vrijednost ovakve robe treba odvojeno evidentirati kako bi se mogla dodati u vrijednost ukupnog robnog uvoza za potrebe nacionalnih računa i platnog bilansa zemlje namjeravanog uvoza.
- **Prazne boce koje se vraćaju proizvođaču na ponovno punjenje** tretiraju se kao sredstva transporta robe (kontejneri) i isključuju se iz statistike vanjske trgovine.
- **Otpaci i granule koji nemaju realnu tržišnu vrijednost** isključuju se iz statistike vanjske trgovine, ali treba ih odvojeno evidentirati po količini.

3. Robe koje se isključuju iz statistike vanjske trgovine ali se odvojeno evidentiraju za potrebe nacionalnih računa i platnog bilansa

- **Pokretna oprema koja je promijenila vlasništvo dok je bila angažirana izvan zemlje njezinog vlasnika:** Riječ je o građevinskoj opremi, opremi za bušotine, opremi za gašenje požara i sličnoj opremi velike vrijednosti koju je dala na privremeno korištenje i za neke specifične potrebe jedna zemlja drugoj, ali je onda poklonjena i tako trajno ostala u zemlji u koju je ranije privremeno ušla.
- **Ulov ribe i eksploatiranje minerala s morskog dna i spašena roba sa havarisanih nacionalnih brodova prodana u inostranim lukama ili roba prodana s nacionalnih brodova stranim brodovima na otvorenom moru.**
- **Zalihe za brodove i avione koje su kupili domaći brodovi i avioni izvan ekonomske teritorije zemlje; snabdijevanje inostranih brodova i aviona od domaćih brodova i aviona izvan ekonomske teritorije zemlje ili zalihe iskrcane u inostranim lukama s domaćih brodova i aviona.**
- **Roba koju su kupile u zemlji domaćinu međunarodne organizacije za svoju vlastitu upotrebu.**
- **Roba privremeno izvezena/uvezena na popravku:** Ova kategorija obuhvata robu koja privremeno prelazi granicu radi popravke u inostranstvu. Kako se ovim aktivnostima samo vraća prvobitna vrijednost robe, a ne stvara se nova vrijednost pa se ne obogaćuju robni fondovi u zemlji, ove transakcije se ne uključuju u detaljnu statistiku vanjske trgovine ali se preporučuje odvojeno ih evidentirati. U ovu kategoriju ne uključuju se popravke građevina (popravke i rekonstrukcije u građevinarstvu), popravke hardwarea i softwarea i održavanje transportne opreme

u lukama i na aerodromima. Ove tri aktivnosti posmatraju se kao usluge i u tom smislu se i evidentiraju.

- **Robe koje napuštaju ili ulaze na ekonomsku teritoriju zemlje ilegalno.**
- **Roba koja je izgubljena ili uništena nakon što je uvoznik stekao pravo vlasništva na njoj:** Ako je roba uništena nakon što je došlo do promjene vlasništva (sa izvoznika na uvoznika) onda se isključuje iz uvozne statistike zemlje namjeravanog uvoza, ali vrijednost ovakve robe treba odvojeno evidentirati kako bi se mogla dodati u vrijednost ukupnog robnog uvoza za potrebe nacionalnih računa i platnog bilansa zemlje namjeravanog uvoza. Ovo se uključuje u statistiku vanjske trgovine zemlje izvoza.

Prema Regulativi Vijeća Evrope (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. maja 1995. godine, član 6, paragraf 1, (uzimajući u obzir robe koje se spominju u članu 4), statistika vanjske trgovine kompilirat će se za:

- a) one robe koje se, nakon što su ušle na statističku teritoriju Evropske zajednice:
 - stavljaju u carinsku proceduru puštanja u slobodan promet, carinsku proceduru unutrašnje obrade ili carinsku proceduru obrade pod carinskom kontrolom,
- b) one robe koje se, zbog namjeravanog napuštanja statističke teritorije Evropske zajednice:
 - stavljaju u carinsku proceduru izvoza ili carinsku proceduru vanjske obrade,
 - stavljaju u carinsku proceduru ponovnog izvoza nakon unutrašnje obrade ili carinsku proceduru ponovnog izvoza nakon obrade pod carinskom kontrolom,
- c) robe koje su navedene u članu 4(1), drugi potparagraf.

Prema Regulativi Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. septembra 2000. godine, član 2, ((prema članu 6(2) Regulative Vijeća Evrope (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. maja 1995. godine)), statistika vanjske trgovine koja se dostavlja Evropskoj komisiji neće uključivati:

- robe puštene u slobodan promet nakon što su bile u carinskoj proceduri unutrašnje obrade ili carinskoj proceduri obrade pod carinskom kontrolom,
- robe navedene na listi izuzetaka u Aneksu I.

Prema Aneksu I Regulative Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. septembra 2000. godine, podaci se ne prikupljaju za sljedeće robe:

- a) zakonita sredstva plaćanja i vrijednosni papiri;
- b) monetarno zlato;
- c) interventna pomoć za područja pogođena katastrofama;
- d) ako se koriste za diplomatske ili slične potrebe:

1. robe na koje se primjenjuje diplomatski, konzularni ili sličan imunitet;
 2. pokloni šefu države ili članovima vlade ili parlamenta;
 3. robe koje cirkulišu u okviru administrativne uzajamne pomoći;
- e) pod uvjetom da nisu predmet komercijalnih transakcija:
1. odličja, počasne povelje i nagrade, komemorativni bedževi i medalje;
 2. oprema za putovanje, namirnice i drugi proizvodi, uključujući sportsku opremu, za ličnu upotrebu ili potrošnju;
 3. odjeća za svadbe, predmeti uključeni u preseljenje (kuće, stana) ili porodično nasljeđe;
 4. sanduci za pogreb, urne, predmeti za sahranu i proizvodi za održavanje grobova i spomenika;
 5. štampani reklamni materijali, uputstva za upotrebu, cjenovnici i drugi reklamni predmeti;
 6. robe koje više nisu upotrebljive, ili koje se ne mogu koristiti za industrijske potrebe;
 7. balast;
 8. poštanske marke;
 9. farmaceutski proizvodi koji se koriste na međunarodnim sportskim takmičenjima;
- f) proizvodi koji se koriste kao dio vanrednih zajedničkih mjera za zaštitu lica ili okoline;
- g) robe koje su predmet nekomercijalnog saobraćaja između lica koja su rezidenti u pograničnim zonama koje su definisale zemlje članice Evropske unije (pogranični saobraćaj); proizvodi koje poljoprivrednici proizvode na imanjima lociranim izvan (ali blizu) statističke teritorije unutar koje obavljaju glavni posao;
- h) pod uvjetom da je promet roba privremen, robe uvezene i izvezene radi popravke transportnih sredstava, kontejnera i druge transportne opreme, ali koje nisu u sklopu aranžmana obrade i dijelovi koji su zamijenjeni tokom popravke;
- i) robe koje se izvoze nacionalnim oružanim snagama stacioniranim izvan statističke teritorije, kao i uvezene robe koje su nacionalne oružane snage otpremile izvan statističke teritorije, kao i robe koje strane oružane snage kupuju ili prodaju na statističkoj teritoriji zemlje članice Evropske unije u kojoj su stacionirane;
- j) robe koje se koriste kao nosači informacija, kao što su diskete, računarske trake, filmovi, planovi, audio i video zapisi, CD-ROM-ovi kojima se trguje radi prenosa tj. obezbjeđivanja informacija, a kada su razvijene po narudžbi određenog klijenta ili kada nisu predmet komercijalne transakcije, kao i robe kojim se dopunjava ranija isporuka npr. poboljšane verzije koje se ne fakturišu primaocu;
- k) lanseri satelita:
- kao izvoz i uvoz do lansiranja u svemir,
 - u vrijeme lansiranja u svemir;
- l) robe koje treba popraviti i robe nakon popravki, kao i dijelovi koji su zamijenjeni. Popravak podrazumijeva vraćanje roba u njihovu originalnu funkciju ili stanje. Cilj operacije je jednostavno da se roba održava u dobrom radnom stanju; ovo može uključiti i obradu ili poboljšanja, ali nikako ne mijenja prirodu robe;

m) robe za privremenu upotrebu i nakon privremene upotrebe, ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:

1. nije planirana ni urađena obrada;
2. očekivana privremena upotreba ne traje duže od 24 mjeseca.

Trenutno, statističke institucije BiH koriste samo Jedinственu carinsku ispravu za kompiliranje statistike vanjske trgovine. BHAS, FZS i RZSRS koriste carinske procedure/statističke procedure kako bi primijenile sistem specijalne trgovine, tj. s ciljem da pojasne koje su robe/transakcije uključene/isključene u/iz statistike vanjske trgovine. Problem predstavlja kako uključiti neke od ranije spomenutih roba/transakcija. Trenutno se ove robe/transakcije uključuju, ukoliko je moguće, preko Jedinственih carinskih isprava, ali to nije dovoljno. O ovome treba razgovarati sa Upravom za indirektno oporezivanje i odgovarajućim poslovnim subjektima radi poboljšanja obuhvata (uključivanja/isključivanja) prethodno spomenutih roba/transakcija.

Isključivanje popravki predstavlja specifičan problem. Od 2006. godine ((EC) br. 1949/2005)) popravke je trebalo isključivati iz statistike vanjske trgovine. U BiH, UINO dostavlja dosta transakcija sa nekompatibilnim šiframa carinskih procedura i šiframa vrste transakcije (npr. šifra carinske procedure 2100 i šifra prirode transakcije 11, 12 itd.). Ovo je glavni razlog zašto statističke institucije još uvijek nisu isključile popravke iz statistike vanjske trgovine. Eksperti ISTAT-a su pomogli statističkim institucijama u ovom pitanju, međutim, za statističke institucije isključenje popravki još uvijek predstavlja problem jer nije moguće uraditi dalju provjeru podataka. Statističke institucije ne mogu direktno kontaktirati poslovne subjekte jer im UINO ne dostavlja identifikacijski broj poslovnih subjekata. Statističke institucije namjeravaju da isključe transakcije koje imaju šifru transakcije 42, 43, 52 i 53 (popravke) i kompatibilnu šifru carinske procedure i šifru proizvoda (neki proizvodi se mogu/ne mogu obraditi). Za transakcije koje nemaju kompatibilnu šifru transakcije, šifru carinske procedure i šifru proizvoda, kontaktirat će se UINO/poslovni subjekti, ukoliko to bude moguće. Ukoliko to ne bude moguće, statističke institucije će prioritet dati šifri carinske procedure, tj. transakcije koje imaju šifru carinske procedure koja pripada specijalnom sistemu trgovine uključit će se u statistiku vanjske trgovine bez obzira na šifru vrste transakcije. Šifra vrste transakcije prebacit će se na drugu odgovarajuću šifru, koja treba da bude kompatibilna sa specifičnim proizvodom koji je u pitanju.

3.3.2. Obuhvat specifičnih kretanja roba

Specifična kretanja roba podrazumijevaju kretanja roba koja imaju specifične karakteristike značajne za interpretaciju informacije i proizlaze iz samog kretanja roba, prirode roba, transakcija koje za rezultat imaju kretanje roba ili karakteristika izvoznika ili uvoznika roba.

Specifična kretanja roba podrazumijevaju:

- industrijska postrojenja;
- brodove i avione;
- morske proizvode;

- zalihe za brodove i avione;
- razdvojene pošiljke;
- robe za vojne potrebe;
- offshore instalacije;
- svemirske letjelice i lansirne rampe;
- dijelove za motorna vozila i avione;
- poštanske pošiljke;
- naftne derivate;
- otpadne materijale.

Trenutno, statističke institucije u BiH za kompiliranje statistike vanjske trgovine koriste samo Jedinstvenu carinsku ispravu. BHAS, FZS i RZSRS koriste carinske procedure/statističke procedure kako bi primijenile sistem specijalne trgovine, tj. s ciljem da pojašne koje su robe/transakcije uključene/isključene u/iz statistike vanjske trgovine. Problem predstavlja kako uključiti specijalna kretanja roba. Trenutno se ova kretanja uključuju, ukoliko je to moguće, preko Jedinstvenih carinskih isprava, ali to nije dovoljno. O ovome treba razgovarati sa Upravom za indirektno/neizravno oporezivanje i odgovarajućim poslovnim subjektima radi poboljšanja obuhvata specifičnih kretanja roba.

3.4. Statističko područje

Područje posmatranja u statistici vanjske trgovine BiH je carinsko područje BiH. Prema Zakonu o carinskoj politici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 57/04 i 51/06), carinsko područje BiH obuhvata teritoriju BiH, uključujući i teritorijalne vode, unutrašnje vodene tokove i zračni prostor BiH. Carinsko područje BiH je ograničeno carinskom crtom koja se podudara sa državnim granicom. Carinsko područje BiH je jedinstveno.

3.5. Nomenklature i klasifikacije

Kompleksna priroda osnovnih carinskih i statističkih potreba zahtijeva detaljnu klasifikaciju proizvoda. Harmonizirani sistem opisa i šifriranja proizvoda 2007 ili proširena verzija zasnovana na Harmoniziranom sistemu 2007, kao što je Kombinirana nomenklatura 2008, koju koriste zemlje članice EU, osigurava takve detaljne podatke. Ove klasifikacije su zasnovane na prirodi proizvoda. Međutim, za analitičke potrebe takva podjela proizvoda nije najadekvatnija. Kategorije proizvoda koje bolje zadovoljavaju ekonomske analize daje Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Rev. 4 (SITC, Rev.4), koja proizvode klasificira prema fazi proizvodnje. Klasifikacija po ekonomskoj namjeni proizvoda definirana SITC-om, Rev. 3 (BEC, Rev.3), daje grupacije ekonomskih kategorija proizvoda prema krajnjoj namjeni. Postoje nomenklature čiji je primarni cilj da klasificiraju proizvodne ekonomske djelatnosti. Međunarodna standardna industrijska klasifikacija, Rev. 4 (ISIC, Rev.4) predstavlja primjer takve nomenklature. Ona klasificira proizvode po glavnim industrijskim granama iz kojih potiču. Klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici Rev. 2 (NACE, Rev.2) zasniva se na ISIC-u, Rev.4. Centralna klasifikacija proizvoda, Rev.2 (CPC, Rev.2) kombinira glavne principe klasifikacije ISIC, Rev.4 sa kriterijima koje koristi Harmonizirani sistem 2007.

Klasifikacija proizvoda po djelatnostima u Evropskoj zajednici (CPA 2008) predstavlja evropsku verziju Centralne klasifikacije proizvoda Ujedinjenih nacija, Rev. 2.

Harmonizirani sistem 2007

Komisija za statistiku Ujedinjenih nacija je na 27. sjednici (22. februar – 3. mart 1993. godine) preporučila zemljama da usvoje Harmonizirani sistem za kompilaciju i diseminaciju statistike vanjske trgovine. Harmonizirani sistem se redovno revidira i ažurira. Najnovija verzija je HS 2007. HS sadrži 21 odjeljak, 97 glava, 1221 tarifni broj i 5052 tarifna podstava. Odjeljci su označeni rimskim brojevima, glave su označene dvocifrenim numeričkim brojevima, tarifni brojevi su označeni četvorocifrenim numeričkim brojevima, a tarifni podstavovi šestocifrenim numeričkim brojevima.

HS ima sljedeću strukturu:

Odjeljak I do IV: Poljoprivredni proizvodi

Odjeljak V do VII: Mineralne materije, hemijski i slični proizvodi, plastične mase, guma i proizvodi od gume

Odjeljak VIII do X: Proizvodi životinjskog porijekla kao što su koža i krzno, kao i drvo, pluto, drvena celuloza, papir i proizvodi od papira

Odjeljak XI i XII: Tekstil, odjeća i obuća

Odjeljak XIII do XV: Proizvodi od kamena, gipsa, cementa, azbesta, liskuna i sličnih materijala, keramički proizvodi, staklo i proizvodi od stakla, biseri, dragulji i poludragulji, plemeniti metali, nakit i metalni novac; obični metali i proizvodi od običnih metala

Odjeljak XVI: Mašine, aparati i mehanički uređaji te elektrotehnička oprema i njihovi dijelovi

Odjeljak XVII: Vozila, avioni, plovila i prijevozu pridružena oprema

Odjeljak XVIII: Optički, fotografski, kinematografski i mjerni instrumenti, instrumenti za ispitivanje tačnosti, medicinski instrumenti i aparati, satovi, muzički instrumenti, njihovi dijelovi i pribor

Odjeljak XIX: Oružje i municija

Odjeljak XX i XXI: Razni gotovi proizvodi kao što su namještaj, montažne zgrade i sportska oprema; umjetnine, kolekcionarski predmeti i antikviteti.

Kombinirana nomenklatura 2008

Ovo je tarifna i statistička klasifikacija koju koriste zemlje članice Evropske unije. Zasniva se na Harmoniziranom sistemu 2007. Uključuje strukturu Harmoniziranog sistema ali uvodi i tarifne oznake Kombinirane nomenklature (osmocifrene numeričke brojeve). Kombinirana nomenklatura se ažurira jednom godišnje radi zadovoljavanja potreba tehnološkog razvoja i promjena u vanjskotrgovinskim tokovima. Najnovija verzija je CN 2008 i ona uključuje ~9720 CN tarifnih oznaka.

Statističke institucije u BiH koriste Carinsku tarifu BiH 2008 koja je usklađena sa Kombiniranom nomenklaturom od 2008. godine.

Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 4

Komisija za statistiku Ujedinjenih nacija usvojila je SITC, Rev.4 na 37. sjednici (mart 2006). Međuagencijska ekspertna grupa za Standardnu međunarodnu trgovinsku klasifikaciju preporučila je da zainteresirane zemlje i međunarodne organizacije koriste SITC, Rev.4 u analizama međunarodne trgovine. SITC Rev.4 pripremio je Statistički ured Ujedinjenih nacija uzimajući u obzir sljedeće:

- Potrebu da se nastavi na ranijoj verziji SITC-a;
- Prirodu proizvoda i materijala korištenih za njihovu proizvodnju;
- Fazu proizvodnje;
- Tržišne običaje i upotrebu proizvoda;
- Značaj proizvoda za svjetsku trgovinu;
- Tehnološke promjene.

SITC, Rev.4, sadrži 2970 pozicija, 1023 podgrupe, 262 grupe, 67 odsjeka i 10 sektora. Područja su:

- 0 Hrana i žive životinje;
- 1 Pića i duhan;
- 2 Sirove materije, osim goriva;
- 3 Mineralna goriva i maziva;
- 4 Životinjska i biljna ulja i masti;
- 5 Hemijski proizvodi;
- 6 Proizvodi svrstani po materijalu;
- 7 Mašine i transportni uređaji;
- 8 Razni gotovi proizvodi;
- 9 Proizvodi i transakcije, nespomenuti.

Obuhvat sektora u svim revizijama SITC-a je veoma sličan, tako da su historijske serije podataka uveliko uporedive na ovom nivou agregiranja.

Statističke institucije BiH koriste SITC, Rev.3.

Međunarodna klasifikacija po ekonomskoj namjeni proizvoda, Revizija 3

Originalna verzija klasifikacije po ekonomskoj namjeni proizvoda pripremljena je za Statistički ured Ujedinjenih nacija radi sumiranja podataka o vanjskoj trgovini po velikim ekonomskim grupama proizvoda. Pripremljena je kao sredstvo za konverziju podataka o vanjskoj trgovini prikupljenih po SITC-u u kategorije krajnje namjene proizvoda za potrebe sistema nacionalnih računa: kapitalni proizvodi, intermedijarni proizvodi i proizvodi za potrošnju. BEC ima 19 osnovnih kategorija koje se mogu agregirati u tri navedene grupe roba, što opet omogućava da se statistika trgovine razmatra zajedno sa drugim općim ekonomskim statistikama – kao što su nacionalni računi i industrijska statistika – prilikom nacionalne, regionalne ili globalne ekonomske analize. U 1988. godini BEC je ponovo publiciran (BEC, Rev.3) i definiran u terminima SITC-a, Rev.3.

Statistički ured Ujedinjenih nacija pripremio je i korespondirajuće tabele između BEC-a i svake nove revizije SITC-a i Harmoniziranog sistema. Međutim, tokom godina struktura BEC-a ostala je nepromijenjena, a pravila koja se odnose na povezivanje pozicija SITC-a ili tarifnih brojeva HS-a sa BEC-om treba revidirati ukoliko se želi da BEC i dalje bude koristan instrument. Ovo pitanje treba riješiti što prije jer su već i HS 2007 i SITC, Rev.4 u upotrebi.

Međunarodna standardna industrijska klasifikacija ekonomskih djelatnosti, Revizija 3.1

ISIC, Rev.3.1 (2002) daje standardnu klasifikaciju proizvodnih ekonomskih djelatnosti. Klasifikacija sadrži 17 područja, 62 oblasti, 161 granu i 298 razreda.

Priprema Međunarodne standardne industrijske klasifikacije ekonomskih djelatnosti, Revizija 4 (ISIC, Rev.4) koju vrši Statistički ured Ujedinjenih nacija, u završnoj je fazi. Nacrt ISIC-a, Rev.4 uključuje 21 područje, 88 oblasti, 238 grana i 420 razreda.

Klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici, Revizija 2

NACE, Rev.2 je klasifikacija ekonomskih djelatnosti koje odgovaraju ISIC-u Rev.4 na evropskom nivou. Iako je više razrađena nego ISIC Rev.4, NACE Rev.2 je u potpunosti u skladu sa ISIC-om tako da se može smatrati njegovom evropskom verzijom. NACE Rev.2 nije klasifikacija proizvoda nego ekonomskih djelatnosti koje rezultiraju u proizvodima ili uslugama. Tarifne oznake Kombinirane nomenklature mogu se povezati sa djelatnostima koje su date u NACE-u, Rev.2 i tako napraviti analizu vanjske trgovine prema strukturi NACE-a, Rev. 2 koja je bliža većini korisnika industrijske statistike. NACE, Rev.2 sadrži 21 područje, 88 oblasti, 272 grane i 615 razreda.

Ranija verzija NACE-a, Rev.1.1 (2002), sadrži 17 područja, 62 oblasti, 224 grane i 514 razreda.

Statističke institucije u BiH koriste Klasifikaciju djelatnosti BiH koja je u skladu sa NACE-om, Rev.1.1.

Centralna klasifikacija proizvoda, Revizija 1.1

CPC, Rev.1.1 (2002) predstavlja sveobuhvatnu klasifikaciju svih roba i usluga. Klasifikacija daje osnovu za ponovno kompiliranje baznih statistika iz njihovih originalnih klasifikacija u standardne klasifikacije za analitičke potrebe. CPC sadrži 10 područja, 70 oblasti, 305 grana, 1167 razreda i 2096 podrazreda. Područja od 0 do 4 baziraju se na HS-u 2002 i agregiraju HS šifre u kategorije proizvoda pogodne za različite tipove ekonomskih analiza unutar sistema nacionalnih računa. Područja od 5 do 9 omogućavaju klasifikaciju trgovine uslugama.

Priprema Centralne klasifikacije proizvoda, verzija 2 (CPC, Rev.2) koju obavlja Statistički ured Ujedinjenih nacija, je u završnoj fazi.

Klasifikacija proizvoda po djelatnosti u Evropskoj zajednici, verzija 2008

CPA je evropska verzija CPC-a i služi istim potrebama kao i CPC. Dok je CPC klasifikacija koja se preporučuje, CPA je zakonski obavezna u Evropskoj zajednici. Osim toga, određene klasifikacije za istraživanja bile su i još uvijek su vezane sa CPA, osim ukoliko se sama CPA ne primjenjuje u istraživanjima.

Iako je CPA evropska verzija CPC-a, razlika je ne samo u tome što je detaljnija, nego se razlikuje i po strukturi. Evropski stav je bio da struktura Centralne klasifikacije proizvoda treba da bude strukturirana u skladu sa kriterijem ekonomskog porijekla, a okvir (a samim tim i definicija ekonomskih djelatnosti) treba da bude baziran na NACE-u, Rev.2. Ovo pozivanje na NACE, Rev.2 o pitanju definicija ekonomskih djelatnosti znači da struktura CPA korespondira sa svim nivoima NACE-a, Rev.2 (nivo 4 cifre). Ipak, najdetaljniji nivo CPA bazira se na šestocifrenim kodovima, gdje svaki kod korespondira sa HS-om.

CPA 2008 sadrži 21 područje, 88 oblasti, 261 granu, 575 razreda, 1342 kategorija i 3142 potkategorija.

Ranija verzija je CPA 2002 i ona sadrži 17 područja, 31 potpodručje, 62 oblasti, 223 grane, 502 razreda, 1146 kategorije i 2608 potkategorije.

Statističke institucije u BiH koriste Klasifikaciju proizvoda po djelatnostima BiH, koja je u skladu sa CPA 2002.

Dalja klasifikacija proizvoda koja je povezana sa CPA, a koja se koristi za istraživanje industrijske proizvodnje, jeste PRODCOM. Veza između PRODCOM-a i CN-a znači da je moguće porediti vanjsku trgovinu i domaću industrijsku proizvodnju individualnih roba na najdetaljnijem nivou (8 cifara).

Nomenklatura zemalja i teritorija koje se koriste u EU

Nomenklatura zemalja i teritorija za statistiku vanjske trgovine Evropske zajednice i statistiku trgovine između zemalja članica Evropske unije (Geonomenklatura) predstavlja suštinski elemenat za kompilaciju ovih statistika. Ona omogućava identifikaciju svih zemalja koje su uključene u trgovinu, tj. zemalja koje izvještavaju i zemalja partnera. Ako je potrebno, Geonomenklatura podliježe godišnjoj reviziji s ciljem podešavanja potrebnih za statističke svrhe i uzimanja u obzir svih geopolitičkih promjena. Najnovija verzija je Geonomenklatura 2007 (Regulativa Evropske komisije (EC) br. 1833/2006 od 13. decembra 2006. godine o nomenklaturi zemalja i teritorija za statistiku vanjske trgovine Evropske zajednice i statistiku trgovine između zemalja članica Evropske unije). Geonomenklatura se bazira na ISO alpha-2 standardu.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je institucija nadležna za ažuriranje Carinske tarife BiH. UINO je institucija koja implementira Carinsku tarifu BiH. Carinska tarifa BiH 2008 je usklađena sa HS-om 2007 i CN-om 2008, ali dodatno koristi desetocifrenu tarifnu oznaku da bi se zadovoljile specifične potrebe statistike vanjske trgovine BiH.

U periodu od 2003. do 2004. godine, Carina Federacije BiH i Carina Republike Srpske koristile su Carinsku tarifu koja nije bila u skladu sa CN-om 2003/CN-om 2004.

U 2005. godini, UINO (došlo je do spajanja dvije carinske uprave koje su počele funkcionisati kao jedna institucija – Uprava za indirektno oporezivanje BiH) je koristila Carinsku tarifu koja nije u skladu sa CN-om 2005.

U periodu od januara 2006. do oktobra 2007, UINO koristi Carinsku tarifu BiH 2006 koja je u skladu sa CN-om 2005.

U novembru 2007, UINO je počela da koristi Carinsku tarifu BiH 2007 koja je u skladu sa CN-om 2007.

U februaru 2008, UINO je počela da koristi Carinsku tarifu BiH 2008 koja je u skladu sa CN-om 2008.

Statističke institucije koriste korelacione tabele između CN klasifikacije i NACE/CPA/SITC klasifikacija.

BHAS koristi Geonomenklaturu 2007 od juna 2008.

U budućnosti, statističke institucije planiraju da urade konverziju nekompatibilnih CN tarifnih oznaka koje su se pojavile u 2008. godini u CN 2008 tarifne oznake i da koriste korelacione tabele između klasifikacija CN 2008 i NACE Rev.2, CPA 2008, SITC, Rev.4 i BEC, Rev.3. Kod konverzije nekompatibilnih CN tarifnih oznaka u CN 2008 tarifne oznake, statističke institucije će koristiti transpozicione tabele CN 2003 u CN 2004, CN 2004 u CN 2005, CN 2005 u CN 2006, CN 2006 u CN 2007 i CN 2007 u CN 2008. Najveći problem predstavljat će nekompatibilne tarifne oznake koje su podijeljene u dvije, tri ili četiri tarifne oznake u CN-u 2008. Konverzija ovih tarifnih oznaka može se izvršiti podjelom vrijednosti nekompatibilnih CN tarifnih oznaka korištenjem omjera/procenta i dodjelom odgovarajuće vrijednosti korespondirajućim tarifnim oznakama iz CN-a 2008. (Npr.: CN tarifna oznaka 29091900 postoji u CN-u 2007. U CN-u 2008, ova tarifna oznaka ne postoji ali se ipak pojavljuje u 2008. godini i ima vrijednost 1 milion eura. U CN-u 2008, ova tarifna oznaka je transponirana u dvije nove tarifne oznake, 29091910 i 29091990. Kada se koriste omjeri/procenti, vrijednost CN tarifne oznake 29091900 može se podijeliti na dva jednaka dijela, koji se mogu pripisati CN tarifnim oznakama 29091910 i 29091990. Na ovaj način, 50 % vrijednosti CN tarifne oznake 29091900 ili 500 000 eura pripisuje se CN tarifnoj oznaci 29091910, a 50 % vrijednosti CN tarifne oznake 29091900 ili 500 000 Eura pripisuje se CN tarifnoj oznaci 29091990). Osim toga, korištenje omjera/procenta predstavlja način dobijanja vremenskih serija podataka. Ovaj način dobijanja vremenskih serija nije idealan, ali svakako predstavlja korak naprijed u smislu prikupljanja kvalitetnih podataka o vremenskim serijama.

3.6. Referentni period

Statistika extra-EU trgovine prikuplja se na mjesečnoj osnovi. U teoriji, referentni period je kalendarski mjesec u kojem se vrši uvoz ili izvoz robe. U praksi, informacija se odnosi na mjesec u kojem carinski organi prihvate deklaraciju.

U publikacijama Eurostata, kvartalni i godišnji podaci se izračunavaju agregiranjem relevantnih mjeseci. Nacionalne prakse u tretmanu revizija i korekcija dovode do toga da

publicirani podaci za kvartal ili godinu ne predstavljaju agregate publiciranih mjesečnih podataka.

Statistički podaci vanjske trgovine BiH kompiliraju se mjesečno. Referentni period je kalendarski mjesec u kojem UINO prihvata deklaraciju. UINO dostavlja BHAS-u podatke za prethodni mjesec do 7. sljedećeg mjeseca. Svaki mjesec UINO dostavlja BHAS-u bazu podataka u Accessu koja sadrži podatke za period od početka godine. Naprimjer:

- U junu UINO dostavlja podatke za period januar-maj. Podaci za maj su novi podaci. Podaci za period januar-april predstavljaju revidirane podatke. Revidirani podaci znače svi podaci, tj. jedinstvene carinske isprave koje su se pojavile tokom perioda koji je u pitanju, bez obzira jesu li neke od njih stvarno bile revidirane ili ne.
- U julu UINO dostavlja podatke za period januar-juni. Podaci za juni su novi podaci. Podaci za period januar-maj su revidirani podaci. Revidirani podaci znače svi podaci, tj. jedinstvene carinske isprave koje su se pojavile tokom perioda koji je u pitanju, bez obzira jesu li neke od njih stvarno bile revidirane ili ne.

Kada se podaci dostavljaju Eurostatu revizije su uvijek uključene (npr. u novembru, BHAS dostavlja podatke za period januar-oktobar. Podaci za oktobar su novi podaci. Podaci za period januar-septembar predstavljaju revidirane podatke).

3.7. Statistički prag

Da bi se ograničilo opterećenje na preduzeća koja dostavljaju podatke o robnoj razmjeni, i da bi se u isto vrijeme održao prihvatljiv kvalitet podataka, određen je sistem praga i za intra-EU trgovinu i za extra-EU trgovinu, ispod kojeg se ne prikupljaju podaci ili se prikuplja manji broj podataka.

Extra-EU statistika trgovina ne obuhvata uvoz i izvoz kada su njihova vrijednost i neto masa niže od statističkog praga koje su odredile zemlje članice Evropske unije u okviru granica koje se dozvoljavaju zakonodavstvom Evropske zajednice. Granice određene zakonom postavljene su tako da se ne evidentira izvoz ili uvoz sa neto masom koja je niža od jedne tone ili vrijednošću koja je niža od 1000 eura. Ipak, od 2002. godine, po zakonodavstvu Evropske zajednice, od zemalja članica Evropske unije se traži da prilagode svoje statističke podatke tako što će uključiti u svoje ukupne rezultate robnu razmjenu ispod praga (procjene).

Vrijednost robne razmjene ispod praga koji su usvojile zemlje članice Evropske unije generalno je ispod 1% i za uvoz i za izvoz. Vrijednost može biti veća za neke određene proizvode.

U ovome trenutku u BiH, kada se kompilira statistika vanjske trgovine, uzima se u obzir svaka Jedinствена carinska isprava. Nema statističkih pragova.

Roba kupljena od svih kategorija putnika, uključujući i zaposlene sa prebivalištem izvan BiH, za njihove potrebe i koja se prenosi preko granice u vrijednosti koja ne prelazi 200 KM (~100 eura) nije obuhvaćena Jedinственим carinskim ispravama. Ove robe se tretiraju kao dio trgovine uslugama i ne uključuju se u statistiku vanjske trgovine.

3.8. Raspoloživi statistički podaci

Eurostat objavljuje, za extra-EU trgovinu, sljedeće podatke:

- Zemlja članica Evropske unije koja dostavlja podatke,
- Referentni period,
- Tok vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz),
- Proizvod, kako je definiran Kombiniranom nomenklaturom,
- Zemlja partner,
- Statistička vrijednost,
- Neto masa (u tonama),
- Količina u bilo kojoj dopunskoj jedinici (litre, broj dijelova itd.),
- Način transporta,
- Statistička procedura,
- Država pripadnosti sredstva transporta na granici,
- Vršiti li se transport robe u kontejnerima ili ne.

Statističke institucije u BiH objavljuju agregirane podatke (odjeljci HS-a 2007, oblasti NACE-a Rev.1.1, odsjeci SITC-a rev.3, zemlje partneri, statističke procedure). Za detaljne podatke korisnici treba da dostave zahtjev. Na osnovu zahtjeva mogu dobiti sljedeće detaljne podatke:

- Tok vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz),
- Godina,
- Mjesec,
- Zemlja partner,
- Proizvod definiran Carinskom tarifom BiH,
- Statistička vrijednost,
- Neto masa (količina u kilogramima),
- Količina u dopunskoj jedinici mjere,
- Statistička procedura,
- Način transporta na granici,
- Država pripadnosti sredstva transporta na granici,
- Vršiti li se transport robe u kontejnerima ili ne.

3.9. Statističke procedure

U sklopu extra-EU trgovine robe se mogu isporučiti iz zemlje članice EU u neku treću zemlju ili obratno, pod carinskom kontrolom, a zatim vratiti u zemlju iz koje je roba poslata. Po zakonodavstvu Evropske zajednice ovakvi transferi se svrstavaju u razne kategorije. Takve kategorije se označavaju kao statističke procedure. Statističke procedure proizlaze iz carinskih procedura. Potrebno je napomenuti da primjena procedure ne zavisi od vrste transakcije koja je u pitanju (kupovina/prodaja, obrada po ugovoru itd.). Procedure su:

Normalan/redovan uvoz i izvoz

Normalan/redovan uvoz i izvoz robe podrazumijeva robe koje su konačno izvezene, ili puštene u slobodan promet, bilo direktno ili putem carinskog skladišta.

Unutrašnja obrada

Procedura unutrašnje obrade omogućava da se roba privremeno uveze u zemlju s ciljem obrade (montaže ili transformacije), a zatim da se roba dobijena iz procesa obrade ponovo izveze bez plaćanja carina ili dažbina, tj. bez postupaka što se provode u sklopu trgovinske politike koja se normalno primjenjuje na uvezene robe.

„Sistem suspenzije tj. odgođenog plaćanja“ obuhvata robe koje nisu iz Evropske zajednice, koje su generalno namijenjene za ponovni izvoz izvan carinske teritorije Evropske zajednice kao kompenzirajući proizvodi, tj. proizvodi dobijeni iz procesa obrade, a da roba ne podliježe uvoznim carinama ili mjerama trgovinske politike.

„Sistem povrata dažbina“ obuhvata robe u slobodnom prometu, sa naknadom uvoznih dažbina ili popustom na uvozne dažbine ukoliko se takve robe izvoze izvan carinske teritorije EU kao kompenzirajući proizvodi, tj. proizvodi dobijeni iz procesa obrade.

Podaci su raspoloživi za:

- Uvoz na unutrašnju obradu (sistem suspenzije tj. odgođenog plaćanja),
- Uvoz na unutrašnju obradu (sistem povrata dažbina),
- Izvoz na unutrašnju obradu (sistem suspenzije tj. odgođenog plaćanja),
- Izvoz na unutrašnju obradu (sistem povrata dažbina).

Vanjska obrada

Procedura vanjske obrade omogućava privremeni izvoz roba s ciljem obrade i uvoza kompenzirajućih proizvoda, tj. proizvoda dobijenih iz procesa obrade uz puno ili djelimično izuzimanje od plaćanja carina i dažbina. Varijanta „tekstil“ uvedena je 1995. godine i odnosi se samo na određene tekstilne proizvode ili odjeću, dok se varijanta „tarifa“ primjenjuje na sve ostale proizvode.

Podaci su raspoloživi odvojeno za:

- Uvoz nakon vanjske obrade,
- Uvoz nakon vanjske obrade za tekstil,
- Izvoz na vanjsku obradu,
- Izvoz na vanjsku obradu za tekstil.

Prema Regulativi Evropske komisije 1917/2000, član 6, paragraf 4, statističke procedure se šifriraju na sljedeći način:

- a) uvoz:
 - 1 – normalan/redovan,

- 3 – nakon vanjske obrade,
- 5 – na unutrašnju obradu, sistem suspenzije, tj. odgođenog plaćanja,
- 6 – na unutrašnju obradu, sistem povrata dažbina,
- 7 – nakon vanjske obrade za tekstil.

b) izvoz:

- 1 – normalan/redovan,
- 3 – na vanjsku obradu,
- 5 – nakon unutrašnje obrade, sistem suspenzije, tj. odgođenog plaćanja,
- 6 – nakon unutrašnje obrade, sistem povrata dažbina,
- 7 – na vanjsku obradu za tekstil.

Statističke institucije u BiH koriste naprijed navedene statističke procedure i njihovo šifriranje kada kompiliraju statistiku vanjske trgovine. Jedini izuzetak je „tekstil” varijanta (7). Ova varijanta se ne koristi u statistici vanjske trgovine BiH. Statističke institucije koriste korelacionu tabelu između carinskih procedura i statističkih procedura. Ovu tabelu su zadnji put revidirali eksperti Eurostata u oktobru 2007. godine (pogledati Aneks 1).

3.10. Zemlja partner

Statistika vanjske trgovine po zemljama u koje se izvozi ili iz kojih se uvozi roba, i kada je u pitanju ukupna vrijednost robne razmjene i kada je u pitanju količina i vrijednost trgovine po pojedinačnim robama, ima značajnu analitičku vrijednost. Ti podaci se koriste za brojne namjene, uključujući analizu ekonomskih kretanja, nacionalne račune, platni bilans, obrasce regionalne trgovine, analizu tržišta i poslovne odluke, trgovinsku politiku i pregovore, kao i provjeru tačnosti i pouzdanosti podataka vanjske trgovine.

Kada je u pitanju izvoz trgovinski partner je, u principu, zemlja konačnog odredišta robe (poznata u vrijeme izvoza).

Kada je u pitanju uvoz, trgovinski partner je zemlja porijekla robe. Za robe koje su u potpunosti dobijene/proizvedene u datoj zemlji smatra se da imaju porijeklo, tj. potiču iz te zemlje, a za robe proizvedene u dvije ili više zemalja smatra se da imaju porijeklo, tj. potiču iz zadnje zemlje u kojoj je došlo do značajne obrade.

U nekim slučajevima (vraćena roba, roba koja je obrađena u trećoj zemlji, umjetnine), kao zemlja partner kada je u pitanju uvoz smatra se zemlja konsignacije. Zemlja konsignacije označava zemlju iz koje je roba prvobitno isporučena u zemlju uvoza, bez zaustavljanja u zemlji tranzita i bez zakonskih procedura koje nisu svojstvene transportu robe; ako dođe do takvog zaustavljanja ili zakonskih procedura, konačna zemlja tranzita predstavljat će zemlju konsignacije.

Prema Regulativi Evropske komisije 1917/2000, član 7, paragraf 2, zemlja porijekla navodi se na nosaču statističkih informacija. Ipak, zemlja konsignacije se mora navesti u sljedećim slučajevima:

- a) za robe čije porijeklo nije poznato;
- b) za sljedeće robe, čak i kada je njihovo porijeklo poznato:
 - robe unutar poglavlja 97 Kombinirane nomenklature,

- robe uvezene nakon vanjske obrade,
- vraćene robe i druge robe porijeklom iz Evropske zajednice.

Definicija zemlje partnera u statistici vanjske trgovine BiH u skladu je sa Regulativom Evropske komisije 1917/2000, član 7, paragraf 2.

U nekim Jedinstvenim carinskim ispravama zemlja porijekla nije poznata. Na ovo se mora skrenuti pažnja UINO da bi se dobile potrebne informacije.

3.11. Vrednovanje izvoza/uvoza

Da bi se kompilirala statistika vanjske trgovine potrebno je odrediti cijenu za svaku robnu transakciju koja će biti uključena u statistiku vanjske trgovine, bez obzira da li je ili nije takva roba prodana, razmijenjena ili ustupljena bez plaćanja. Statistička vrijednost jeste zbir transakcijske vrijednosti robe i vrijednosti izvršenih usluga za isporuku robe do granice zemlje izvoznika ili zemlje uvoznika (uglavnom transport i osiguranje) koje nisu uključene u njihovu transakcijsku vrijednost. Transakcijska vrijednost je definirana kao cijena koja je plaćena ili koja se plaća za robe koje se izvoze do zemlje uvoznice; takva cijena se računa kao „ukupno izvršeno plaćanje ili plaćanje koje će izvršiti kupac u korist prodavca za uvezenu robu“; plaćanja mogu biti novčana ili u vidu specificirane robe ili usluga. Da bi se izračunala transakcijska vrijednost potrebno je imati neke elemente troškova koji se dodaju na cijenu plaćanja. Fakturirana vrijednost predstavlja očekivano direktno plaćanje u novcu koje vrši kupac prodavcu i ne uzima u obzir druga plaćanja koja se uključuju ili isključuju iz transakcijske vrijednosti. Fakturirana vrijednost obično je polazna osnova u izračunavanju transakcijske vrijednosti. Sporazum o vrednovanju Svjetske trgovinske organizacije (WTO) zasniva se na GATT sporazumu o vrednovanju iz 1981. godine, koji kaže da je transakcijska vrijednost carinska vrijednost robe koja se uvozi.

Preporučeno je da zemlje za statističke potrebe usvoje Sporazum o vrednovanju Svjetske trgovinske organizacije kao osnovu za vrednovanje svoje međunarodne trgovine. Ovaj sistem vrednovanja primjenjuje se na sve robne tokove.

WTO sporazum o vrednovanju dozvoljava zemljama da u carinsku vrijednost uključe ili da iz carinske vrijednosti isključe, u cijelosti ili djelimično, sljedeće elemente:

- Troškove transporta robe koja se uvozi do luke ili mjesta uvoza;
- Utovar, istovar i troškove rukovanja robom, a koji su vezani za transport robe koja se uvozi do luke ili mjesta uvoza;
- Troškove osiguranja.

Znači, prema WTO sporazumu o vrednovanju, zemlje mogu izabrati paritete FOB ili CIF. FOB paritet uključuje transakcijsku vrijednost robe i vrijednost usluga izvršenih s ciljem da se isporuči roba do granice zemlje izvoza. CIF paritet uključuje transakcijsku vrijednost robe, vrijednost usluga izvršenih s ciljem da se isporuči roba do granice zemlje izvoza i vrijednost usluga izvršenih s ciljem da se isporuči roba od granice zemlje izvoza do granice zemlje uvoza.

Da bi se unaprijedila uporedivost statistike vanjske trgovine, a uzimajući u obzir komercijalne procedure i izvještavanje podataka u većini zemalja, preporuka je da:

- Statistička vrijednost robe koja se uvozi bude na paritetu CIF;
- Statistička vrijednost robe koja se izvozi bude na paritetu FOB.

CIF paritet roba koje se uvoze potreban je radi poređenja cijena sa drugim robama raspoloživim na domaćem tržištu, kao i za potrebe nacionalnih računa na nivou grupa proizvoda.

FOB paritet (i kada je u pitanju izvoz i uvoz roba) daje jedinstvenu osnovu za cijenu robe i, prema tome, služi za potrebe kompilacije nacionalnih računa i statistike platnog bilansa na agregiranom nivou.

U Evropskoj uniji ovo pitanje je regulirano Regulativom Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 od 7. septembra 2000. godine, član 9, paragrafi 1 do 6.

Po ovoj regulativi, statistička vrijednost je:

- kada je u pitanju izvoz, vrijednost roba u mjestu i u vrijeme kada one napuste statističku teritoriju zemlje članice Evropske unije,
- kada je u pitanju uvoz, vrijednost roba u mjestu i u vrijeme kada robe uđu na statističku teritoriju zemlje članice Evropske unije.

Prema tome, vrijednost roba izračunavat će se na sljedeći način:

- u slučaju prodaje ili kupovine, na osnovu fakturiranog iznosa za robe,
- u svim drugim slučajevima, na osnovu iznosa koji bi bio fakturiran u slučaju prodaje ili kupovine.

U slučajevima kada je određena, carinska vrijednost koristit će se za određivanje vrijednosti roba.

Statistička vrijednost mora uključivati samo prateće troškove, kao što su transport i osiguranje, koji se odnose na dio puta koji se:

- u slučaju izvoza roba odvija na statističkoj teritoriji zemlje članice Evropske unije,
- u slučaju uvoza roba odvija izvan statističke teritorije zemlje članice Evropske unije.

Prema tome, statistička vrijednost neće uključivati terećenja na izvoz ili uvoz, kao što su carine, PDV, akcize, takse, izvozna refundiranja ili druga terećenja sa sličnim efektom.

Za kompilaciju statistike vanjske trgovine statističke institucije u BiH koriste statističku vrijednost koja je navedena u polju 46 Jedinственe carinske isprave. Takva statistička vrijednost je na paritetu CIF za uvoz i na paritetu FOB za izvoz. Statističke institucije koriste ovu vrijednost bez dalje provjere.

3.12. Jedinice mjere

Jedinice mjere se odnose na fizičke karakteristike roba i kako one nemaju problema sa vrednovanjem u većini slučajeva daju pouzdaniji indikator međunarodnih kretanja roba. Upotreba odgovarajućih jedinica mjera može rezultirati u boljoj uporedivosti podataka o robnoj razmjeni jer su razlike u jedinicama mjera između zemlje uvoznika i zemlje izvoznika manje nego razlike u vrijednosti. Jedinice mjere često se koriste za provjeru pouzdanosti podataka iskazanih vrijednosno. Osim toga, jedinice mjere su neophodne za pripremu indeksnih brojeva i za statistiku transporta. U 1995. godini Svjetska carinska organizacija je preporučila da se koriste standardne jedinice mjere da bi se pojednostavilo prikupljanje, poređenje i analiza statistike vanjske trgovine na osnovu Harmoniziranog sistema. Standardne jedinice su sljedeće:

- težina – kilogram (kg); karat (carat)
- dužina – metar (m)
- površina – kvadratni metar (m²)
- volumen – kubni metar (m³); litar (l)
- električna energija – 1,000 kilovat sati (1,000 Kwh)
- broj komada – komadi (u); parovi (2u); tuce (12u); hiljadu komada (1,000u); paketi (u(set/packs))

Najčešće korištena jedinica mjere u prikupljanju statistike vanjske trgovine je neto masa. U EU ova jedinica mjere se prikupljala za sve robe do 1997. godine. Nakon toga nije bilo potrebno evidentirati neto masu za određene kategorije intra-EU trgovine, kada ta jedinica mjere nije bila najpodesnija. Od 2006. godine zemlje članice Evropske unije ne moraju prikupljati neto masu kada se traži dopunska jedinica mjerenja. Neto masa je masa robe bez pakovanja. Prikuplja se u kilogramima, ali u publikacijama se obično izražava u tonama.

Dopunske jedinice su npr. litra, broj komada ili kvadratni metar. Dopunske jedinice treba evidentirati za određene robe kada se to smatra potrebnim. Odgovarajuća dopunska jedinica se navodi, kada je potrebno, u publiciranim verzijama Kombinirane nomenklature.

U BiH, neto masa u kilogramima uvijek se iskazuje u Jedinstvenoj carinskoj ispravi. Dopunska jedinica se iskazuje kada je to obavezno. Podaci u kilogramima i dopunskoj jedinici mjere se dostavljaju Eurostatu. Problem predstavlja nizak nivo kvaliteta podataka o količinama. UINO ne provodi kontrolu količine u kilogramima i dodatnoj jedinici mjere za svaki pojedinačni proizvod. UINO ne dostavlja statističkim institucijama identifikacijski broj poslovnih subjekata, tako da statističke institucije nisu u mogućnosti da direktno kontaktiraju poslovne subjekte i provjere određene podatke. O ovome treba razgovarati sa UINO.

3.13. Podaci o transportu

3.13.1. Način transporta

Način transporta reguliran je Regulativom Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 od 7. septembra 2000. godine, član 10, paragrafi 1 do 4.

„Način transporta na granici“ znači način transporta koji je određen aktivnim sredstvom transporta kojim:

- u slučaju izvoza, robe napuštaju statističku teritoriju Evropske zajednice,
- u slučaju uvoza, robe koje ulaze na statističku teritoriju Evropske zajednice.

„Aktivna sredstva transporta” znače sredstva transporta koja obezbjeđuju pokretačku snagu. U slučaju intermodalnog transporta ili u slučaju postojanja nekoliko sredstava transporta, aktivno sredstvo transporta je ono koje obezbjeđuje pokretačku snagu za čitavu kombinaciju.

„Transport u unutrašnjosti zemlje“ znači transport koji je određen aktivnim sredstvom transporta kojim su:

- u slučaju izvoza robe napustile mjesto polaska,
- u slučaju uvoza robe stigle na mjesto dolaska.

Načini transporta:

A	B	Naziv
1	10	Pomorski prevoz
1	12	Željeznički vagon na pomorskom plovilu
1	16	Motorno drumsko vozilo na pomorskom plovilu
1	17	Prikolica ili poluprikolica na pomorskom plovilu
1	18	Plovilo za riječni unutrašnji promet na pomorskom plovilu
2	20	Željeznički prevoz
2	23	Drumsko vozilo na željezničkom vagonu
3	30	Drumski prevoz
4	40	Zračni prevoz
5	50	Poštanske pošiljke
7	70	Fiksne transportne instalacije
8	80	Prevoz u unutrašnjem riječnom prometu
9	90	Vlastiti pogon

Načini transporta pripisuju se podacima po šiframa iz kolone A.

U BiH se koristi zvanična lista jednocifrenih/dvocifrenih transportnih šifara i odgovarajućih naziva. Lista je u skladu sa jednocifrenim/dvocifrenim transportnim šiframa EU. UINO koristi, za svoje potrebe, detaljniju listu koja sadrži i neke šifre kojih nema u EU. Lista je kompatibilna sa jednocifrenim transportnim šiframa EU i može se koristiti kada se pripremaju podaci za Eurostat.

3.13.2. Država pripadnosti sredstava transporta

Kada je u pitanju extra-EU trgovina, podaci se prikupljaju za državu pripadnosti aktivnih sredstava transporta na granici Evropske zajednice kada je u pitanju pomorski, cestovni, zračni ili transport unutrašnjim vodama. Ovo pitanje regulira Regulativa Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 od 7. septembra 2000. godine, član 10, paragrafi 6 i 7.

Država pripadnosti aktivnog sredstva transporta na granici, koje se koristi za uvoz ili izvoz, mora se evidentirati, osim u slučajevima kada je način transporta na granici Evropske zajednice određen šiframa 2 (20 ili 23), 5 (50), 7 (70) i 9 (90).

Aktivno sredstvo transporta pripadat će onoj zemlji u kojoj je urađena registracija i koja je poznata u vrijeme izvršavanja carinskih formalnosti.

UINO (statističke institucije u BiH) također prikupljaju ovu vrstu informacija.

3.13.3. Kontejneri

Kada je u pitanju extra-EU trgovina, prikupljaju se podaci o tome vrši li se transport robe u kontejnerima ili ne (osim kada su u pitanju poštanske pošiljke, fiksne transportne instalacije ili vlastiti pogon). Prema Regulativi Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 od 7. septembra 2000. godine, član 10, paragraf 5, šifre su:

- 0 – roba koja se ne transportuje u kontejnerima;
- 1 – roba koja se transportuje u kontejnerima.

UINO (statističke institucije u BiH) prikupljaju također ove informacije. Zvanična lista šifara za transport u kontejnerima u skladu je sa preporukama (1-roba koja se transportuje u kontejnerima, 0-roba koja se ne transportuje u kontejnerima).

3.14. Pokazatelji kvaliteta podataka

Prema Eurostatovoj definiciji kvaliteta podataka (pogledati Aneks 3) postoji niz aspekata koji su značajni za kvalitet podataka: relevantnost, tačnost, pravovremenost i preciznost, dostupnost i jasnoća, uporedivost, dosljednost i sveobuhvatnost. Prema tome, kvalitet zvanične statistike u evropskom statističkom sistemu zasniva se na elementima dogovorenim između Eurostata i zemalja članica EU i bazira se na sljedećim pokazateljima kvaliteta podataka:

- Pravovremenost podrazumijeva kalendar publiciranja podataka, referentni period itd.
- Tačnost podrazumijeva da publicirana vrijednost i stvarna nepoznata vrijednost budu približne, vodeći računa o vrijednostima koje trebaju biti isključene,

statističkom pragu, neodazivu, podešavanjima, kontroli i korekciji, povjerljivosti itd.

- Dostupnost podrazumijeva lagan pristup podacima bez obzira na različite oblike distribucije podataka.
- Jasnoća podrazumijeva da su podaci adekvatno dokumentirani, pomoć pri korištenju i interpretaciji podataka itd.
- Uporedivost podrazumijeva konceptualne razlike između serija statističkih podataka kroz prostor i vrijeme.
- Dosljednost podrazumijeva kompatibilnost statističkih podataka vanjske trgovine s podacima koji potječu iz drugih izvora (platni bilans, nacionalni računi itd.).

3.14.1. Pravovremenost

Prema Regulativi Evropske komisije (EC) br. 179/2005, zemlje članice Evropske unije dostavljaju agregirane mjesečne podatke o statistici vanjske trgovine (Extrastat) Evropskoj komisiji (Eurostatu) u roku od 40 dana, a detaljne podatke u roku od 42 dana nakon završetka referentnog perioda.

Podaci vanjske trgovine proizvode se i publiciraju u BiH na mjesečnoj osnovi. Podaci se dostavljaju Eurostatu mjesečno od juna 2008. godine, i u skladu s definiranim rokovima (42 dana po završetku referentnog perioda).

3.14.2. Tačnost

3.14.2.1. Karakteristike tačnosti

Šta se isključuje

Postoje određene stavke koje se isključuju iz zvanične statistike međunarodne trgovine, npr. stavke koje nemaju komercijalnu vrijednost. Lista stavki koje se isključuju data je u Regulativi Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) za Extrastat.

Statističke institucije BiH za kompilaciju statistike vanjske trgovine koriste kao osnovni izvor podataka Jedinstvenu carinsku ispravu. BHAS, FZS i RZSRS koriste samo one šifre carinskih odnosno statističkih procedura koje su u skladu s konceptom sistema specijalne trgovine. Problem je kako prepoznati neke od transakcija vanjskotrgovinskih poslova, npr. popravke, koje prema preporukama Statističkog ureda UN-a treba isključiti iz statistike međunarodne trgovine. Trenutno se ove transakcije uključuju putem Jedinstvene carinske isprave. S obzirom na to da to nije zadovoljavajuće, nužno je o ovim problemima razgovarati s UINO-om i odgovarajućim poslovnim subjektima da bi se pronašlo rješenje problema oko uključivanja i isključivanja određenih transakcija u statistiku i iz statistike vanjske trgovine BiH.

Statistički prag

Zemlje članice EU su, prema Regulativi Evropske komisije (EC) br. 1917/2000, vršile obradu carinskih deklaracija čija je vrijednost prelazila statistički prag od 800 eura ili 1.000 kg do 2001. godine. Od 1. januara 2002. godine statistički prag je, u skladu s Regulativom Evropske komisije (EC) br. 1669/2001, podignut na 1.000 eura. Navedeni pragovi odnose se na Extrastat.

Statističke institucije BiH ne primjenjuju statistički prag. To jest, za kompiliranje statistike vanjske trgovine u obzir se uzimaju sve Jedinственe carinske isprave.

Robe koje nabavljaju sve kategorije putnika za svoju upotrebu i koje prenose preko granice u vrijednosti koja ne prelazi 200 KM (~100 eura), uključujući i nerezidentne radnike, ne obuhvaćaju se Jedinственim carinskim ispravama, nego se tretiraju kao dio trgovine uslugama i isključuju se iz statistike vanjske trgovine.

Revizija podataka¹

Revizija podataka u širem smislu definira se kao bilo koja promjena u vrijednostima koje objavljuju statističke institucije BiH i mogu se klasificirati na najmanje dva načina. Jedan način je prema razlogu za reviziju podataka, a drugi se odnosi na vrijeme revizije.

Revizija prema razlogu može se vršiti zbog najmanje osam razloga²:

- 1) Potpunije i bolje izvještavanje;
- 2) Uključivanje izvora podataka koji bolje odgovaraju konceptima;
- 3) Zamjena sa izvorima podataka koji daju obrazloženje ili vrijednostima izvedenim na osnovu statističkih tehnika;
- 4) Ažurirani sezonski faktori;
- 5) Ažuriranje baznog perioda;
- 6) Promjene statističkih metoda;
- 7) Promjene u konceptima, definicijama i klasifikacijama;
- 8) Korekcije grešaka u izvorima podataka i izračunavanju.

Razlozi koji se odnose na vrijeme su sljedeći³:

- 1) Tekuće revizije – odnose se na revizije izvršene u sedmicama ili mjesecima, kratko nakon objave preliminarnih podataka;
- 2) Godišnje revizije – odnose se na revizije izvršene nakon što podaci za cijelu godinu (za sve mjesece ili kvartale u godini) postanu raspoloživi.

¹ Pogledati „Politika revizije u zvaničnoj statistici: Pitanja od značaja“, dokument pripremljen od MMF-a za 54. sesiju Međunarodnog instituta za statistiku, koja je održana u Berlinu u augustu 2003. godine.

² Isto

³ Isto.

Vanjskotrgovinski podaci mogu se ažurirati nekoliko puta između prvog slanja Eurostatu i naknadnih revizija i publiciranja na nivou države i nivou EU. Studije urađene po pitanju procesa ažuriranja intra i extra-EU ukupnih vanjskotrgovinskih podataka koji su na raspolaganju Eurostatu pokazuju da ažuriranje mjesečnih podataka može značajno utjecati na kvalitet podataka. Mjesečni prosjek, izračunat na osnovu vrijednosti, značajno varira od zemlje do zemlje i u nekim izuzetnim slučajevima može preći 10% u godini. Prosječan obim revizija na agregatima EU općenito je veći kada je u pitanju intra-EU trgovina nego kada je u pitanju extra-EU trgovina. Proces ažuriranja intra i extra statistike EU pobuđuje neke nedoumice, posebno kad su u pitanju mjesečne vrijednosti i kratkoročne analize razvoja statistike međunarodne trgovine.

Statističke institucije BiH još uvijek nisu pripremile zajednički dokument o politici revizije podataka. Zbog toga se revizije koje radi statistika BiH baziraju na ažuriranju podataka koje dostavlja Uprava za indirektno oporezivanje (UINO). Kada statističke institucije BiH dobiju kumulativne podatke iz UINO-a, obrađuju ih ne samo za tekući mjesec nego i za kompletan period. Prema tome, vrijednosti statistike vanjske trgovine revidiraju se mjesečno, mjesec na mjesec, da bi se dobio potpuniji i bolji izvještaj (pogledati 3.6).

Originalni podaci i revizije mogu se pogledati na web stranici jedan mjesec nakon prvog saopćenja. Prema tome, korisnici mogu naći najnovije podatke, mada nepoznavanje kalendara ažuriranja može dovesti do konfuzije.

Statističke institucije treba da pripreme dokument o politici revizije podataka u BiH. Potrebno je da svaki mjesec provjere transakcije/Jedinstvene carinske isprave iz prethodnih mjeseci da bi obuhvatile sve promjene koje je uradio UINO. Potrebno je također da evidentiraju sve izvršene promjene i da pripreme izvještaj o tome.

Kad se greške odnose na relativno stare podatke, statističke institucije BiH treba da prosude da li je potrebno uraditi reviziju podataka.

3.14.2.2. Kontrole

Kontrola i korekcija grešaka predstavlja intenzivan proces, tako da zemlje članice EU treba da procijene kada je potrebno uraditi korekcije. Zemlje članice EU koriste se različitim kriterijima i metodologijom; to se vidi u nepodudaranju vrijednosti kada se porede mirror podaci dviju zemalja članica.

Kada govorimo o deklaracijama, kontrole se u širem smislu mogu klasificirati kao:

- Osnovne kontrole: podrazumijevaju provjeru validnosti (valjanosti) podataka i odnose se na sve prikupljene varijable. Greška validnosti podataka otkriva se kada unos podataka nije tačan, što opet može dovesti do problema kada se radi obrada podataka, tako da se ne može uključiti u statističke analize, pa se mora izbrisati ili korigirati. Primjeri ovakvih grešaka su netačne šifre ili šifre koje nedostaju,

vrijednosti kojih nema u deklaracijama, slovne oznake u numeričkim poljima, i obrnuto, itd. (pogledati 5.3).

- Kompleksne kontrole: podrazumijevaju provjere tačnosti podataka i procjene svih mogućih grešaka koje su vezane s podacima. Činjenica je da neki podaci koji su prošli provjeru validnosti ipak mogu biti netačni. Rezidualne greške se mogu otkriti ako tražimo nekonzistentne varijable (pogledati 5.3). Carinska deklaracija je, naprimjer, interno nekonzistentna kada se porede različite varijable, ili nije konzistentna s onim podacima koji su dostavljeni u prethodnim mjesecima.

Na nivou Eurostata provjere konzistentnosti (otkrivanje pogrešnih šifri, konzistentnost različitih nivoa agregiranja itd.) rade se prije unosa podataka u Comext bazu podataka međunarodne trgovine i prije publiciranja podataka. Osim toga, Eurostat primjenjuje i metodu za otkrivanje outliera (ekstremnih vrijednosti) na detaljnom nivou proizvoda, a na osnovu omjera između tri objavljene vrijednosti (neto masa, vrijednost i količina).

3.14.2.3. Povjerljivost

Prema Regulativi Vijeća Evrope (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. maja 1995. godine, član 22, paragraf 1, diseminirat će se statistički rezultati koji su kompilirani u skladu s ovom regulativom. Međutim, na zahtjev izvoznika ili uvoznika, koji se dostavlja nadležnim državnim institucijama, statistički rezultati koji omogućavaju da izvoznik ili uvoznik bude indirektno identificiran neće biti diseminirani, ili će biti organizirani na takav način da njihova diseminacija ne ugrožava statističku povjerljivost. Precizne kriterije koji određuju koje statističke podatke smatrati povjerljivim određuje svaka zemlja članica Evropske unije putem svoje legislative ili uobičajene prakse. Općenito gledajući, u statistici međunarodne trgovine primjenjuje se princip „pasivne povjerljivosti“, po kom podaci postaju povjerljivi u zemlji članici Evropske unije samo ako to traže trgovci koji smatraju da njihovi interesi mogu biti ugroženi diseminacijom podataka. Pasivna povjerljivost razlikuje se od „aktivne povjerljivosti“ po tome što zemlja članica EU direktno poduzima inicijativu u slučaju potencijalnog otkrivanja podataka, naprimjer tako što sakriva ćelije u tabelama u kojima se pojavljuju manje od tri trgovca ili kada je jedan od njih dominantan u skladu sa određenim pravilom. Povjerljivost može utjecati na sve vrste tokova vanjskotrgovinske transakcije, može se odnositi i na varijable vrijednosti i na varijable količine, jednu ili sve zemlje partnere itd. Značajan broj detalja u podacima o vanjskoj trgovini znači da je potencijal da se uspostave povjerljivi podaci na detaljnom nivou ekstremno visok. Pasivna povjerljivost omogućava minimalan efekt povjerljivosti kad je u pitanju kvalitet detaljnih podataka. Agregiranje podataka prije publiciranja može omogućiti sigurne informacije koje se odnose na trgovca ili na trgovačku aktivnost. Bilo da je urađena djelomična ili potpuna supresija podataka, kompletni podaci za šifre roba za koje je urađena supresija ponovo se uvode na višem nivou agregiranja ako nije moguće identificirati ili deducirati podatke za zaštićene individualne šifre roba. Ovo pruža mogućnost da svi podaci budu na raspolaganju korisnicima, ali unutar širih grupa proizvoda ili na nivou ukupnog zbroja (totala).

Postoje tri tipa povjerljivosti:

- Povjerljivost zemlje partnera: ako zemlja članica Evropske unije želi prikriti odredište ili izvor, ili porijeklo proizvoda, šifra zemlje partnera zamjenjuje se „povjerljivom šifrom zemlje“, koja je različita za intra i extra EU trgovinu.
- Povjerljivost proizvoda: s druge strane, od zemlje članice Evropske unije traži se da dodijeli povjerljivu šifru proizvoda cijeloj ili dijelu trgovine i da na taj način „prikrije“ prirodu proizvoda. Ustvari, informaciju o proizvodu trgovac može smatrati komercijalno osjetljivom kada je u pitanju vrijednost, količina, ili, što je najčešći slučaj, kada je u pitanju odnos između ova dva podatka, jer se iz toga može nagovijestiti cijena proizvoda.
- Povjerljivost proizvoda i zemlje partnera: dva prethodna tipa primjenjuju se u isto vrijeme; prema tome, sakriveni su i zemlja partner i proizvod.

Nivoi ova tri tipa povjerljivosti mogu se procijeniti koristeći podatke koji su na raspolaganju u Eurostatu, gdje se koriste specijalne šifre za prikriivanje zemlje partnera ili proizvoda.

Prema Zakonu o statistici BiH 26/04, član 26, BHAS mora da primjenjuje sljedeće pravilo kada vrši diseminaciju podataka:

- Statistički podaci Bosne i Hercegovine se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Grupe se sastoje od najmanje tri jedinice, a udio jedne jedinice u grupi ne smije preći 85%.

Trenutno, UINO ne dostavlja statističkim institucijama identifikacione brojeve poslovnih subjekata, tako da BHAS ne može primijeniti ovo pravilo.

3.14.2.4. Aktivnosti u cilju poboljšanja tačnosti

Na nivou Eurostata koriste se sljedeći pristupi u cilju poboljšanja tačnosti statistike međunarodne trgovine:

- Metodološke studije o kontrolama, korekcijama, podešavanjima, asimetriji, revizijama i povjerljivosti.
- Mirror statistika.
- Radna grupa o pitanju kvaliteta podataka – koja radi na razvoju i promociji bolje harmoniziranih statističkih praksi u zemljama članicama EU.

U cilju poboljšanja tačnosti, statističke institucije BiH treba da riješe neke interne probleme (npr. nedostatak ljudskih resursa i odgovarajuće aplikacije za obradu podataka) te da poboljšaju saradnju sa UINO-om.

3.14.3. Dostupnost i jasnoća

Statistički podaci treba da budu lako dostupni svim korisnicima pod istim uvjetima i u najprihvatljivijim formatima za sve korisnike.

Jasnoća publikacija zavisi od pomoći koju proizvođači podataka pružaju korisnicima kada su u pitanju upotreba i interpretacija statističkih podataka, komentari i analize raspoloživih rezultata. Objavljeni statistički podaci treba da sadrže i metapodatke, tako da korisnik može razumjeti i interpretirati te podatke na pravi način.

U BiH mjesečno se publiciraju agregirani podaci i stavljaju na web stranicu (odjelci HS-a 2007, oblasti NACE-a Rev.1.1, odsjeci SITC-a Rev.3, zemlje partenri, statističke procedure). Kada su u pitanju detaljni podaci, korisnici moraju kontaktirati statističke institucije.

Mjesečne publikacije statističkih institucija sadrže i kraći pregled korištene metodologije. Kompletna metodologija data je na web stranicama statističkih institucija. Korisnici mogu kontaktirati odgovorno lice ako su im potrebna daljnja objašnjenja.

3.14.4. Uporedivost

Uporedivost u prostoru

Uporedivost u statistici međunarodne trgovine može biti pod utjecajem različitih definicija i koncepata koje koriste ili zemlje članice EU ili njihovi glavni trgovinski partneri u procesu prikupljanja podataka. Mogu se javiti razlike u metodama koje se koriste u EU i onih koje koriste njeni trgovinski partneri u ostatku svijeta u smislu obuhvata, zemlje partnera, vrijednosti transakcija itd. Tako, EU bazira svoju statistiku vanjske trgovine na sistemu „specijalne trgovine“, dok SAD, Japan i Kanada, naprimjer, primjenjuju sistem „generalne trgovine“. Druge razlike mogu se javiti zbog vremenskih pomaka (jer se ista operacija može evidentirati pod različitim referentnim mjesecom zbog vremena transporta), zbog statističke povjerljivosti koja se primjenjuje samo na jednog trgovinskog partnera, zbog različitih procedura u smislu revizije te zbog problema oko konverzije valute. Ove metodološke razlike mogu dovesti do značajnih statističkih neslaganja u podacima. Eurostat redovno radi usklađivanje trgovinske statistike EU i statistike glavnih trgovinskih partnera EU (npr. SAD, Kanada, Japan), s ciljem mjerenja i davanja objašnjenja za takva neslaganja. Međutim, potrebno je naglasiti da su učinjeni značajni napori na međunarodnom nivou u cilju bolje harmonizacije metoda. Naprimjer, kada su u pitanju klasifikacije proizvoda, više od 150 zemalja koristi Harmonizirani sistem (HS) – međunarodnu nomenklaturu robe po numeričkom sistemu koju je razradila Svjetska carinska organizacija. Također, UN publicira priručnik metodoloških preporuka za kompilaciju statistike međunarodne trgovine.

Legislativa Evropske zajednice služi kao osnova za kompilaciju statistike extra- i intra-EU trgovine koju dostavljaju zemlje članice EU i koju publicira Eurostat. Međutim, statistika Evropske zajednice, koja obuhvata EU kao cjelinu, i statistika koju kompiliraju/publiciraju zemlje članice EU, a koja podrazumijeva nacionalnu dimenziju, nisu uvijek direktno uporedive. Zemlje članice EU mogu, ustvari, koristiti nacionalni

koncept u prikupljanju i publiciranju svojih podataka, ali ih nakon toga moraju prilagoditi zajedničkim standardima Evropske zajednice koje zahtijeva Eurostat. Mogu postojati i metodološke razlike, zbog kojih nije moguće uraditi preciznu uporedbu ovih dviju statistika. Glavne razlike su sljedeće:

- Razvrstavanje po zemlji partneru (negdje je zemlja porijekla, negdje zemlja konsignacije),
- Tretman robe u tranzitu („Roterdamski efekt“),
- Druge razlike (naprimjer: na nacionalnom nivou prihvaćanje sistema „generalne trgovine“ umjesto sistema „specijalne trgovine“; ili neuključivanje popravki tamo gdje se one tretiraju kao usluge).

Uporedivost u vremenu

Uporedivost u vremenu je drugi značajan aspekt kvaliteta. Promjene vezane za nove definicije, promjene obuhvata, promjene metoda i druge promjene imat će utjecaja na kontinuitet serija međunarodne trgovine (naprimjer: promjene u nomenklaturi proizvoda, implementacija Intrastata, buduće proširenje EU-a itd.).

Glavni cilj statistike vanjske trgovine BiH jeste da se postigne puna harmonizacija svih koncepata i definicija s konceptima i definicijama Eurostata. Trenutno statističke institucije pokušavaju da u potpunosti harmoniziraju svoje metodologije s metodologijom Eurostata. Temeljni metodološki elementi, poput primjene sistema specijalne trgovine i CN-a 2008, harmonizirani su, ali još uvijek ostaje puno toga da se uradi.

3.14.5. Dosljednost

Dosljednost je pokazatelj kvaliteta podataka koji podrazumijeva kompatibilnost podataka statistike vanjske trgovine s podacima o vanjskotrgovinskim kretanjima koji potječu iz drugih izvora (platni bilans, nacionalni računi itd.).

Međutim, kompilacija podataka i proizvodnja gore spomenutih statistika prati preporuke (izvore i metode) različitih međunarodnih organizacija, kao što su Eurostat, MMF, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Ujedinjeni narodi (UN), Svjetska trgovinska organizacija (WTO) itd.

Zaključci u pogledu dosljednosti između statistike međunarodne trgovine, nacionalnih računa, platnog bilansa i poslovnih statistika na nivou EU su sljedeći:

- Koncepti i definicije – čak i kada se zanemare teoretske razlike, konzistentnost se ne može garantirati.
- Klasifikacije (nomenklature) – postojeće klasifikacije i nomenklature međusobno su kompatibilne.
- Metode korekcije podataka – nema harmoniziranih praktičnih metoda i iskustava koje mogu garantirati dosljednost.

Statističke institucije BiH su u procesu harmonizacije vlastite metodologije s

metodologijom Eurostata. One nailaze, ili će naići, na iste probleme koji postoje i u Eurostatu kada je u pitanju dosljednost.

4. PRIKUPLJANJE PODATAKA

4.1. Izvori podataka

Zemlje članice EU prikupljaju informacije o extra-EU trgovini iz statističke kopije carinske deklaracije (Jedinstvene carinske isprave). Nekoliko zemalja članica EU koristi pojednostavljene procedure prikupljanja (naprimjer, elektronske deklaracije), koje generalno ne utječu na sadržaj informacija koje se dostavljaju Eurostatu. Za neke određene vrste roba (brodovi i avioni, naprimjer) statistika može koristiti druge izvore informacija.

Statističke institucije BiH koriste JCI kao jedini izvor podataka. UINO dostavlja statističkim institucijama sljedeće tabele iz sistema Asycuda (software koji koristi UINO za prikupljanje i obradu Jedinstvenih carinskih isprava), na redovnoj mjesečnoj osnovi u obliku Access baze podataka:

- SAD_GEN
- SAD_ITM

Statističke institucije će tražiti od UINO-a da dostavlja i sljedeće tabele iz sistema Asycuda:

- SAD_ITM_VIM
- SAD_ITM_VEX

Statističke institucije treba da se koriste i drugim izvorima podataka (naprimjer, poslovnim subjektima).

Primjerak Jedinstvene carinske isprave dat je u Aneksu 2. Spomenute tabele iz sistema Asycuda nalaze se u Aneksu 4.

4.2. Registar uvoznika/izvoznika

Značajan instrument za prikupljanje i kompilaciju statističkih podataka jeste registar davaoca podataka. Ovaj registar je obavezno uspostaviti u okviru intra-EU trgovine, a bit će ga obavezno uspostaviti u okviru extra-EU trgovine u roku koji će biti određen novom regulativom.

Četiri glavne namjene registra uvoznika/izvoznika su:

- Registar je sredstvo pravovremenog i efikasnog prikupljanja informacija. Može se koristiti za praćenje dostave podataka i upravljanje procedurama opomene;

- Registar pomaže kod provjere kvaliteta dostavljenih podataka, tj. omogućava poređenja s ranijim podacima;
- Registar je i instrument za analitički rad. On se može koristiti i kao sredstvo za procjenu podataka onih jedinica koje nisu odgovorile na upitnik ili koje su ispod statističkog praga;
- Registar se može koristiti za prikupljanje podataka o strukturnim statistikama poslovnih subjekata koji se bave uvozom i izvozom, ukoliko postoji poslovni registar.

U ovom trenutku statističke institucije BiH nemaju registar uvoznika/izvoznika. Statističke institucije nemaju statistički poslovni registar (on je u fazi pripreme). UINO posjeduje administrativni registar uvoznika/izvoznika.

UINO ne dostavlja statističkim institucijama identifikacioni broj poslovnih subjekata. Bez spomenutih identifikacionih brojeva statističke institucije ne mogu:

1. Proizvoditi indikatore vanjske trgovine, kao što su npr. indeksi jediničnih vrijednosti. Ovi indikatori se koriste za mjerenje promjena u cijenama, strukturi i kvalitetu roba, kao i za izračunavanje drugih indikatora vezanih za konkurentnost zemlje na međunarodnom tržištu (odnosi razmjene). Da bi indikatori vanjske trgovine bili pouzdani, oni zahtijevaju visok kvalitet osnovnih podataka. Ovo je jedan od razloga zbog kojih je revizija podataka veoma značajno pitanje u statistici vanjske trgovine. Carinske uprave ne prikupljaju podatke za statističke potrebe, pa stoga ne provjeravaju kvalitet onih varijabli koje su značajne samo za statističke svrhe. Statističke institucije zemalja EU uspostavljaju direktan kontakt s poslovnim subjektom radi provjere i revizije podataka.
2. Provoditi detaljne analize o poslovnim subjektima koji se bave uvozom i izvozom roba. Agencija za statistiku BiH treba posjedovati podatke o vanjskotrgovinskim transakcijama poslovnih subjekata u BiH s ciljem stjecanja kompletne slike o tržištu u BiH – u cjelini i po pojedinačnim proizvodima.
3. Publicirati podatke o strukturnim karakteristikama poslovnih subjekata na godišnjoj osnovi, uzimajući u obzir povjerljivost podataka, a što će biti obavezno po novoj regulativi Extrastata.
4. Osigurati povjerljivost podataka. Zbog nedostavljanja identifikacionog broja poslovnih subjekata od Uprave za indirektno oporezivanje BiH, Agencija za statistiku BiH ne može primjenjivati odredbe iz Zakona o statistici BiH koje se odnose na povjerljivost podataka (članovi 23-29).
5. Stupiti u kontakt s poslovnim subjektima u cilju odgovarajuće podjele prometa prema entitetima/kantonima/općinama. Trenutno se mjesto registracije poslovnog subjekta koristi kao indikator za podjelu prometa (robne razmjene). Agencija za statistiku BiH smatra da ovaj pristup ne daje realnu sliku o uvozu i izvozu entiteta/kantona/općina. Naprimjer, poslovni subjekt koji je registriran u Federaciji BiH može uvesti robu čija je finalna destinacija teritorija Republike Srpske. Statistika vanjske trgovine ovo posmatra kao uvoz Republike Srpske, a ne Federacije BiH. Ovo pitanje može se riješiti na dva načina:
 - uključivanjem informacije o mjestu/regiji finalnog odredišta/potrošnje robe i proizvodnje robe u Jedinstvenu carinsku ispravu, odnosno dostavom te

informacije statističkim institucijama u BiH od strane Uprave za indirektno oporezivanje BiH,

- uspostavom direktnog kontakta s poslovnim subjektima.

4.3. Dostava podataka

Kada zemlje članice EU prikupe, provjere i obrade podatke, oni se dostavljaju Eurostatu elektronskim putem, u skladu s precizno utvrđenim standardima.

Rokovi za dostavu podataka Eurostatu su:

- za detaljne podatke o statistici extra-EU trgovine: šest sedmica po završetku referentnog mjeseca;
- za detaljne podatke o statistici intra-EU trgovine: deset sedmica po završetku referentnog mjeseca;
- za agregirane podatke o statistici intra-EU i extra-EU trgovine: 40 dana po završetku referentnog mjeseca.

Skoro sve zemlje članice Evropske unije mogu da zadovolje rokove određene za dostavu podataka. Eurostat publicira preliminarne agregirane podatke i koristi, ako je potrebno, procjene podataka za zemlje za koje podaci nedostaju.

Dostavljeni mjesečni podaci se kasnije mogu revidirati, zbog eventualnih grešaka, propusta ili kašnjenja u dostavi podataka od strane davaoca statističkih podataka.

Agencija za statistiku BiH dostavlja podatke Eurostatu na mjesečnoj osnovi od juna 2008. godine, a prema rokovima određenim za Extrastat (42 dana po završetku referentnog mjeseca). Podaci se šalju u skladu s dokumentom Doc. Coop 400. Eurostat je pripremio ovaj dokument kao standardni tehnički opis načina dostave podataka statistike vanjske trgovine od strane zemalja koje nisu članice Evropske unije. Prema ovom dokumentu, Eurostatu je potrebno dostaviti sljedeće detaljne podatke:

OBAVEZNO	1	Zemlja koja dostavlja podatke
	2	Tok vanjskotrgovinske transakcije (uvoz, izvoz ili ponovni izvoz)
	3	Godina
	4	Mjesec
	5	Zemlja partner
	6	Zemlja porijekla
	7	Proizvod
	8	Statistička vrijednost
	9	Neto masa (količina u kilogramima)
	10	Količina u dodatnoj jedinici mjere
	11	Oznaka dodatne jedinice mjere
OPCIONALNO	1	Statistička procedura
	2	Preferencijal (vrsta povlastice)
	3	Način transporta na granici
	4	Kontejner
	5	Država pripadnosti sredstva transporta
	6	...

5. OBRADA I ANALIZA PODATAKA

5.1. Obrada podataka

Prema konceptima, definicijama i preporukama UN-a,⁴ za statistiku vanjske trgovine mogu se koristiti sljedeći izvori podataka: Jedinственe carinske isprave, istraživanje poslovnih subjekata, administrativni registri, porezni registri i registri monetarnog tržišta.

Glavni izvor podataka za statistiku vanjske trgovine je Jedinственa carinska isprava. *Uprava za indirektno oporezivanje BiH odgovorna je za prikupljanje i kontrolu valjanosti Jedinственih carinskih isprava, a UINO također određuje formu, sadržaj, način popunjavanja i način podnošenja Jedinственe carinske isprave.*

Statističke institucije BiH dobijaju carinsku bazu podataka koju priprema i revidira UINO i onda vrše daljnju obradu i diseminaciju podataka.

5.1.1. Aplikacije za obradu podataka u BiH

5.1.1.1. EXIM

Svaki mjesec BHAS dobija podatke o vanjskoj trgovini od UINO-a u formi baze podataka u Accessu. UINO također dijeli ovu bazu podataka na tri dijela/baze podataka za dva entiteta: Federaciju BiH i Republiku Srpsku, i za Brčko Distrikt. BHAS prosljeđuje baze podataka statističkim zavodima entiteta, ali kada je u pitanju ured u Brčko Distriktu, BHAS obrađuje bazu podataka i dostavlja mu izvještaj jer je ured u Brčko Distriktu dio BHAS-a. Ova baza podataka sadrži dvije tabele: SAD_GEN i SAD_ITM. Podaci u ovim tabelama su podaci iz Jedinственih carinskih isprava.

BHAS i RZSRS koriste aplikaciju EXIM za obradu naprijed spomenute baze podataka/tabela. EXIM je napravljen tokom 2004. godine i predstavlja jedan od rezultata CARDS 2001 regionalnog programa za statistiku. Proizvod ovog procesa je baza podataka/tabela DET_DATA, koja sadrži svaku pojedinačnu stavku iz Jedinственih carinskih isprava s najznačajnijim poljima/podacima. Baza podataka/tabela se zatim dalje obrađuje, a rezultat je finalna baza podataka/tabela SPE_DB. Finalna baza podataka/tabela razlikuje se od drugih baza podataka/tabela. Ona ne sadrži svaku pojedinačnu stavku iz Jedinственih carinskih isprava, nego daje zbir svih vrijednosti iz Jedinственih carinskih isprava u mjesecu, prema šifri CN-a i zemlji partneru. Ova baza podataka/tabela koristi se za potrebe diseminacije.

DET_DATA tabela sadrži sljedeće informacije za svaku transakciju:

- Vrsta vanjskotrgovinskog posla
- Preferencijal (vrsta povlastice)

⁴ UN, Statistika međunarodne trgovine robama: Koncepti i definicije, Statistički dokumenti UN-a, serije M, br. 52, Rev. 2, New York, 1998.

- Carinski ured u kojem su obavljene carinske formalnosti (carinjenje robe)
- Način transporta na granici
- Carinska procedura
- Uvjeti isporuke
- Kanton
- Entitet
- Zemlja porijekla
- Deklarant
- Poslovni subjekt (uvoznik ili izvoznik)
- Odredišni carinski ured
- Država pripadnosti sredstva transporta
- Proizvod definisan Carinskom tarifom BiH
- Zemlja partner
- Datum procjene i prihvatanja deklaracije
- Vršiti li se transport robe u kontejnerima ili ne
- Bruto masa
- Neto masa (količina u kilogramima)
- Količina u dopunskoj jedinici mjere
- Statistička vrijednost
- Vrijednost prijevoza van granice zemlje posmatranja
- Vrijednost prijevoza unutar granice zemlje posmatranja
- Vrijednost osiguranja
- Ostali troškovi

SPE_DB tabela sadrži sljedeće agregirane podatke:

- Godina
- Mjesec
- Proizvod definisan Carinskom tarifom BiH
- SITC sektor
- NACE oblast
- Zemlja partner
- Regionalno agregiranje
- Kanton
- Statistička vrijednost
- Količina u dopunskoj jedinici mjere
- Carinska procedura
- Neto masa (količina u kilogramima)
- Tok vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz)
- NACE područje

Kada se radi obrada tabele DET_DATA, EXIM koristi varijable metapodataka, koje su date u Aneksu 5.

Kontrole koje sadrži aplikacija EXIM

EXIM može obavljati sljedeće kontrole:

Provjera validnosti odnosno valjanosti podataka (grešaka) u EXIM-u

- Unesena šifra carinske procedure se ne nalazi u prethodno definiranoj tabeli šifara carinskih procedura;
- Unesena šifra zemlje partnera se ne nalazi u prethodno definiranoj tabeli šifara zemalja;
- Unesena šifra načina transporta se ne nalaze u prethodno definiranoj tabeli šifara načina transporta;
- Šifra zemlje partnera nije definirana/unesena;
- Šifra carinske procedure nije definirana/unesena;
- Šifra proizvoda nije definirana/unesena;
- Statistička vrijednost je niža od nule ili jednaka nuli.

Navedene provjere valjanosti rade se svaki mjesec pomoću aplikacije EXIM i mogu se podešavati u skladu s novim pravilima.

Provjera kredibiliteta odnosno vjerodostojnosti podataka u EXIM-u

Postoji mogućnost da se edit parametri za jedinične cijene (vrijednost/količina u kilogramima i vrijednost/količina u dopunskoj jedinici mjere) uključe u EXIM. Eksperti ISTAT-a su prezentirali statističkim institucijama način uspostavljanja edit parametara jediničnih cijena za svaki pojedinačni proizvod CN-a.

Buduće aktivnosti

BHAS planira da razvije potpuno novu aplikaciju za obradu podataka ili da unaprijedi EXIM. U svakom slučaju, FZS i RZSRS treba da koriste istu aplikaciju kao i BHAS. Nova aplikacija (ili ažurirana verzija EXIM-a) uključivat će metodologiju u skladu s međunarodnim standardima i procedurama da bi se dobili podaci visokog kvaliteta u pogledu statistike vanjske trgovine BiH.

5.1.1.2. Aplikacija koju koristi FZS

Sadašnja verzija

Federalni zavod za statistiku razvija aplikaciju za statistiku vanjske trgovine na bazi Accessa još od 1997. godine.

Ova aplikacija je slična EXIM-u. Sličnost dviju aplikacija uglavnom se ogleda u sljedećem:

- Identične izvorne tabele SAD_GEN i SAD_ITM, koje potječu iz softwarea

- Asycuda koji koristi UINO;
- Razvijen je na bazi Accessa, kao i EXIM;
 - Najveći dio značajnih sistemskih tabela aplikacije FZS-a (tabele carinske tarife, korespondirajuće tabele između carinske tarife i SITC-a i NACE-a itd.) korišten je prilikom razvoja EXIM aplikacije;
 - Iste diseminacijske tabele (izvoz i uvoz po NACE-u, SITC-u, zemljama partnerima, statističkim procedurama itd.).

Glavna razlika između dvije aplikacije je u tome što je EXIM dizajniran kao jedna baza podataka s interfaceom koji je prilagođen korisnicima, dok je aplikacija FZS-a podijeljena u nekoliko baza podataka s uobičajenim interfaceom u Accessu (što traži od korisnika poznavanje rada u Accessu). Također, modul za kontrolu vrijednosti FZS aplikacije razvijen je u Excelu.

Provjere valjanosti podataka (validity checks) u aplikaciji FZS-a

Zasada nema razvijenog sistema provjera valjanosti koje bi imale takav karakter da zadovolje uobičajene standarde. Postoji samo automatska provjera potpunosti nekih značajnih polja.

Provjere vjerodostojnosti podataka (credibility checks) u aplikaciji FZS-a

Kada su u pitanju provjere vjerodostojnosti podataka u aplikaciji koju razvija FZS, zbog nedostatka ljudskih resursa, naglasak je stavljen samo na kontrole prema pristupu „top-down“, što znači da se sve diseminirane vrijednosti za tekući mjesec porede s vrijednostima prethodnog mjeseca tekuće godine i s vrijednostima istog mjeseca prethodne godine u Excelu, s automatskim označavanjem razlika različitim bojama. Vrijednosti koje su sumnjive dalje se ispituju u Accessu sve do nivoa pojedinačne stavke deklaracije i korigiraju nakon kontaktiranja carinskih organa.

Ove procedure provjera vjerodostojnosti podataka rađene su do 1. januara 2006. godine.

Nova verzija

Federalni zavod za statistiku razvija novu, ažuriranu verziju aplikacije. Nova verzija treba da ima razvijene sisteme provjera valjanosti i vjerodostojnosti podataka u skladu s međunarodnim standardima, posebno kada je u pitanju primjena metodologije na bazi edit parametara jediničnih cijena.

5.2. Kontrole podataka

Neke procedure kontrole podataka su vrlo jednostavne. One provjeravaju da li su dokumenti popunjeni, da li su unesene šifre valjane i da se li se koriste ispravne jedinice.

Ostale provjere su više sofisticirane i procjenjuju tačnost osnovnih podataka, ponekad i agregata, i porede ih s drugim varijablama (npr. ranijim podacima).

Generalno posmatrano, na nivou carinskih deklaracija, kontrole kvaliteta podataka mogu se klasificirati kao *provjere valjanosti i provjere vjerodostojnosti podataka*.

5.2.1. Provjere valjanosti podataka (validity checks)

Statističke institucije imaju obavezu da vrše provjeru podataka iz svih zapisa, tj. stavki, čak i kada je statistička informacija dostavljena elektronskim putem i kada su carinski organi već uradili prvu kontrolu kao dio procesa carinjenja robe.

Svi zapisi moraju proći provjeru prije unosa u operativnu bazu podataka. Na taj način se potvrđuje:

- Kompletnost informacije,
- Valjanost šifri proizvoda,
- Valjanost šifri zemalja,
- Valjanost šifri načina transporta,
- Valjanost šifri uvjeta isporuke,
- Valjanost šifre vrsta transakcije,
- Valjanost šifre carinskih procedura i statističkih procedura.

Tokom faze unosa podataka u aplikaciju EXIM i aplikaciju FZS-a zapisi koji nisu zadovoljili provjere ne mogu se unijeti u operativnu bazu podataka i moraju se arhivirati u privremene tabele grešaka. Ovi zapisi će se korigirati, a zaim se mogu uključiti u statističku analizu.

Statističke institucije BiH planiraju da razviju sistem automatskih korekcija u skladu s pravilima valjanosti unutar aplikacije za vanjsku trgovinu (EXIM i aplikacija FZS-a). Izvještaje o broju i procentu zapisa i polja koja prolaze provjere valjanosti moraju svaki mjesec pripremiti statističke institucije BiH.

5.2.2. Provjere vjerodostojnosti podataka (credibility checks)

Kad su podaci valjani (tj. kada je završena provjera valjanosti i kada su korigirane sve greške), vrši se provjera vjerodostojnosti podataka. U ovoj fazi potrebno je provjeriti podatke da bi se vidjelo da li su vrijednosti realne i moguće, kao i otkrile ekstremne vrijednosti (outliers). Ovo se može uraditi na više načina: korištenjem informacija o trgovini, primjenom odgovarajuće statističke metodologije i pravila za provjeru vjerodostojnosti korištenjem cijena.

Provjere vjerodostojnosti treba raditi za svaku tarifnu oznaku CN-a u cilju uspostavljanja gornje i donje granice. Mogu se koristiti provjere sljedećih odnosa:

- Vrijednost/Neto masa (kg);
- Vrijednost/Dopunska jedinica mjere;
- Neto masa/Dopunska jedinica mjere.

Statističke institucije BiH dosada nisu radile provjere vjerodostojnosti podataka. Potrebno je što prije uspostaviti odnose koji su naprijed spomenuti, a najkasnije do kraja 2008. godine.

Za ove potrebe statističke institucije BiH razvit će edit parametre jediničnih cijena uz pomoć ISTAT-ovih eksperata.

5.2.2.1. Edit parametri jediničnih cijena

U statistici vanjske trgovine edit parametri se rade naročito za:

- Jedinične cijene;
- Jedinične težine (samo za robe za koje je količina evidentirana i u dopunskim jedinicama mjere).

Definicija rangova unutar kojih treba da budu „dobri“ podaci bazira se na pretpostavci da je većina podataka tačno evidentirana. Ako se koristi grupa podataka o uvozu/izvozu proizvoda, moguće je proizvesti donje i gornje granice tako da svako posmatranje koje je izvan ovih granica predstavlja neuobičajenu vrijednost, koja se tretira kao outlier odnosno vrijednost koja se odbacuje. Za svaku kombinaciju vrste toka vanjskotrgovinske transakcije i proizvoda može se definirati interval prihvatanja korištenjem kvartila distribucije sirovih mikropodataka koje se odnose na vrstu toka vanjskotrgovinske transakcije i proizvoda.

Zbog niskog kvaliteta mikropodataka u sirovoj bazi u pogledu potpunosti polja dopunske jedinice mjere izračunavanje edit parametara jediničnih težina prema statističkim kriterijima predstavlja osjetljiv zadatak. Prema tome, za određene proizvode interval prihvatljivosti jedinične težine definiše se tako što se koristi rang prihvatljivih vrijednosti koji je specificiran u opisu proizvoda CN-a; a u ostalim slučajevima interval prihvatljivosti jedinične težine određuju statističari koji rade na poslovima statistike vanjske trgovine.

Metodologija koja je opisana u ovom poglavlju podrazumijeva automatsku proizvodnju edit parametara jediničnih cijena.

Postoje i neka značajna pitanja o kojima je naročito potrebno voditi računa kada se razgovara o načinu određivanja ovih granica.

Prvo, unutar određenog domena na kome se izračunavaju parametri vrijedi pravilo da što su posmatranja homogenija to je i efikasnija metoda otkrivanja outliera. U ovom kontekstu edit parametre jediničnih cijena treba izračunavati na domenima koji su identificirani svakom kombinacijom:

- Vrste toka vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz);
- Šifra proizvoda (prema CN-u).

Drugo, detaljno grupiranje može biti u sukobu sa zahtjevom da se pri izračunavanju parametara ima minimalan broj posmatranja u svakom domenu i neophodan broj mjeseci historijskih podataka. Isti proizvod može imati različit broj transakcija svakog mjeseca; prema tome, da bismo imali dovoljno podataka za određivanje razumnih granica, potrebna je i velika datoteka s historijskim podacima. Da bismo povećali broj roba s neophodnim brojem posmatranja,⁵ treba da se koriste mikropodaci za posljednja 24 mjeseca.

Za određene domene edit parametri jediničnih cijena mogu se izračunati na sljedeći način.

Prije svega, neki domeni trebaju biti isključeni iz automatske proizvodnje, a to se odnosi na robe za koje posmatranja zahtijevaju manuelni rad. Ovo su domeni koji se odnose na proizvode s velikim utjecajem na trgovinski bilans ili koje trebaju biti praćene zbog komentara korisnika. Uobičajeno, to su: nafta, električna energija, brodovi, avioni itd.

Pretpostavimo da je UP_i jedinična cijena za posmatranje i u tekućem mjesecu, to jest:

$$UP_i = \frac{\text{vrijednost}_i}{\text{količina}_i} \quad \text{količina}_i \neq 0;$$

Osim toga, neka su $UP_{Q_1}(i)$ i $UP_{Q_3}(i)$ prvi i treći kvartil distribucije sirovih jediničnih cijena – u istom domenu posmatranja i – u zadnja 24 mjeseca (uključujući tekući mjesec).

Kako odnosi poput jediničnih cijena imaju prirodno iskrivljenu distribuciju, podaci se prilagođavaju tako što se koristi *prirodna logaritamska transformacija*.

Sumnja u posmatranju i (čija se količina u kilogramima razlikuje od nule) definirana je kao:

$$\text{sumnja}_i = \begin{cases} \frac{\ln(UP_{Q_1}(i)) - \ln(UP_i)}{\ln(UP_{Q_3}(i)) - \ln(UP_{Q_1}(i))} & \text{ako je } UP_i < UP_{Q_1}(i) \\ 0 & \text{ako je } UP_{Q_1}(i) \leq UP_i \leq UP_{Q_3}(i) \\ \frac{\ln(UP_i) - \ln(UP_{Q_3}(i))}{\ln(UP_{Q_3}(i)) - \ln(UP_{Q_1}(i))} & \text{ako je } UP_i > UP_{Q_3}(i). \end{cases} \quad [1]$$

Svako posmatranje za koje je sumnja veća od konstante $C (> 0)$ smatra se sumnjivim i ide na manuelni rad. Drugim riječima, transakcija se smatra sumnjivom kada je razmak

⁵ S druge strane, ako se koriste stariji podaci, može doći do pojave određenih nedostataka; npr. u slučaju rasta cijena u tekućem mjesecu, edit parametri mogu se pokazati kao neodgovarajući.

između posmatrane jedinične cijene i bližega od dva kvartila veći od umnoška konstante C i interkvartilnog raspona.

Pored ovih sumnjivih posmatranja, transakcije kod kojih je količina jednaka nuli također podliježu manuelnom radu.

Edit parametri $UP_{min}(i)$ i $UP_{max}(i)$ ($UP_{min}(i) \leq UP_{max}(i)$) mogu se lako izvući kao funkcije konstante C :

$$\begin{aligned} UP_{min}(i) &= \exp(-C \times \ln(UP_{Q3}(i)) + (1 + C) \times \ln(UP_{Q1}(i))) \\ UP_{max}(i) &= \exp(-C \times \ln(UP_{Q1}(i)) + (1 + C) \times \ln(UP_{Q3}(i))). \end{aligned} \quad [2]$$

Edit parametri ne mogu se izračunati tačno za svaki domen jer se, bez obzira na to što se koriste posmatranja za period od 24 mjeseca, može dogoditi da neke robe imaju manje od 20 posmatranja. Prema tome, svaki domen koji ima manje od 20 posmatranja u zadnje dvije godine mora se isključiti iz automatske proizvodnje. Edit parametre koji se odnose na ove domene treba manuelno ažurirati.

5.2.2.2. Određivanje edit parametra jediničnih cijena u slučaju kad se CN mijenja na godišnjoj osnovi

Kombinirana nomenklatura (CN) se ažurira na godišnjoj osnovi tako što se uvode, brišu ili mijenjaju i šifre i opisi proizvoda.

U ovom dijelu dajemo smjernice o tome kako tretirati mikropodatke za izračunavanje edit parametara u slučaju promjena u CN-u iz godine t do godine $t+1$.

U godini $t+1$ edit parametri za nove šifre proizvoda mogu se izračunati na sljedeći način:

- Ako jedna ili više (novih) šifara u godini $t+1$ korespondira jednoj (staroj) šifri u godini t , edit parametri mogu se izračunati korištenjem distribucije posmatranja koja se odnose na staru korespondirajuću šifru;
- Ako (nova) šifra u godini $t+1$ korespondira s nekoliko (starih) šifara u godini t , edit parametri mogu se izračunati korištenjem distribucije svih posmatranja koja se odnose na stare korespondirajuće šifre.

Drugim riječima, parametri u godini $t+1$ mogu se izračunati korištenjem starih i novih sirovih mikropodataka prema odnosu između starih i novih šifara proizvoda.

5.2.2.3. Proizvodnja edit parametara jediničnih cijena u BiH – budući razvoj

Statističke institucije BiH izračunavaju edit parametre jediničnih cijena po metodologiji koju su predložili eksperti ISTAT-a. Parametri se izračunavaju na osnovu izvozno/ uvoznih mikropodataka za 2005. i 2006. za svaki domen određen za svaku kombinaciju

vrste toka vanjskotrgovinske transakcije i šifre proizvoda,⁶ s najmanje 20 posmatranja i postavljanjem konstante $C = 1$ u formuli [2] (pogledati Aneks 6).

Prema preporukama eksperata ISTAT-a, statističke institucije BiH treba da obrate pažnju na sljedeće:

- *Kod izračunavanja edit parametara mikropodatke treba tretirati tako da se u obzir uzmu sve promjene u CN-u;*
- *Isti tip domena treba da usvoje sve tri statističke institucije u BiH. Prijedlog eksperata ISTAT-a je da se edit parametri izračunavaju ili na bazi istoga seta podataka (kompletan set podataka BHAS-a) ili na bazi dva podseta (FZS i RZSRS) podataka. Ako uzmemo u obzir da je udio podataka vanjske trgovine FZS-a oko 70% u ukupnom izvozu i uvozu BiH, FZS smatra da je za Federaciju BiH prihvatljivo da koristi edit parametre koje je izračunao BHAS (pogledati Aneks 6). RZSRS planira da računa svoje edit parametre korištenjem iste procedure, ali na bazi podseta podataka RS-a;*
- *U slučaju jake heterogenosti između jediničnih cijena unutar domena koji je određen vrstom toka vanjskotrgovinske transakcije i šifrom proizvoda, edit parametre treba računati za poddomene sa većim stepenom homogenosti određene također po trgovcima ili zemlji partneru (ili drugom značajnom faktoru za izračunavanje varijabiliteta jedinične cijene);*
- *Provjera podataka direktno je povezana s raspoloživim identifikacionim brojem poslovnog subjekta. Zbog nedostatka identifikacionih brojeva poslovnih subjekata u carinskoj bazi podataka, mikropodatke treba uporediti s historijskim podacima koji se odnose na isti domen (ili poddomen) da bi se uradila provjera podataka.*
- *Broj sumnjivih posmatranja predstavlja značajnu mjeru rada službenika na manuelnom pregledu. Ako konstanta C raste, smanjuje se i broj odbijanja, tako da je potrebno izabrati takvu vrijednost konstante C da bi se odredili zaista „loši“ zapisi u bazi podataka. Kako broj sumnjivih posmatranja može biti visok, naglasak treba staviti na manuelni pregled samo onih mikropodataka s najjačim utjecajem na konačne statističke podatke da bi se smanjilo opterećenje statističara.*

Također, nedostatak identifikacionih brojeva poslovnih subjekata u carinskoj bazi podataka, kao i nedostatak ljudskih resursa, onemogućava statističkim institucijama u BiH da vrše provjere vjerodostojnosti podataka na odgovarajući način. Ipak, statističke institucije u BiH radit će provjere vjerodostojnosti podataka korištenjem historijskih podataka iz ranijih perioda.

⁶ Agencija za statistiku BiH (BHAS) izračunava edit parametre za bilo koji domen određen kombinacijom toka vanjskotrgovinske transakcije i desetocifrene šifre CT BiH. S druge strane, entitetski zavodi (FZS i RZSRS) izračunavaju edit parametre za svaki domen određen kombinacijom toka vanjskotrgovinske transakcije i osmocifrene šifre CN-a. Bolje je koristiti šifru roba na najdetaljnijem nivou, pa bi stoga statističke institucije u BiH trebale koristiti desetocifrenu šifru CT BiH.

5.3. Tretman diskontinuiteta podataka

Skoro neizbježan problem u kompilaciji statističkih podataka je i prisustvo diskontinuiteta prikupljenih podataka. Ovaj problem se javlja zbog metodoloških promjena, promjena u klasifikaciji ili definiciji agregata.

Neki diskontinuiteti mogu biti zanemarivi, bar oni za glavne agregate; ostali mogu biti dovoljno veliki da bi bili relevantni za interpretaciju podataka kao vremenskih serija. Iako s teorijske tačke gledišta može biti poželjno otkloniti diskontinuitete tako što će se ponovo obraditi stari podaci ili što će se uraditi procjena po tekućim definicijama, ovo često nije moguće, bar ne na detaljnom nivou. Međutim, čak i sama informacija o prisustvu diskontinuiteta treba da bude upozorenje za korisnike.

5.4. Konverzija valute

Vrijednosti podataka o izvozu i uvozu u bazama podataka UINO izražavaju se u nacionalnoj valuti, tj. konvertibilnoj marki (KM). Vrijednosti izražene u drugim valutama konvertuju se u konvertibilne marke po tekućem dnevnom kursu koji važi na dan carinjenja robe, a koji određuje Centralna banka BiH. Ova konverzija radi se automatski putem carinskog softwera Asycuda.

Statističke institucije BiH vrše konverziju iz nacionalne valute u američki dolar (USD) korištenjem mjesečnih prosjeka dnevnih kursnih stopa. Postoji i potreba za konverzijom vrijednosti izražene u nacionalnoj valuti u euro (primjenom fiksnog kursa između nacionalne valute i Eura – 1 Euro = 1,95583 KM, koji je uspostavila Centralna banka BiH) radi publiciranja podataka, kao i poređenja vanjskotrgovinskih podataka BiH i vanjskotrgovinskih podataka zemalja članica Evropske unije.

5.5. Analiza podataka

Jedan od najznačajnijih dijelova analize podataka jeste upotreba indeksa u cilju dobijanja podataka u stalnim cijenama.

5.5.1. Mirror analiza

Uporedivost vanjskotrgovinskih podataka od suštinskog je značaja za analize trgovinske politike i trgovinske pregovore. S teorijske tačke gledišta, izvoz jedne zemlje treba da bude uvoz njenog trgovinskog partnera. U praksi se javljaju neslaganja. Mirror analiza se koristi u cilju povećanja kvaliteta informacija o statistici vanjske trgovine identifikacijom mogućih slabosti nacionalnih sistema i/ili metoda i predlaže odgovarajuća poboljšanja.

Mogući razlozi neslaganja su:

- Vremenski pomaci (različito vrijeme evidentiranja transakcije);
- Povjerljivost podataka;
- Kursne stope;
- Vrsta trgovinskog sistema;

- Indirektna trgovina;
- Trgovina s malom vrijednosti i nedostavljanje podataka;
- Pogreške prilikom klasifikacije proizvoda;
- Konverzija pariteta CIF u FOB.

Eksperti ISTAT-a su uradili mirror analizu podataka spoljne trgovine između BiH i Italije. Oni su za potrebe analize izabrali Poglavlje 64 CN-a – „Obuća, odjeća i slično; dijelovi tih proizvoda” za 2005. i 2006. godinu, jer se to poglavlje može smatrati najznačajnijim dijelom CN-a u smislu vrijednosti, kada je u pitanju robna razmjena BiH i Italije.

Eksperti ISTAT-a su utvrdili da je odstupanje u robnoj razmjeni 2006. godine, posmatrajući ukupne statističke vrijednosti robne razmjene BiH i Italije, malo, dok su asimetrije posmatrane na nivou CN8 (osmocifrene tarifne oznake CN-a) veoma visoke. Eksperti ISTAT-a su stupili u kontakt sa dva glavna poslovna subjekta u Italiji u smislu obima vanjskotrgovinskih transakcija sa BiH (Poglavlje 64 CN-a), kako bi provjerili razloge odstupanja u podacima. Eksperti ISTAT-a pretpostavljaju da je uzrok ovih razlika pogrešno klasificiranje proizvoda prilikom unosa u Jedinственu carinsku ispravu odnosno korištenje neusklađenih tarifnih oznaka (pogledati Aneks 7). Analiza na detaljnijem nivou bi bila bolje provedena da su statističke institucije BiH imale identifikacione brojeve poslovnih subjekata.

5.5.2. Indeksi jedinične vrijednosti i indeksi obima

Podaci koji se dostavljaju Eurostatu izraženi su u tekućim cijenama, a to su cijene koje su bile relevantne u datom referentnom periodu. Za neke analize bolje je koristiti ove cijene. Za proučavanje kretanja vrijednosti tekućih cijena tokom vremena korisno je konvertirati serije vrijednosti u indeksni oblik, što predstavlja jednostavnu aritmetičku operaciju.

Međutim, kretanje vrijednosti trgovinskih transakcija tokom vremena određeno je kako prodanim količinama tako i promjenama u cijenama. Za veći broj analiza neophodno je napraviti razliku između ova dva elementa, odnosno potrebno je mjeriti kretanje obima trgovine izraženog u stalnim cijenama neke prethodne bazne godine. Prema tome, poželjno je imati pokazatelje kretanja cijena međunarodne trgovine.

Indeksi se mogu računati kao bazni ili lančani. Lančani indeksi su pogodniji za statistiku vanjske trgovine iz više razloga. Prvo, ponderi koji se koriste za izračunavanje lančanog indeksa izvode se na bazi najnovijih informacija o vrijednostima i količinama kojima se trgovalo, te zbog toga najbolje odražavaju promjene tokova svjetske trgovine. Druga prednost lančanih indeksa je u tome što su stabilniji u slučaju abnormalnih događaja, kao što je privremeni nagli rast cijena proizvoda. Ako se ovo desi u baznoj godini, to može iskriviti pondere baznih indeksa sve dok se ne izvrši ponovno preračunavanje baze. Treće, s obzirom na to da se CN mijenja svake godine (pregrupiranje tarifnih oznaka), orijentacija na promjene godina na godinu pruža bolji kvalitet poređenja podataka.

Statističke institucije Bosne i Hercegovine dosada nisu izračunavale indekse fizičkog obima izvoza i uvoza. Indekse jediničnih vrijednosti i fizičkog obima one namjeravaju izračunavati uz pomoć ISTAT-ovih eksperata. Eurostat, a i ISTAT-ovi eksperti preporučuju izračunavanje lančanih indeksa prema Fisherovoj formuli. To znači da je potrebno revidirati baznu godinu svake godine (indeksi za 2006. godinu kao bazu treba da imaju 2005. godinu, indeksi za 2007. godinu kao bazu treba da imaju 2006. godinu itd.). Trenutno se kao referentna godina za indekse jedinične vrijednosti i indekse fizičkog obima uzima 2005. godina (tj. 2005=100). Prema tome, svaki indeks treba biti izražen u odnosu na 2005. godinu, tako da se izvrši lančano povezivanje svih veza unazad do 2005. godine.

Statističke institucije BiH namjeravaju koristiti Fisherovu formulu za izračunavanje indeksa jediničnih vrijednosti (geometrijski prosjek Laspeyresovog indeksa i Paascheovog indeksa), to jest koristit će konvencionalne indeks formule za izračunavanje veza između godina, mjeseci i prosjeka prethodne godine. Formule su:

Veza za jediničnu vrijednost (Laspeyresova formula):

$$(1) \frac{\sum_{i=1}^n V(y-1, i) \frac{u(y, m, i)}{U(y-1, i)}}{\sum_{i=1}^n V(y-1, i)}$$

Veza za jediničnu vrijednost (Paascheova formula):

$$(2) \frac{\sum_{i=1}^n v(y, m, i)}{\sum_{i=1}^n v(y, m, i) \left/ \frac{u(y, m, i)}{U(y-1, i)} \right.}$$

Veza za vrijednost:

$$(3) \frac{\sum_{i=1}^n v(y, m, i)}{\sum_{i=1}^n V(y-1, i)}$$

Veza za količinu (Laspeyresova formula):

$$(4) \frac{\text{Veza za vrijednost (3)}}{\text{Paascheova veza za jediničnu vrijednost (2)}}$$

Veza za količinu (Paascheova formula):

$$(5) \frac{\text{Veza za vrijednost (3)}}{\text{Laspeyresova veza za jediničnu vrijednost (1)}}$$

Veza prema Fisheru:

$$(6) \sqrt{(\text{Laspeyresveza}) \times (\text{Paascheveza})}$$

Gdje je:

$v(y,m,i)$ = vrijednost proizvoda **i** za mjesec **m** iz godine **y**

$$V(y-1,i) = \frac{1}{12} \sum_{m=1}^{12} v(y-1,m,i)$$

$u(y,m,i)$ = jedinična vrijednost proizvoda **i** za mjesec **m** iz godine **y**

$U(y-1,i)$ = prosječna jedinična vrijednost proizvoda **i** za godinu **y-1**, izračunata kao količnik ukupne vrijednosti i ukupne količine

Da bi se smanjio tzv. efekt „miješanja proizvoda“, elementarne veze jediničnih vrijednosti treba izračunavati na najnižem nivou agregiranja, to jest za svaku šifru CN-a, svaku zemlju partnera i svaku vanjskotrgovinsku transakciju. Za one proizvode koji pored kilograma imaju i dopunsku jedinicu mjere za količinu pri izračunavanju jediničnih vrijednosti treba biti korištena ta dopunska jedinica. Kako informacija o količinama nije uvijek pouzdana, potrebno je izvršiti određene kontrole radi otkrivanja eventualnih outliera. Moguće je da se u izračunavanje uključe samo oni rekordi koji su prošli provjere tačnosti.

Prema preporuci ISTAT-ovih eksperata, izračunati edit parametri jediničnih cijena (pogledati 5.2.2.3) mogu se koristiti za izračunavanje indeksa jediničnih vrijednosti s ciljem isključivanja eventualnih outliera.

Za proizvode koji imaju dopunsku jedinicu mjere za količinu kod provjere tačnosti radi isključivanja outliera pri izračunavanju indeksa treba koristiti tu dopunsku jedinicu prema definiciji jedinične cijene (tj. UP_i treba da bude odnos vrijednost/dopunska jedinica).

Konačno, da bi se zadržala kontrola dosljednosti vremenskih serija, prilikom agregiranja prosječnih vrijednosti potrebno je uraditi neku vrstu podešavanja. Eurostat postavlja rang [0.5,2] kao prihvatljiv omjer za obradu, sa izuzimanjem energetskih proizvoda, za koje se uzima u obzir širi rang [0.25,4].

5.6. Regionalno agregiranje

Raspoloživi podaci o statistici vanjske trgovine daju detaljan uvid u tokove vanjskotrgovinskih transakcija koji izlaze iz BiH i koji ulaze u BiH za šifre CN-a i zemlje partnere koje nisu povjerljive (pogledati 2.14.). Da bi korisnici dobili raspoložive detaljne podatke, moraju dostaviti zahtjev.

Također, agregiranja po geografskim i ekonomskim zonama data u publikacijama statističkih institucija BiH u skladu su sa Eurostatovom definicijom geografskih i ekonomskih zona.

BHAS koristi Geonomenklaturu 2007 od juna 2008.

5.6.1. Geografske zone

Primjeri geografskih zona su:

- Sjeverna Amerika;
- Bliski i Srednji istok;
- Okeanija i Polarne regije.

Geografske zone obuhvaćaju cijeli svijet bez preklapanja. Date su detaljno u Aneksu 8.

5.6.2. Ekonomske zone

Pored čistih geografskih zona, veći broj zemalja grupiran je i po nekim općim ekonomskim karakteristikama. Primjeri ekonomskih zona su:

- EU27 (zemlje članice Evropske unije);
- Eurozona (zemlje članice Evropske unije koje su usvojile euro kao valutu);
- EFTA (Evropska asocijacija slobodne trgovine);
- OPEC (Organizacija zemalja izvoznica nafte);
- NAFTA (Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini).

Trenutno definirane ekonomske zone ne obuhvaćaju cijeli svijet, tako da postoji određena vrsta preklapanja između zona. Sadašnja lista ekonomskih zona data je detaljno u Aneksu 9.

6. DISEMINACIJA

6.1. Korisnici podataka

Eurostat je odgovoran za diseminaciju statistike vanjske trgovine EU i eurozone. Eurostat je svjestan velikog broja korisnika i njihovih različitih interesa, koji se mogu zadovoljiti bilo direktno putem publikacija i pristupom bazama podataka ili indirektno putem

saopćenja kojima se diseminiraju najznačajniji indikatori široj javnosti. Eurostat je osmislio sistem diseminacije koji zadovoljava najveći dio potreba, s tim što i usmjerava korisnike na odgovarajuće izvore podataka i daje im potrebne informacije za razumijevanje i interpretaciju podataka.

Općenito, najznačajniji korisnici su vlade zemalja i drugi zvanični korisnici statistike međunarodne trgovine, kao i privatni poslovni subjekti.

Karakteristične upotrebe su:

Na nivou makropodataka

- Planiranje i strateški razvoj;
- Monitoring učinka ekonomije;
- Poređenje učinka u odnosu na učinak drugih zemalja u regiji i unutar Evrope.

Na nivou mikropodataka

- Kontrola uvoza lijekova i droga;
- Traženje mogućnosti za domaću proizvodnju koja bi zamijenila uvoz (npr. poljoprivredni proizvodi);
- Traženje mogućih izvoznih prilika.

Regionalni/Entitetski podaci

- Za potrebe planiranja

6.2. Publikacije Eurostata

Eurostat ima raznovrsne načine diseminacije podataka: PDF formati i štampane publikacije, on-line pristup agregiranim i detaljnim podacima, DVD-ROM-ovi.

Publikacije online

Publikacije o statistici vanjske trgovine u PDF formatu diseminiraju se besplatno široj javnosti s web stranice Eurostat-a (www.europa.eu.int/comm/eurostat tema „Vanjska trgovina“).

Prvi rezultati (uključujući procjene podataka) o eurozoni, trgovinskim bilansima EU publiciraju se on-line 50 dana nakon referentnog mjeseca u **Saopćenju o euroindikatorima** vanjske trgovine.

Mjesečni bilten o intra i extra EU trgovini dopunjava **Statistički godišnjak** (pogledati ispod) s kratkoročnim podacima, to jest sadrži trgovinske tokove podijeljene prema glavnim grupama proizvoda po SITC-u, između EU i glavnih trgovinskih partnera.

Statistički godišnjak o intra i extra EU trgovini opisuje dugoročne trendove od 1958. godine u trgovinskom prometu EU i njenih zemalja članica. Statistički godišnjak naročito daje promjene u strukturi trgovine između EU i njenih glavnih trgovinskih partnera.

Statistika u fokusu predstavlja ažurirane sažetke glavnih rezultata istraživanja, studija i analiza.

Panorama trgovine Evropske unije daje opis karakteristika i kretanja vanjske trgovine EU u periodu od 1988. do 2001. godine. Ona ističe mjesto Evropske unije na svjetskom tržištu i analizira njene trgovinske tokove s glavnim trgovinskim partnerima, kao i razmjenu roba. Panorama također daje uvid u trgovinu između zemalja članica Evropske unije i eurozone i između zemalja EU i zemalja kandidata za Evropsku uniju.

Online podaci

Pored publikacija koje su već spomenute, agregirani i detaljni podaci mogu se naći i besplatno downloadovati s Eurostatove web stranice. Na raspolaganju su glavni statistički indikatori kao što su vrijednost robne razmjene po zemlji posmatranja, trgovinski partner i proizvod. Agregirani podaci obuhvaćaju i kratkoročne i dugoročne indikatore.

Diseminacija kratkoročnih agregiranih indikatora vrši se prema visokim nivoima Standardne međunarodne trgovinske klasifikacije (SITC Rev. 4) i Međunarodne klasifikacije po ekonomskoj namjeni proizvoda (BEC), za sljedeće indikatore:

- bruto vrijednosti trgovine i sezonski podešene vrijednosti trgovine (u milionima eura),
- indeksi jediničnih vrijednosti,
- bruto indeksi obima i sezonski podešeni indeksi obima,
- stope rasta vrijednosti trgovine i indeksa.

Kratkoročni indikatori se ažuriraju mjesečno na datum objavljivanja saopćenja. Diseminacija dugoročnih agregiranih indikatora vrši se u skladu s glavnim SITC grupama za sljedeće indikatore:

- vrijednost trgovine (u milijardama eura),
- učešće zemalja članica Evropske unije u trgovini EU i svjetskoj trgovini,
- učešće glavnih trgovinskih partnera u trgovini EU,
- indeksi obima.

Dugoročni indikatori se ažuriraju obično jednom godišnje, kada su na raspolaganju kompletni rezultati za zadnji referentni mjesec.

Diseminacija detaljnih podataka vrši se u skladu sa Harmoniziranim sistemom (HS2, HS4 i HS6) i najdetaljnijim nivoom Kombinirane nomenklature (CN8) za sljedeće indikatore:

- vrijednost trgovine (u 1000 eura),
- količina trgovine u 100 kg,
- količina trgovine u dopunskim jedinicama mjere (objavljenim u Službenom listu Evropske zajednice, koji se odnosi na godišnju reviziju Kombinirane nomenklature).

Detaljni podaci se ažuriraju mjesečno na datum objavljivanja saopćenja.

DVD-ROM

Korisnici statistike vanjske trgovine mogu naći određene podatke koje su dostavile zemlje članice EU na DVD-ROM-u koji se priprema svaki mjesec. DVD-ROM sadrži podatke razvrstane prema Kombiniranoj nomenklaturi proizvoda i intra- i extra-EU zemlji partneru. Također sadrži EUROPROMS bazu podataka (podaci o proizvodnji, vanjskoj trgovini i domaćoj potrošnji više od 5000 proizvoda). Mjesečni COMEXT DVD-ROM je dopunjen sa dva druga DVD-ROM-a koji se proizvode na godišnjoj osnovi. Svrha ova dva DVD-ROM-a je da omogući ekstrakciju dužih vremenskih serija. Pored statističkih podataka, DVD-ROM sadrži i metodološke napomene.

COMEXT baza podataka

COMEXT je Eurostatova referentna baza podataka za vanjsku trgovinu. Ova baza omogućava pristup i novim i historijskim podacima iz zemalja članica EU, kao i statističkim podacima značajnog broja trećih zemalja. Veza sa COMEXT-om zvanično je dozvoljena internim korisnicima unutar Evropske komisije i drugih evropskih institucija ili organa Evropske zajednice. Pristup bazi podataka imaju i administracije zemalja članica Evropske unije koje pripadaju evropskom statističkom sistemu i administracije zemalja kandidata za EU koje dostavljaju statističke podatke Eurostatu. Agregirani i detaljni statistički podaci o vanjskoj trgovini koji se diseminiraju preko Eurostatove web stranice kompiliraju se iz COMEXT podataka u skladu s mjesečnom obradom. Kako je COMEXT baza koja se ažurira na dnevnoj osnovi, podaci publicirani na web stranici mogu se razlikovati od podataka koji su pohranjeni u COMEXT bazi u slučaju novijih revizija. Dodatne informacije mogu se dobiti iz COMEXT baze podataka zavisno od tipa trgovine (intra- ili extra-EU trgovina) i tokova vanjskotrgovinskih transakcija (uvoz ili izvoz). Ustvari, dat je pregled prema tarifnim oznakama TARIC-a (Integrirane tarife Evropske zajednice) za uvoz iz trećih zemalja. Kada je u pitanju extra-EU uvoz, korisnici COMEXT baze podataka također imaju na raspolaganju informacije o carinskim povlasticama s jasno navedenom razlikom između normalnih carina, carinskih povlastica, sa suspenzijom ili tarifnim kvotama. Statistika transporta na raspolaganju je za intra- i extra-EU trgovinu. Statistika daje podatke o načinu transporta: transport morem, zračni transport, drumski, željeznički i transport unutrašnjim vodama, vlastiti pogon ili transport pomoću fiksne opreme. Diseminacija podataka je besplatna kada je u pitanju EASY COMEXT, tako da je pristup web stranici dozvoljen svima koji žele da preuzmu podatke. Sa EASY COMEXT-om podaci o načinima transporta diseminiraju se samo za extra-EU partnere.

6.3. Nacionalne publikacije

Mjesečno saopćenje o statistici vanjske trgovine BiH za prethodni mjesec Agencija za statistiku BiH publicira između 15. i 20. narednog mjeseca.

Mjesečni izvještaj daje sljedeće podatke/tabele:

- Izvoz i uvoz BiH po statističkim procedurama,
- Izvoz i uvoz BiH po područjima i odjeljcima NACE-a, Rev. 1.1,
- Izvoz i uvoz BiH po glavnim industrijskim grupacijama,
- Izvoz i uvoz BiH po zemlji namjene i porijekla,
- Izvoz i uvoz BiH po glavnim trgovinskim partnerima, prema sektorima SITC-a, Rev. 3,
- Izvoz i uvoz BiH po sektorima i odsjecima SITC-a, Rev. 3,
- Izvoz i uvoz BiH po odjeljcima Harmoniziranog sistema,
- Izvoz i uvoz BiH po mjesecima.

Godišnji tematski bilten o statistici vanjske trgovine BiH za prethodnu godinu publicira se između jula i oktobra naredne godine. On sadrži iste podatke/tabele kao i mjesečni izvještaj plus podatke/tabele vremenskih serija i grafički prikaz spomenutih podataka. On daje konačne podatke za prethodnu godinu.

Ove publikacije (u elektronskom obliku) mogu se naći na web stranici BHAS-a www.bhas.ba. Na raspolaganju su i štampane verzije.

Mjesečno saopćenje statistike vanjske trgovine za prethodni mjesec Republički zavod za statistiku Republike Srpske publicira na kraju narednog mjeseca. **Godišnji statistički bilten o statistici vanjske trgovine** za prethodnu godinu publicira se između jula i oktobra naredne godine.

Publikacije RZSRS-a se nalaze na web stranici www.rzs.rs.ba.

FZS je radio diseminaciju podataka statistike vanjske trgovine u mjesečnom biltenu **Mjesečni statistički pregled Federacije BiH** (BHAS trenutno objavljuje slične tabele) svakog 15. u tekućem mjesecu za prethodni mjesec.

FZS je prestao s redovnim mjesečnim objavljivanjem podataka statistike vanjske trgovine od 1. januara 2006. godine jer je BHAS preuzeo obavezu za obradu i diseminaciju statistike vanjske trgovine BiH od 1. januara 2005. godine.

FZS je smatrao da daljnja redovna diseminacija statistike vanjske trgovine Federacije BiH nije bila prikladna iz sljedećih razloga:

- Podaci UINO nisu dozvoljavali transparentno razdvajanje vanjskotrgovinskih transakcija po entitetima BiH. Također, adekvatno razdvajanje tih transakcija na kantonalnom nivou nije bilo moguće;
- Teškoće u pogledu uspostavljanja kontakata s UINO-om;
- Nedostatak identifikacionih brojeva poslovnih subjekata od druge polovine 2006. godine onemogućio je uspostavljanje kontakata sa izvoznima i uvoznima ako je otkrivena greška u podacima.
- Problemi u ažuriranju aplikacije (EXIM) i nedostatak ljudskih resursa za razvoj nove aplikacije;

- Nemogućnost poređenja podataka između tri statističke institucije prije službenog objavljivanja, da bi se izbjeglo zbunjivanje korisnika.

Prema tome, trenutno FZS kompilira statistiku vanjske trgovine za Federaciju BiH samo na posebne zahtjeve korisnika podataka, kao i za vlastite statističke potrebe.

Iako je FZS bio u mogućnosti da radi samo neke provjere kvaliteta, zadržano je publiciranje podataka na godišnjem nivou u publikaciji **Statistički godišnjak**.

FZS očekuje od BHAS-a da dostavlja kontroliranu carinsku bazu podataka, uključujući sve provjere valjanosti i vjerodostojnosti, kako bi FZS i ubuduće mogao učestvovati u proizvodnji podataka za nivo Federacije BiH.

Publikacije koje priprema FZS mogu se naći na web stranici www.fzs.ba, a mogu se dobiti i u štampanom obliku i na CD-u.

Statističke institucije BiH publiciraju agregirane podatke (odjeljci HS-a, oblasti NACE-a rev. 1.1., odsjeci SITC-a rev. 3 itd.). Podaci/publikacije dostupni su na web stranicama statističkih institucija BiH, a ako su korisnicima potrebni detaljni podaci potrebno je da ih direktno kontaktiraju. Statističke institucije će u budućnosti staviti na web stranice i neke detaljne podatke u skladu s planom diseminacije (po proizvodima ili najmanje za nivo HS-a šest cifara za svaku partner zemlju i minimalno prema sektorima SITC-a za svaku partner zemlju).

LISTA ANEKSA

ANEKS 1

KORELACIONA TABELA IZMEĐU CARINSKIH I STATISTIČKIH PROCEDURA

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
0200	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) bez prethodnog postupka	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
0202	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
0221	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka vanjske obrade	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
0246	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
0247	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
0251	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
0253	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka privremenog uvoza	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
0255	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
0256	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
0271	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon postupka carinskog skladištenja	IM6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
0278	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
0293	Postupak unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
1000	Trajni izvoz robe bez prethodnog postupka	EX 1	Redovan izvoz
1040	Trajni izvoz robe stavljene u slobodan promet bez oslobađanja od dažbina	EX 1	Redovan izvoz
1042	Trajni izvoz robe stavljene u slobodan promet uz oslobađanje od dažbina	EX 1	Redovan izvoz
1078	Trajni izvoz robe iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	EX 1	Redovan izvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
1091	Trajni izvoz robe nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	EX 1	Redovan izvoz
2100	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade bez prethodnog postupka	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2102	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2146	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2147	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2151	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2155	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2156	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2178	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
2300	Privremeni izvoz robe namijenjene vraćanju u nepromijenjenom stanju bez prethodnog postupka	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
2378	Privremeni izvoz robe namijenjene vraćanju u nepromijenjenom stanju iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
3102	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	EX 6	Izvoz nakon unutrašnje obrade, sistem povrata
3146	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	EX 6	Izvoz nakon unutrašnje obrade, sistem povrata
3147	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	EX 6	Izvoz nakon unutrašnje obrade, sistem povrata
3151	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	EX 5	Izvoz nakon unutrašnje obrade, sistem suspenzije
3153	Ponovni izvoz robe nakon postupka privremenog uvoza	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
3155	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	EX 5	Izvoz nakon unutrašnje obrade, sistem suspenzije
3156	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	EX 5	Izvoz nakon unutrašnje obrade, sistem suspenzije
3171	Ponovni izvoz robe nakon postupka carinskog skladištenja	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
3178	Ponovni izvoz robe iz slobodne zone	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
3193	Ponovni izvoz robe nakon uništenja pod carinskim nadzorom	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4000	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina bez prethodnog postupka	IM 1	Redovan uvoz
4051	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4053	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka privremenog uvoza	IM 1	Redovan uvoz
4055	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4056	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4071	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka carinskog skladištenja	IM 1	Redovan uvoz
4078	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 1	Redovan uvoz
4091	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4093	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 1	Redovan uvoz
4095	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon isporuke robe na brodove i letjelice	IM 1	Redovan uvoz
4200	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina bez prethodnog postupka	IM 1	Redovan uvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
4251	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4253	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka privremenog uvoza	IM 1	Redovan uvoz
4255	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4256	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4271	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka carinskog skladištenja	IM 1	Redovan uvoz
4278	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od dažbina iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 1	Redovan uvoz
4280	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon unutrašnjeg tranzita	IM 1	Redovan uvoz
4291	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih dažbina nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4293	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od dažbina nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 1	Redovan uvoz
4600	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina) bez prethodnog postupka	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4653	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka privremenog uvoza	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4671	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4678	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4693	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4700	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) bez prethodnog postupka	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4746	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
4747	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4753	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka privremenog uvoza	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4755	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4756	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
4771	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4778	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
4793	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 6	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem povrata
5100	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) bez prethodnog postupka	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5102	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5146	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5147	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5151	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5153	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka privremenog uvoza)	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5157	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) prenosom robe ili proizvoda pod aranžmanom unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5171	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5178	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
5193	Postupak unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5300	Postupak privremenog uvoza bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5302	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5346	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5347	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5351	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5353	Postupak privremenog uvoza nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5355	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5356	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5371	Postupak privremenog uvoza nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5378	Privremeni uvoz robe iz slobodne zone	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5393	Postupak privremenog uvoza nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5500	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) bez prethodnog postupka	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5502	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5546	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
5547	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5551	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5553	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5555	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5556	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5557	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) prenosom robe ili proizvoda pod aranžmanom unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5571	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5578	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5593	Postupak unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon uništenja pod carinskom nadzorom	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5600	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) bez prethodnog postupka	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5602	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5646	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5647	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5651	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5653	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5655	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
5656	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5657	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) prenosom robe ili proizvoda pod aranžmanom unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5671	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5693	Postupak unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 5	Uvoz na unutrašnju obradu, sistem suspenzije
5751	Prenos robe ili proizvoda pod aranžmanom unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5755	Prenos robe ili proizvoda pod aranžmanom unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
5756	Prenos robe ili proizvoda pod aranžmanom unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
6110	Ponovni uvoz trajno izvezene robe i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina	IM 1	Redovan uvoz
6121	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina nakon postupka vanjske obrade	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6123	Ponovni uvoz privremeno izvezene robe što se vraća u nepromijenjenom stanju i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
6171	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe bez oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina iz carinskog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6178	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe bez oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6195	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina robe kojima su bile snabdjevene zalihama na brodovima i avionima	IM 1	Redovan uvoz
6196	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe bez oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina nakon prodaje u bescarinskim prodavnicama na aerodromima	IM 1	Redovan uvoz
6310	Ponovni uvoz trajno izvezene robe i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina	IM 1	Redovan uvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
6321	Ponovni uvoz robe i stavljanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina nakon postupka vanjske obrade	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6323	Ponovni uvoz privremeno izvezene robe što se vraća u nepromijenjenom stanju i stavljanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
6371	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina iz carinskog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6378	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6395	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina robe kojima su bile snabdjevene zalihe na brodovima i avionima	IM 1	Redovan uvoz
6396	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina nakon prodaje u bescarinskim prodavnicama na aerodromima	IM 1	Redovan uvoz
7100	Postupak carinskog skladištenja bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7102	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7110	Postupak carinskog skladištenja nakon trajnog izvoza robe	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7121	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka vanjske obrade	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7123	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka privremenog izvoza robe što se vraća u nepromijenjenom stanju	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7131	Postupak carinskog skladištenja nakon ponovnog izvoza	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7146	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7147	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7151	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7153	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
7155	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7156	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7171	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7178	Postupak carinskog skladištenja nakon smještanja u slobodnu zonu ili slobodno skladište	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7191	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7193	Postupak carinskog skladištenja nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7195	Postupak carinskog skladištenja nakon isporuke robe na brodove i letjelice	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7800	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7802	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7810	tavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon trajnog izvoza robe	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7821	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon privremenog izvoza pod postupkom vanjske obrade	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7823	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon privremenog izvoza radi povrata u nepromijenjenom stanju	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7831	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon ponovnog izvoza	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7846	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) u carinskom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7847	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina) u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7851	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
7853	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7855	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) u carinskom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7856	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja) u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7871	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7878	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon stavljanja u slobodnu zonu ili slobodno skladište	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7891	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7893	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
7895	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon isporuke robe na brodove i letjelice	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9100	Postupak obrade pod carinskom kontrolom bez prethodnog postupka	IM 1	Redovan uvoz
9102	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9146	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9147	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9151	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9153	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka privremenog uvoza	IM 1	Redovan uvoz
9155	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9156	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
9171	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka carinskog skladištenja	IM 1	Redovan uvoz
9178	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon smještaja robe u slobodnu zonu ili slobodno skladište	IM 1	Redovan uvoz
9193	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon uništenja pod carinskom kontrolom	IM 1	Redovan uvoz
9300	Postupak uništenja robe pod carinskim nadzorom bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9302	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9346	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9347	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9351	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9353	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9355	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade robe u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9356	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutrašnje obrade robe u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9371	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9378	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom smještene u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9391	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9500	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima bez prethodnog postupka	EX 1	Redovan izvoz
9502	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	EX 1	Redovan izvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
9546	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	EX 1	Redovan izvoz
9547	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem povrata dažbina)	EX 1	Redovan izvoz
9551	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	EX 1	Redovan izvoz
9553	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka privremenog uvoza	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9555	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	EX 1	Redovan izvoz
9556	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sistem obustave plaćanja)	EX 1	Redovan izvoz
9571	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima nakon postupka carinskog skladištenja	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9578	Snabdijevanje zaliha na brodovima i avionima robom smještenoj u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9600	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima bez prethodnog postupka	EX 1	Redovan izvoz
9602	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka unutrašnje obrade (sistem povrata dažbina)	EX 1	Redovan izvoz
9646	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem povrata dažbina)	EX 1	Redovan izvoz
9647	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 1	Redovan izvoz
9651	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka unutrašnje obrade (sistem obustave plaćanja)	EX 1	Redovan izvoz
9653	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka privremenog uvoza	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9655	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka unutrašnje obrade u carinskom skladištu (sistem obustave plaćanja)	EX 1	Redovan izvoz
9656	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka unutrašnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 1	Redovan izvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
9671	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima nakon postupka carinskog skladištenja	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine
9678	Prodaja robe u bescarinskim prodavnicama na aerodromima smještene u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 0	Nije uključeno u sistem specijalne trgovine

ANEKS 2

PRIMJERAK JEDINSTVENE CARINSKE ISPRAVE

BOSNA I HERCEGOVINA

1 6 PRIMJERAK ZA URED OTPREME/IZVOZA PRIMJERAK ZA ODREDIŠNI URED	2. Pošiljalac/Izvoznik I.B.					1. PRIJAVA					
						3. Obrasci		4. Tovarne liste			
						5. Naimen.		6. Ukupan br. paketa		7. Referentni broj	
	8. Primalac I.B.					9. Osoba odgovorna za finansijsko poravnanje					
						10. Zemlja prvog odre./zad. pošiljke	11. Zem. trgovine /proizv.	12. Podaci o vrijednosti		13. ZPP	
	14. Deklarant/Zastupnik I.B.					15. Zemlja otpreme/izvoza			15. Zem. otrpr.izv./šif. a) b)	17. Zem.odred./šif. a) b)	
						16. Zemlja porijekla			17. Zemlja odredišta		
	18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku/dolasku				19. Kon.	20. Uslovi isporuke					
	21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu					22. Valuta i ukupan fakturisani iznos		23. Kurs valute		24. Vrsta transakcije	
	25. Način prijevoza na granici	26. Način prijevoza u unutrašnjosti	27. Mjesto utovara/istovara			28. Finansijski i bankarski podaci					
1 6	29. Izlazni/ulazni ured			30. Mjesto robe							
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja						34. Šifra z. porijekla a) b)	35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice		
						37. POSTUPAK	38. Neto masa (kg)		39. Kvota		
						40. Zbirna prijava/prethodni dokument					
						41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja		43. MV Šifra	
							D.J. Šifra	45. Prilagođavanje			
					46. Statistička vrijednost						
47. Obračun indirektnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	48. Odloženo plaćanje		49. Identifikacija skladišta			
						B. RAČUNOVODSTVENI PODACI					
			Ukupno:								
	50. Glavni obveznik I.B.					Potpis:		C. POLAZNI URED			
51. Namjeravani ured tranzita	Zastupljen od strane:										
	Mjesto i datum:										
52. Garancija						Šifra	53. Odredišni ured				

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA

Pečat

54. Mjesto i datum:

Rezultat:

Stavljanje plombe: Broj:

Identitet:

Rok (datum):

Potpis:

Potpis i ime deklaranta/zastupnika:

BOSNA I HERCEGOVINA

2	7	2. Pošiljalac/Izvoznik I.B.		1. PRIJAVA		3. Obrasci		4. Tovarne liste		5. Naimen.		6. Ukupan br. paketa		7. Referentni broj			
		8. Primalac I.B.		9. Osoba odgovorna za finansijsko poravnanje		10. Zemlja prvog odre./zad. pošiljke		11. Zem. trgovine /proizv.		12. Podaci o vrijednosti		13. ZPP					
14. Deklarant/Zastupnik I.B.		15. Zemlja otpreme/izvoza		15. Zem. otrpr.izv./šif. a) b)		17. Zem.odred./šif. a) b)		16. Zemlja porijekla		17. Zemlja odredišta		18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku/dolasku		19. Kon.		20. Uslovi isporuke	
21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu		22. Valuta i ukupan fakturisani iznos		23. Kurs valute		24. Vrsta transakcije		25. Način prijevoza na granici		26. Način prijevoza u unutrašnjosti		27. Mjesto utovara/istovara		28. Finansijski i bankarski podaci			
29. Izlazni/ulazni ured		30. Mjesto robe		31. Pakovanje i opis robe		32. Naim. br.		33. Šifra robe		34. Šifra z. porijekla a) b)		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice			
37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)		39. Kvota		40. Zbirna prijava/prethodni dokument		41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja		43. MV Šifra		44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja			
45. Prilagođavanje		46. Statistička vrijednost		47. Obračun indirektnih poreza		48. Odloženo plaćanje		49. Identifikacija skladišta		B. RAČUNOVODSTVENI PODACI		50. Glavni obveznik I.B.		Potpis:			
51. Namjeravani ured tranzita		Zastupljen od strane:		Mjesto i datum:		C. POLAZNI URED		52. Garancija		Šifra		53. Odredišni ured					

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA

Pečat

54. Mjesto i datum:

Rezultat:

Stavljanje plombe: Broj:

Identitet:

Rok (datum):

Potpis:

Potpis i ime deklaranta/zastupnika:

BOSNA I HERCEGOVINA

1. PRIJAVA

3 8 PRIMJERAK ZA POŠILJAOCA/IZVOZNIKA PRIMJERAK ZA PRIMAOCIA	2. Pošiljalac/Izvoznik I.B.		3. Obrasci		4. Tovarne liste	
	8. Primalac I.B.		9. Osoba odgovorna za finansijsko poravnanje			
	14. Deklarant/Zastupnik I.B.		10. Zemlja prvog odre./zad. pošiljke		11. Zem. trgovine /proizv.	
			12. Podaci o vrijednosti		13. ZPP	
			15. Zemlja otpreme/izvoza		17. Zem. odred./šif.	
			16. Zemlja porijekla		17. Zemlja odredišta	
18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku/dolasku		19. Kon.		20. Uslovi isporuke		
21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu		22. Valuta i ukupan fakturisani iznos		23. Kurs valute		24. Vrsta transakcije
25. Način prijevoza na granici		26. Način prijevoza u unutrašnjosti		27. Mjesto utovara/istovara		
29. Izlazni/ulazni ured		30. Mjesto robe		28. Finansijski i bankarski podaci		

3 8 PRIMJERAK ZA POŠILJAOCA/IZVOZNIKA PRIMJERAK ZA PRIMAOCIA	31. Pakovanje i opis robe		32. Naim. br.		33. Šifra robe	
	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta				34. Šifra z. porijekla	
					35. Bruto masa (kg)	
					36. Povlastice	
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja				37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)
				39. Kvota		40. Zbirna prijava/prethodni dokument
				41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja
				43. MV Šifra		45. Prilagodavanje
				46. Statistička vrijednost		

47. Obračun indirektnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	48. Odloženo plaćanje	49. Identifikacija skladišta
						B. RAČUNOVODSTVENI PODACI	
Ukupno:							

51. Namjeravani ured tranzita	50. Glavni obveznik I.B.		Potpis:		C. POLAZNI URED	
	Zastupljen od strane:					
Mjesto i datum:						
52. Garancija				Šifra		53. Odredišni ured

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA			Pečat		54. Mjesto i datum:	
Rezultat:					Potpis i ime deklaranta/zastupnika:	
Stavljanje plombe: Broj:						
Identitet:						
Rok (datum):						
Potpis:						

BOSNA I HERCEGOVINA

1. PRIJAVA

4

5

2. Pošiljalac/Izvoznik I.B.

3. Obrasci

4. Tovarne liste

5. Naimen.

6. Ukupan br. paketa

8. Primalac I.B.

14. Deklarant/Zastupnik

I.B.

15. Zemlja otpreme/izvoza

17. Zemlja odredišta

18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku

19. Kon.

21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu

25. Način prijevoza na granici

27. Mjesto utovara

4

5

31. Pakovanje i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim. br.

33. Šifra robe

35. Bruto masa (kg)

38. Neto masa (kg)

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja

D.J. Šifra

55. Pretovar

Mjesto i zemlja

Mjesto i zemlja

Identitet i nacionalnost novog prijevoznog sredstva

Identitet i nacionalnost novog prijevoznog sredstva

Konte. ⁽¹⁾ Identitet novog kontejneraKonte. ⁽¹⁾ Identitet novog kontejnera⁽¹⁾ Upisati 1 za DA ili 0 za NE⁽¹⁾ Upisati 1 za DA ili 0 za NE

F OVJERA NADLEŽNIH ORGANA

Nove plombe: Broj:

Identitet:

Potpis

Pečat

Nove plombe: Broj:

Identitet:

Potpis

Pečat

50. Glavni obveznik

I.B.

Potpis:

C. POLAZNI URED

51. Namjeravani ured tranzita

Zastupljen od strane:

Mjesto i datum:

52. Garancija

Šifra

53. Odredišni ured

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA

Pečat

54. Mjesto i datum:

Rezultat:

Stavljanje plombe: Broj:

Identitet:

Rok (datum):

Potpis:

Potpis i ime deklaranta/zastupnika:

56. Ostali slučajevi tokom prijevoza
Detalji i preduzete mjere

G. OVJERA OD STRANE NADLEŽNOG ORGANA

H. KONTROLA NAKON CARINJENJA (Kada se ovaj primjerak koristi za utvrđivanje BiH statusa robe)

ZAHTJEV ZA PROVJERU

Zahtjeva se provjera autentičnosti ovog dokumenta i ispravnost podataka u njemu

Mjesto i datum:

Potpis

Pečat

REZULTAT PROVJERE

Ovaj dokument⁽¹⁾

je ovjeren od strane naznačenog carinskog ureda
i podaci sadržani u njemu su ispravni

ne ispunjava zahtjeve autentičnosti i ispravnosti (pogledati napomene dole)

Mjesto i datum:

Potpis

Pečat

Napomena

⁽¹⁾ Upisati X gdje je to primjereno

I. KONTROLA OD STRANE ODREDIŠNOG UREDA (PROVOZ)

Datum dolaska:

Pregled plombe:

Napomene:

Primjerak 5 vraćen

Dana

Nakon zavođenja pod
Br.

Potpis:

Pečat

PRIJEVOZ-POTVRDA (Popuniti od strane dotične osobe prije podnošenja kod carinskog ureda)

Ovim se potvrđuje da je dokument..... izdat od strane carinskog ureda

.....

odnesen i da do sada nisu utvrđene bilo kakve nepravilnosti u vezi sa pošiljkom na koju se dokument odnosi.

Pečat
odredišnog ureda

Datum:

Potpis:

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljalac/Izvoznik 8. Primalac I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

1 6

31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice
							a) b)				
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice
							a) b)				
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice
							a) b)				
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice
							a) b)				
47. Obračun indirektnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	
Ukupno za prvo naimenovanje:					Ukupno za drugo naimenovanje:						
Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Iznos	NP	ZBIR			
								1	PRIMJERAK ZA URED OTPREME/IZVOZA		
								6	PRIMJERAK ZA ODREDIŠNI URED		
Ukupno za treće naimenovanje:					Ukupno:					C. POLAZNI URED	

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljalac/Izvoznik 8. Primalac I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

27

31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a)	b)				
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a)	b)				
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a)	b)				
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. porijekla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a)	b)				
47. Obračun indirektnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP		
Ukupno za prvo naimenovanje:					Ukupno za drugo naimenovanje:							
Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Iznos	NP	ZBIR				
								2 PRIMJERAK ZA STATISTIKU - URED OTPREME/IZVOZA				
								7 PRIMJERAK ZA STATISTIKU - ODREDIŠNI URED				
Ukupno za treće naimenovanje:					Ukupno:							
					C. POLAZNI URED							

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljalac/Izvoznik 8. Primalac I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

3 8

31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta	32. Naim. br.	33. Šifra robe			
			34. Šifra z. porijekla a) b)		35. Bruto masa (kg)	36. Povlastice
			37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)	39. Kvota
			40. Zbirna prijava/prethodni dokument			
		41. Dopunske jedinice	42. Cijena naimenovanja	43. MV Šifra		

44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja	D.I. Šifra		45. Prilagodavanje		
	46. Statistička vrijednost				

31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta	32. Naim. br.	33. Šifra robe			
			34. Šifra z. porijekla a) b)		35. Bruto masa (kg)	36. Povlastice
			37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)	39. Kvota
			40. Zbirna prijava/prethodni dokument			
		41. Dopunske jedinice	42. Cijena naimenovanja	43. MV Šifra		

44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja	D.I. Šifra		45. Prilagodavanje		
	46. Statistička vrijednost				

31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta	32. Naim. br.	33. Šifra robe			
			34. Šifra z. porijekla a) b)		35. Bruto masa (kg)	36. Povlastice
			37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)	39. Kvota
			40. Zbirna prijava/prethodni dokument			
		41. Dopunske jedinice	42. Cijena naimenovanja	43. MV Šifra		

44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja	D.I. Šifra		45. Prilagodavanje		
	46. Statistička vrijednost				

47. Obračun indirektnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP

Ukupno za prvo naimenovanje:

Ukupno za drugo naimenovanje:

Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Iznos	NP	ZBIR	
								3	
								8	
Ukupno za treće naimenovanje:					Ukupno:				

3 PRIMJERAK ZA POŠILJAOCA/IZVOZNIKA

8 PRIMJERAK ZA PRIMAOKA

C. POLAZNI URED

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljalac/Izvoznik I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

4

5

31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta	32. Naim. br.	33. Šifra robe	35. Bruto masa (kg)	38. Neto masa (kg)	40. Zbirna prijava/prethodni dokument
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja				D.I. Šifra		
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta	32. Naim. br.	33. Šifra robe	35. Bruto masa (kg)	38. Neto masa (kg)	40. Zbirna prijava/prethodni dokument
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja				D.I. Šifra		
31. Pakovanje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta	32. Naim. br.	33. Šifra robe	35. Bruto masa (kg)	38. Neto masa (kg)	40. Zbirna prijava/prethodni dokument
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja				D.I. Šifra		

4

PRIMJERAK
ZA ODREDIŠNI URED

5

PRIMJERAK ZA POVRAT -
POSTUPAK PROVOZA

C. POLAZNI URED

ANEKS 3

KODEKS/PRAVILA RADA EVROPSKE STATISTIKE

KODEKS/PRAVILA RADA EVROPSKE STATISTIKE

Usvojilo Vijeće statističkog programa 24. februara 2005. godine

Preambula

Definicije: U svrhu ovog dokumenta

Evropska statistika označava Statistiku Evropske zajednice kao što je definirano Uredbom Vijeća Evrope (EC) br. 322/97 od 17. februara 1997. godine o statistici Evropske zajednice, koju proizvode i diseminiraju državne statističke vlasti i statističke vlasti Evropske zajednice (Eurostat) u skladu sa članom 285(2) Ugovora.

Statistička vlast/autoritet označava, na državnom nivou, državnu statističku instituciju (DSI) i ostala statistička tijela zadužena za proizvodnju i diseminaciju evropske statistike i na nivou Evropske zajednice - Eurostat.

Evropski statistički sistem, ovdje kao ESS, označava partnerstvo koje uključuje Eurostat, državne statističke institucije i ostala državna statistička tijela odgovorna, u svakoj državi članici Evropske unije, za proizvodnju i diseminaciju evropske statistike.

U skladu sa Ugovorom kojim je osnovana Evropska zajednica, a posebno sa članom 285(2), Uredbom Vijeća Evrope (EC) br. 322/97 od 17. februara 1997. godine koja se odnosi na statistiku Evropske zajednice i u skladu sa Osnovnim principima zvanične statistike koju je usvojila Statistička komisija Ujedinjenih nacija 14. aprila 1994. godine, ovaj kodeks/pravila ima dvojaku svrhu da:

- povećati povjerenje u neovisnost, integritet i pouzdanost i državnih statističkih vlasti i Eurostata, kao i u kredibilitet i kvalitet statistike koju oni proizvode i diseminiraju (*tj. vanjsko fokusiranje*);
- promovira primjenu najboljih međunarodnih statističkih principa, metoda i praksi od svih proizvođača evropske statistike da bi se popravio kvalitet (*tj. unutarne fokusiranje*).

Pravila su namijenjena da ih implementiraju:

- *državna vlast* (tj. vlade, ministarstava, komisija, vijeća) - da im se daju smjernice kojim će se osigurati da su njihove statističke usluge profesionalno organizirane i pomoći da proizvedu vjerodostojnu evropsku statistiku na način koji garantira neovisnost, integritet i pouzdanost;
- *statistički autoriteti i njihovo osoblje* – da da orijentire statističkih principa, vrijednosti i najbolja iskustva koja im mogu pomoći u proizvodnji i diseminiranju visokokvalitetne i harmonizirane evropske statistike.

Pravila su namijenjena za informaciju:

- *korisnicima* – da pokažu da su evropske i državne statističke vlasti nepristrane i da je statistika koju proizvode i diseminiraju vrijedna povjerenja, objektivna i pouzdana;
- *davaocima podataka* – da pokažu da je povjerljivost informacija koje oni daju zaštićena i da im se neće postavljati pretjerani zahtjevi.

Kodeks je baziran na 15 principa. Vlade i statistički autoriteti zemalja Evropske unije su se čvrsto opredijelile za pridržavanje principa koji su definirani ovim pravilnikom kao i za periodični osvrt o njihovoj implementaciji korištenjem *Pokazatelja/indikatora pravilnika* za svaki od 15 principa, a koje treba koristiti kao smjernice.

Odbor statističkog programa koji je osnovan Odlukom Vijeća 89/382/EEC od 19. juna 1989. godine redovno će obavljati međusobni monitoring implementiranja pravila.

Institucionalno okruženje

Institucionalni i organizacioni faktori imaju značajan utjecaj na efikasnost i kredibilitet statističkih autoriteta koji proizvode i diseminiraju evropsku statistiku. Relevantna pitanja su profesionalna neovisnost, mandat za prikupljanje podataka, adekvatnost resursa, opredijeljenost za kvalitet, statistička povjerljivost, nepristranost i objektivnost.

Princip 1: Profesionalna neovisnost – *Profesionalna neovisnost statističkih vlasti u odnosu na druge politike, regulatorne ili administrativne odjele i tijela, kao i u odnosu na operatere privatnog sektora, osigurava kredibilitet evropskoj statistici.*

Indikatori

- Neovisnost statističkog autoriteta/vlasti o političkim i drugim vanjskim miješanjima u proizvodnji i diseminaciji zvanične statistike je specificirana zakonom.
- Najviši dužnosnik/direktor statističkih autoriteta ima dovoljno visok hijerarhijski položaj koji mu osigurava pristup visokim političkim vlastima i administrativnim javnim tijelima. On treba da bude najvišeg profesionalnog kalibra.
- Direktor statističkih institucija i, kada je to primjereno, rukovodioci statističkih tijela, su odgovorni da osiguraju evropsku statistiku proizvedenu i diseminiranu na neovisan način.
- Direktor statističkih vlasti i, kada je to primjereno, rukovodioci statističkih tijela, jedini imaju ulogu da odlučuju o statističkim metodama, standardima i procedurama, kao i o sadržaju i vremenu objavljivanja statističkih izvještaja/obavijesti.
- Statistički program rada se objavljuje, a periodičnim izvještajima se opisuje učinjeni napredak.
- Statističke obavijesti/izvještaji se jasno razlikuju i objavljeni su odvojeno od političkih izjava/stajališta.
- Statističke vlasti, kada je to prikladno, javno komentiraju statistička pitanja uključujući kritiku i zloupotrebu zvanične statistike.

Princip 2: Mandat za prikupljanje podataka – *Statističke vlasti moraju imati jasan pravni mandat da prikupljaju informacije za evropske statističke svrhe. Administracija, preduzeća i domaćinstva, kao i široka javnost, mogu biti prisiljeni zakonom da omoguće pristup ili da daju podatke za evropske statističke svrhe na zahtjev statističkih vlasti.*

Indikatori

- Mandat za prikupljanje informacija u svrhu proizvodnje i diseminacije zvanične statistike je naveden zakonom.
- Statističkim autoritetima je dozvoljeno, prema državnoj legislativi, korištenje administrativne evidencije u statističke svrhe.
- Na bazi zakonskih akata, statističke vlasti mogu zahtijevati davanje odgovora za statistička istraživanja.

Princip 3: Adekvatnost resursa – izvori koji su na raspolaganju statističkim vlastima moraju biti dovoljni da bi odgovorili zahtjevima evropske statistike.

Indikatori

- Osoblje, finansijski i tehnološki resursi su adekvatni i obimom i kvalitetom, raspoloživi su i mogu odgovoriti trenutnim potrebama evropske statistike.
- Obim, pojedinosti i troškovi evropske statistike srazmjerni su potrebama.
- Postoje procedure za procjenu i pravdanje zahtjeva za novom evropskom statistikom usklađene sa troškovima.
- Postoje procedure za procjenu stalne potrebe za svom evropskom statistikom, da bi se vidjelo je li moguće neku (statistiku) ukinuti ili smanjiti da bi se sredstva oslobodila.

Princip 4: Kvalitetna opredjeljenost – sve članice ESS-a opredjeljuju se da rade i saraduju prema principima određenim u deklaraciji o kvalitetu Evropskog statističkog sistema.

Indikatori

- Kvalitet proizvoda se redovno nadgleda prema komponentama kvaliteta ESS-a.
- Ustanovljeni su procesi za nadgledanje kvaliteta prikupljanja, obrade i diseminacije statistike.
- Ustanovljeni su procesi za razmatranje kvaliteta, što uključuje i balansiranja unutar kvaliteta, te procesi za planiranje postojećih i vanrednih istraživanja.
- Postoji dokumentacija o (pro)vođenju kvaliteta i stručni kadar je dobro obučen. Smjernice su napravljene u pismenoj formi i javno publicirane.
- Postoji redovan i temeljit pregled ključnih statističkih rezultata/ishoda pri čemu se, kada je to primjereno, koriste i vanjski eksperti.

Princip 5: Povjerljivost statistike – Privatnost davaoca podataka (domaćinstva, preduzeća, administracija i ostali davaoci), povjerljivost/tajnost informacija koje oni daju i njihova upotreba samo u statističke svrhe mora biti apsolutno zagarantirana.

Indikatori

- Statistička povjerljivost je zagarantirana zakonom.
- Osoblje statističkih institucija prilikom postavljenja potpisuje zakonski akt o poštivanju povjerljivosti.
- U slučaju bilo kakve namjerne povrede statističke povjerljivosti propisane su značajne kazne.
- Za zaštitu statističke povjerljivosti u procesima proizvodnje i diseminacije obezbijedene su instrukcije i smjernice. Ove su smjernice detaljno napisane i poznate su javnosti.

- Za zaštitu sigurnosti i integriteta statističkih baza podataka postoje fizičke i tehnološke mjere.
- Za vanjske korisnike koji imaju pristup statističkim mikro podacima u svrhu istraživanja primjenjuje se strogi protokol.

Princip 6: Nepristranost i objektivnost – *Statističke vlasti moraju proizvesti i diseminirati evropsku statistiku poštujući naučnu neovisnost i to na objektivan, stručan i transparentan način gdje su svi korisnici tretirani jednako.*

Indikatori

- Statistika se kompilira na objektivnom, osnovama utvrđenom statističkom razmatranju.
- Odabir izvora i statističkih tehnika se vrši statističkim razmatranjem.
- Otkrivene greške u objavljenoj statistici su ispravljene najbrže što je moguće i publicirane.
- Informacije o metodama i procedurama koje su koristile statističke vlasti su dostupne javnosti.
- Datum i vrijeme statističkih izvještaja/objava su unaprijed najavljeni.
- Svi korisnici imaju jednak pristup statističkim objavljivanjima, u isto vrijeme, i bilo kakav privilegirani raniji (pred)pristup bilo kojem vanjskom korisniku je ograničen, kontroliran i objavljen javno. Ukoliko dođe do „curenja“ informacija, aranžmani ranijih (pred)pristupa će se revidirati da bi se osigurala nepristranost.
- Statističke objave i izjave koje se rade na press konferencijama su objektivne i nepristrane.

Statistički procesi

Evropski i drugi međunarodni standardi, smjernice i dobra praksa moraju biti u potpunosti sagledani u procesima kojima statističke vlasti organiziraju, prikupljaju, obrađuju i diseminiraju zvaničnu statistiku. Kredibilitet statistike se povećava dobrom reputacijom upravljanja i efikasnosti. Važni su aspekti ispravna metodologija, odgovarajuće statističke procedure, nepretjerano opterećenje davaoca podataka i efikasno korištenje sredstava.

Princip 7: Ispravna metodologija – *dobra metodologija mora poduprijeti kvalitetnu statistiku. Ovo zahtijeva odgovarajuća sredstva/alate, procedure i stručnost.*

Indikatori

- Cjelokupni metodološki okvir statističkih institucija prati evropske i druge međunarodne standarde, smjernice i dobre primjere prakse.
- Postoje procedure koje osiguravaju da statističkih vlasti stalno primjenjuju standardne koncepte, definicije i klasifikacije.
- Biznis registri i okvir za popis stanovništva se redovno procjenjuju i prilagođavaju ukoliko je to potrebno da bi se osigurao visoki kvalitet.
- Postoji detaljna saglasnost između državnih klasifikacija, sektorskih sistema i odgovarajućih evropskih sistema.
- Angažirani su školovani (diplomirani) kadrovi iz relevantnih akademskih disciplina.

- Osoblje pohađa važne međunarodne obuke i konferencije i povezano je sa kolegama statističarima na međunarodnom nivou da bi, učeći od najboljih, poboljšali svoju stručnost.
- Organizirana je saradnja sa naučnom zajednicom zbog poboljšanja metodologija, eksterna procjena kvaliteta i efikasnosti implementiranih metoda te promoviranje boljih sredstava/alatki kada je to izvodljivo.

Princip 8: Odgovarajuće statističke procedure – *Odgovarajuće statističke procedure, koje se implementiraju od prikupljanja podataka do validacije podataka, moraju podupirati kvalitetnu statistiku.*

Indikatori

- Evropska statistika je bazirana na administrativnim podacima, definicije i koncepti korišteni za administrativne svrhe moraju biti dobro usklađeni sa onima koji se zahtijevaju za statističke svrhe.
- U slučaju statističkih istraživanja, upitnici se sistematično testiraju prije prikupljanja podataka.
- Dizajn istraživanja, odabir uzoraka i ponderi uzoraka su dobro postavljeni i redovno se nadgledaju, revidiraju ili ažuriraju po potrebi.
- Rad na terenu, unos podataka i šifriranje se rutinski nadgledaju i revidiraju po potrebi.
- Odgovarajući kompjuterski sistemi (za editiranje i imputaciju) se koriste, redovno se pregledaju, revidiraju ili ažuriraju po potrebi.
- Revizije prate standard, dobro ustanovljene i transparentne procedure.

Princip 9: Nepretjerano opterećenje na davaoce podataka – *Opterećenje ispitanika/davaoca podataka treba da bude proporcionalno potrebama korisnika i ne bi trebalo da bude pretjerano za davaoce podataka. Statističke vlasti prate opterećenje koje imaju davaoci podataka i vremenom postavljaju odgovarajuće ciljeve za njegovo smanjenje.*

Indikatori

- Obim i detaljnost zahtjeva evropske statistike je ograničen na ono što je neophodno.
- Opterećenje davanja podataka je što je moguće više raspoređeno na široku populaciju, i to pomoću odgovarajućih tehnika uzorka.
- Informacije koje se traže od poslovnih subjekata su, koliko god je to moguće, već dostupne iz njihovih poslovnih izvještaja i elektronička sredstva se koriste, kada god je to moguće, radi lakšeg slanja njihovih odgovora.
- Najpreciznije procjene i približne vrijednosti su prihvatljive kada tačni podaci nisu lako dostupni.
- Administrativni izvori se koriste kad god je moguće da se izbjegne dupliciranje zahtjeva za informacijama.
- Razmjena podataka među statističkim vlastima je uobičajena da bi se izbjegla višestruka istraživanja.

Princip 10: Efikasno korištenje sredstava – *Resursi moraju biti djelotvorno korišteni.*

Indikatori

- Internim i neovisnim vanjskim mjerama kontrole nadgleda se kako statističke vlasti koriste sredstva.
- Rutinske operacije (npr. čuvanje podataka, šifriranje, validacija) su automatizirane koliko god je to moguće.
- Proizvodni potencijal informacione i komunikacione tehnologije je optimiziran za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka.
- Čine se aktivni naponi da se poveća statistički potencijal administrativnih izvora da bi se izbjegla skupa direktna istraživanja.

Statistički ishod/rezultat

Postojeća statistika mora odgovarati potrebama korisnika. Statistika je usklađena sa evropskim standardima kvaliteta i koristi potrebama evropskih institucija, vlada, istraživačkih institucija, privrednim koncernima i širokoj javnosti. Važna su pitanja do kojeg je nivoa statistika relevantna, tačna i pouzdana, pravovremena, koherentna, uporediva među regijama i zemljama i lako dostupna korisnicima.

Princip 11: Relevantnost – *Evropska statistika mora odgovarati potrebama korisnika.*

Indikatori

- Postoje procesi kojima se konsultuju korisnici, prate relevantnost i praktična korist postojeće statistike u odgovoru na njihove potrebe, kao i savjetovanje vezano za njihove hitne potrebe i prioritete.
- Odgovara na prioritetne potrebe i one utječu na program rada.
- Periodično se vrši istraživanje o zadovoljstvu korisnika.

Princip 12: Tačnost i pouzdanost – *Evropska statistika mora tačno i pouzdano odslikavati stvarnost.*

Indikatori

- Izvori podataka, srednjoročni rezultati i statistički ishodi se ocjenjuju i vrednuju.
- Uzorkovane i neuzorkovane greške se mjere i sistemski dokumentuju prema okviru rada ESS-a za komponente kvaliteta.
- Studije i analize revizija se rade rutinski i koriste interno za statističke procese.

Princip 13: Pravovremenost i preciznost – *Evropska statistika se mora diseminirati pravovremeno i precizno.*

Indikatori

- Pravovremenost odgovara najvišim evropskim i međunarodnim standardima diseminacije.
- Određuje se uobičajeno vrijeme za slanje evropske statistike.

- Učestalost objavljivanja evropske statistike uzima u obzir zahtjeve korisnika koliko god je to moguće.
- Bilo kakvo vremensko pomjeranje u diseminaciji (od uobičajenog) unaprijed se objavljuje, objašnjavaju razlozi i objavljuje novo vrijeme.
- Kada se smatra korisnim, mogu se diseminirati i preliminarni rezultati prihvatljivog kvaliteta.

Princip 14: Koherentnost/ujednačenost i uporedivost – *Evropska statistika treba biti interno konzistentna i uporediva među regijama i zemljama; treba biti moguće da se kombinira i da se mogu zajednički koristiti odgovarajući podaci iz različitih izvora.*

Indikatori

- Statistika je interno koherentna i konzistentna (npr. vodi se računa o aritmetičkim i računovodstvenim detaljima).
- Statistika je koherentna ili sravnjiva u toku određenog vremenskog perioda.
- Statistika se prikuplja na bazi zajedničkih standarda sa uvažavanjem obima, definicija, jedinica i klasifikacija u različitim istraživanjima i izvorima.
- Statistika iz različitih istraživanja se upoređuje i usaglašava.
- Uporedivost podataka među državama je osigurana kroz periodičnu razmjenu između evropskog statističkog sistema i ostalih statističkih sistema; provode se metodološke studije u uskoj saradnji između zemalja članica i Eurostata.

Princip 15: Dostupnost i jasnoća – *Evropska se statistika mora predočiti u jasnoj i razumljivoj formi, diseminirati na odgovarajući i prihvatljiv način, treba biti raspoloživa i dostupna na nepristranim osnovama sa odgovarajućim objašnjenjima i smjernicama.*

Indikatori

- Statistika je predstavljena u formi koja omogućava odgovarajuće tumačenje i razložnu uporedbu.
- Za diseminaciju se koriste moderne informacione i komunikacione tehnologije a, kada je to odgovarajuće, i tradicionalna „papirna“ štampa.
- Analize vršene prema potrebama klijenata se rade kada je to izvodivo i javno se objavljuju.
- Pristup mikro podacima se može omogućiti u svrhu istraživanja. Ovakav pristup ne podliježe strogom protokolu.
- Metadata (podaci o podacima) objašnjenja se prilažu prema standardiziranim sistemima.
- Korisnici su obaviješteni o metodologijama korištenim u statističkim procesima i o kvalitetu rezultata u odnosu na kriterije kvaliteta ESS-a.

ANEKS 4

STRUKTURA TABELA KOJE STATISTIČKE INSTITUCIJE BiH DOBIJAJU OD UPRAVE ZA INDIREKTNO OPOREZIVANJE BiH

SAD_GEN: Tabela sa generalnim segmentom deklaracije.

Tabela SAD_GEN sadrži opće podatke o deklaraciji kao cjelini. Ona ne sadrži podatke o pojedinačnim stavkama.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda. JCI polje A.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo polje se provjerava pomoću kontrolne tabele deklaranta koja je dio podataka glavne tabele koju obično održava osoblje Carinske uprave. JCI polje 14.
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj broj se koristi za čuvanje (potpuno numeričkog) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera. JCI polje 7.
5.	sad_flw	char	1	Marker koji označava tok deklaracije, tj. da li se roba uvozi (1) ili izvozi (0).
6.	sad_typ_dec	char	3	Prvi dio broja deklaracije. Ovo polje označava tip korištenja deklaracije, npr. Evropska zajednica koristi ovo da označi izvoz unutar regije, van regije ili u druge regije sa kojima postoje trgovački sporazumi.
7.	sad_typ_proc	char	1	Drugi dio broja deklaracije. Ovo polje označava tip carinske procedure za koju se deklaracija pravi. JCI polje 1.
8.	sad_typ_transit	char	5	Tranzitna deklaracija. Ovo polje se koristi da označi da li je dokument tranzitni dokument. JCI polje 1.
9.	sad_exporter	char	17	Šifra izvoznika. Ovo polje se provjerava pomoću kontrolne tabele kompanija, koja je dio podataka glavne tabele koju obično održava osoblje Carinske uprave. JCI polje 2.
10.	sad_manif_nber	char	2	Referentni broj za potvrdu. JCI polje A.
11.	sad_lst_nber	integer	-	Ovo je broj "Listi uvoženja" pridružen deklaraciji. JCI polje 4.
12.	sad_reg_serial	char	1	Registracioni serijski broj. Ovo je prvi karakter registracionog broja i predstavlja registracione serije s kojima je deklaracija snimljena. JCI polje A.
13.	sad_reg_nber	integer	-	Registracioni broj (do osam karaktera). Ovo je broj koji se određuje za deklaraciju u vrijeme registracije. JCI polje A.
14.	sad_reg_date	date	-	Datum kada je deklaracija "registrirana", npr kada je postala zvaničan dokument snimljen na serverskoj mašini. JCI polje A.
15.	sad_itm_total	smallint	-	Ukupan broj stavki pridružen osnovnom zaglavljju. JCI polje 5.
16.	sad_pack_total	integer	-	Ukupan broj paketa. JCI polje 6.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
17.	sad_consignee	char	17	Šifra konsignatora. Ovo polje se provjerava pomoću firmine kontrolne tabele koja je dio podataka glavne tabele koju obično održava osoblje Carinske uprave. JCI polje 8.
18.	sad_financial	char	17	Osoba odgovorna za finansijsko poravnanje. JCI polje 9.
19.	sad_cty_1dlp	char	3	Ako je deklaracija uvozna, ovo polje označava zemlju zadnje isporuke. Ako je deklaracija izvozna, onda ovo polje označava zemlje prvog odredišta. U oba slučaja se provjerava pomoću kontrolne tabele sa šiframa država.
20.	sad_tra_cty	char	3	Šifra države koja trguje, provjerava se pomoću kontrolne tabele sa šiframa država. JCI polje 11.
21.	sad_val_details	decimal	18.2	Detalji vrijednosti. JCI polje 12.
22.	sad_cap_ref	char	5	Referentno polje "Opće poljoprivredne politike". Ovo polje se neće koristiti u većini slučajeva. JCI polje 13.
23.	sad_cty_expcod	char	3	Šifra države izvoznika, provjerava se pomoću kontrolne tabele sa šiframa država. JCI polje 15.
24.	sad_cty_expreg	char	2	Šifra državne regije (općina, ...). Koristi se da pokaže iz kojeg dijela države se roba izvozi. Provjerava se pomoću kontrolne tabele sa šiframa država. JCI polje 15.
25.	sad_cty_destcod	char	3	Šifra države krajnjeg odredišta, provjerava se pomoću kontrolne tabele sa šiframa država. Koristi se samo kod izvoznih (tranzitnih) deklaracija. JCI polje 17.
26.	sad_cty_destreg	char	2	Šifra državnog regije (općina, ...). Koristi se da pokaže u koji dio države se roba uvozi. Provjerava se pomoću kontrolne tabele sa šiframa država. JCI polje 17.
27.	sad_trsp_iddepar	char	27	Oznaka sredstava transporta pri slanju robe. Ovo je naziv ili oznaka transportnih sredstava pomoću kojih je roba stigla do carinskog ureda na uvozu ili izvozu. Ovo polje se ne provjerava. JCI polje 18.
28.	sad_trsp_natdepar	char	3	Pripadnost državi sredstava transporta pri polasku. Ovo označava zemlju kojoj pripadaju sredstva transporta, pomoću kojih je roba dospjela do tačke carinjenja. Uopćeno, to je šifra države i provjerava se pomoću kontrolne tabele sa šiframa država. JCI polje 18.
29.	sad_ctnr_flag	char	1	Ovo polje označava da li se prilikom transporta robe koriste kontejneri. Za robu u kontejnerima koristi se oznaka 1, a za robu koja nije u kontejnerima koristi se oznaka 0. JCI polje 19.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
30.	sad_tod_cod	char	3	Šifra uvjeta isporuke. Provjerava se pomoću kontrolne datoteke sa podacima za uvjete isporuke. JCI polje 20.
31.	sad_tod_nam	char	28	Mjesto uvjeta isporuke. JCI polje 20.
32.	sad_tod_sit	char	2	Šifra situacije uvjeta isporuke. JCI polje 20.
33.	sad_trsp_idbord	char	27	Oznaka aktivnih sredstava transporta u kojima se očekuje da roba uđe ili izađe iz zemlje. Ako je mjesto carinjenja npr. unutar zemlje, ovo mora biti sredstvo transporta pomoću kojeg roba prelazi državnu granicu. JCI polje 21.
34.	sad_trsp_natbord	char	3	Pripadnost državi aktivnih sredstava transporta u kojima se očekuje da roba uđe ili izađe iz zemlje. Ako je mjesto carinjenja npr. unutar zemlje, ovo mora biti pripadnost državi sredstava transporta pomoću kojih je tovar prešao državnu granicu. Ovo polje se provjerava pomoću kontrolne tabele sa šiframa država. JCI polje 21.
35.	sad_cur_cod	char	3	Šifra valute koja se koristi na fakturi. Provjerava se pomoću kontrolne tabele sa šiframa valuta. JCI polje 22.
36.	sad_tot_invoiced	decimal	18.2	Ukupan iznos fakturisan za čitavu deklaraciju (uključuje sve slijedeće stavke). Ovo se čuva u valuti označenoj u polju sad_cur_cuo iznad. JCI polje 22.
37.	sad_tra_cod1	char	1	Prvo od polja prirode transakcije. JCI polje 24.
38.	sad_tra_cod2	char	1	Drugo od polja prirode transakcije. JCI polje 24.
39.	sad_mot_bord	char	2	Način transporta na granici. Provjerava se pomoću kontrolne tabele načina transporta, šifre ureda i države prvog odredišta ili zadnje isporuke.
40.	sad_mot_inland	char	2	Način transporta u unutrašnjosti. Provjerava se pomoću kontrolne tabele načina transporta i šifre ureda. JCI polje 26.
41.	sad_lop_cod	char	5	Šifra mjesta utovara ili istovara. Ovo se kombinira sa šifrom države u skladu sa mjestom. Kombinacije ove dvije šifre daje jedinstveni identifikator za mjesto utovara ili istovara. JCI polje 27.
42.	sad_top_cod	char	3	Šifra uvjeta plaćanja. Označava kako je originalno roba plaćena. Koristi se za vladine statistike i kao sredstvo monitoringa međunarodne razmjene. Provjerava se pomoću glavne kontrolne tabele. JCI polje 28.
43.	sad_cuo_bord	char	5	Šifra ureda izlaza ili ulaza. Ovo je šifra carinskog ureda preko kojeg će roba preći granicu. Ovo se provjerava pomoću glavne kontrolne tabele validnih carinskih ureda.
44.	sad_loc_goods	char	17	Ovo je šifra tranzitnih skladišta i staza (spajanje dva polja na interfejsu), a koristi se za lociranje robe u carinskim skladištima. JCI polje 30.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
45.	sad_bnk_cod	char	17	Bankarska šifra uvoznika ili izvoznika. Ovo polje se kombinuje sa šifrom filijale banke kada se koristi da se pristupi finansijskim detaljima uvoznika (izvoznika). Provjerava se pomoću glavne kontrolne tabele. JCI polje 28.
46.	sad_bnk_bra	char	17	Šifra filijale banke za uvoznika ili izvoznika. Kombinuje se sa bankarskom šifrom kada se koristi da se pristupi finansijskim detaljima uvoznika (izvoznika). Provjerava se pomoću glavne kontrolne tabele. JCI polje 28.
47.	sad_bnk_fnber	char	17	Referentni broj bankovne datoteke – dodatni finansijski podaci. JCI polje 28.
48.	sad_def_pay	char	17	Odgođeno plaćanje. Ako je uvoznik/izvoznik autoriziran za vođenje kredita onda je ovdje uključena odgovarajuća šifra vlasnika računa. JCI polje 48.
49.	sad_whs_cod	char	17	Ako se roba smješta u skladišta (za re-export, kasniju kućnu upotrebu i sl.) ovdje se vodi šifra skladišta. JCI polje 49.
50.	sad_whs_time	smallint	-	Ovo je vrijeme pod kojim je roba ovlaštena da ostane pod kontrolom određene skladišne procedure. Prije isteka ovog vremenskog limita, roba bi trebala biti premještena na drugu proceduru (npr. biti primljena za kućnu upotrebu, re-exportovana, i sl.). JCI polje 49.
51.	sad_total_sdi	decimal	18.2	Ukupan iznos taksi manuelno izračunat.
52.	sad_asmt_serial	char	1	Različite serije procijenjenih deklaracija mogu postojati. Ovo polje/cifra predstavlja sredstvo identifikacije serije kojoj određena procijenjena deklaracija pripada. JCI polje B.
53.	sad_asmt_nber	integer	-	Ovo je broj u seriji opisanoj iznad koji je alociran za procjenu (ako je roba zaista procijenjena). JCI polje B.
54.	sad_asmt_date	date	-	Datum kada je deklaracija procijenjena. JCI polje B.
55.	sad_rcpt_serial	char	1	Različite serije računa za plaćene deklaracije mogu postojati. Ovo polje/cifra predstavlja sredstvo identifikacije serije kojoj određeni račun pripada. JCI polje B.
56.	sad_rcpt_nber	integer	-	Ovo je broj u seriji opisanoj iznad koji je alociran za račun. JCI polje B.
57.	sad_rcpt_date	date	-	Datum kada je deklaracija plaćena i originalni račun izdat. JCI polje B.
58.	sad_grty_amount	decimal	18.2	Ako je roba privremeno uvožena, onda carinske vlasti mogu zahtijevati garanciju da se pokrije dug koji bi trebao biti plaćen da je roba uvezena. Iznos garancije je zabilježen u ovom polju. JCI polje B.
59.	sad_grty_date	date	-	Datum kada je garancija izdata. JCI polje B.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
60.	sad_tot_fees	decimal	18.2	Ukupni iznos naknada terećenih samo na generalni segment. Ovo ne uključuje terećenja na nivou stavki deklaracije. JCI polje 22.
61.	sad_total_taxes	decimal	18.2	Ukupni iznos svih obaveza, taksi i terećenja na generalnom segmentu i svim stavkama.
62.	sad_ctrl_results	char	52	Kontrolni rezultati.
63.	sad_dec_place	char	17	Mjesto deklaracije. Ovo se odnosi na mjesto trenutno odgovorno za deklaraciju. JCI polje 54.
64.	sad_dec_date	date	-	Datum kada je deklaracija registrirana. JCI polje 54.
65.	sad_dec_repnam	char	35	Naziv deklaranta/predstavnika. JCI polje 54.
66.	sad_cof_nam	char	35	Broj carinskih radnika. On je prazan osim u slučaju kad se izabere rutiranje deklaracije.
67.	sad_not_val	smallint	-	Indikator obračuna vrijednosti: Ako je -1 onda nema zabilješke o vrijednosti. Ako je 0 tereti se sa pro-rata u odnosu na fob vrijednost. Ako je 1 tereti se sa pro-rata u odnosu na masu. Ako je 2 nema pro-rata terećenja.
68.	sad_sta	char	1	Status deklaracije.
69.	sad_to_be_paid	decimal	18.2	Iznos koji se treba platiti ili refundirati.
70.	sad_reg_year	datetime	-	Godina registracije deklaracije.
71.	sad_asmt_year	datetime	-	Godina procjene deklaracije.
72.	sad_stat_val	decimal	18.2	Ukupna statistička vrijednost za deklaraciju. Trebala bi biti jednaka sumi svih sad itm stat val polja.
73.	lst_ope	char	1	Zadnja operacija. Označava da li je deklaracija trenutno validna (U) ili je izbrisana (D).
74.	sad_pst_num	smallint	-	Broj izmjene nakon unosa.
75.	sad_pst_dat	date	-	Datum izmjene nakon unosa.
76.	sad_num	integer	-	Interni broj verzije deklaracije.

SAD_ITM: Tabela sa pojedinačnim stavkama deklaracije.

Tabela SAD_ITM sadrži sve informacije bitne za svaku stavku deklaracije. Jedna deklaracija može sadržavati do 99 stavki. Svaka stavka ima uvozne i izvozne zabilješke (SAD_ITM_VIM I SAD_ITM_VEX tabele).

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda carinjenja.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo polje se provjerava pomoću kontrolne tabele deklaranta koja je dio glavne tabele koju obično održava osoblje Carinske uprave.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj broj se koristi za čuvanje (potpuno numeričkog) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera.
5.	itm_nber	smallint	-	Broj stavke.
6.	saditm_pack_mark1	char	35	Oznake i brojevi prvog dijela pakovanja.
7.	saditm_pack_mark2	char	35	Oznake i brojevi drugog dijela pakovanja.
8.	saditm_hs_cod	char	8	Prvi dio šifre robe.
9.	saditm_hsprec_cod	char	3	Drugi dio šifre robe.
10.	saditm_undefined1	char	3	Treći dio šifre robe.
11.	saditm_undefined2	char	4	Četvrti dio šifre robe.
12.	saditm_tar_spc	char	4	Dodatna specifikacija šifre robe (koristi se za skladišta).
13.	saditm_goods_desc1	char	44	Opis prvog dijela robe.
14.	saditm_goods_desc2	char	44	Opis drugog dijela robe.
15.	saditm_goods_desc3	char	44	Opis trećeg dijela robe.
16.	saditm_pack_nber	integer	-	Broj paketa.
17.	saditm_pack_kndcod	char	2	Tip paketa (šifra).
18.	saditm_cty_origcod	char	3	Šifra zemlje porijekla.
19.	saditm_cty_origreg	char	2	Šifra regije za zemlju porijekla.
20.	saditm_gross_mass	decimal	18.2	Bruto masa.
21.	saditm_prefer_cod	char	8	Šifra povlastice.
22.	saditm_ctnr_nber1	char	17	Prvi dio broja kontejnera.
23.	saditm_ctnr_nber2	char	17	Drugi dio broja kontejnera.
24.	saditm_ctnr_nber3	char	17	Treći dio broja kontejnera.
25.	saditm_ctnr_nber4	char	17	Četvrti dio broja kontejnera.
26.	saditm_extd_proc	char	4	Proširena carinska procedura.
27.	saditm_nat_proc	char	3	Državna procedura (dodatni kod).
28.	saditm_net_mass	decimal	18.2	Neto masa.
29.	saditm_quota	char	5	Kvota.
30.	saditm_trsp_doc	char	26	Broj transportnog dokumenta.
31.	saditm_supp_units	decimal	18.2	Dodatne jedinice.
32.	saditm_itm_price	decimal	18.2	Cijena stavke.
33.	saditm_val_method	char	1	Šifra metoda procjene.
34.	saditm_lic_nber	char	17	Broj licence.
35.	saditm_dval_amount	decimal	18.2	Iznos izveden iz licence.
36.	saditm_dqty	decimal	18.2	Količina izvedena iz licence.
37.	saditm_value_dtail	char	56	Linija za detalje vrijednosti stavke.
38.	saditm_ai_cod	char	6	Šifra dodatnih informacija.
39.	saditm_adj_rate	decimal	16.4	Kurs podešavanja.
40.	saditm_prev_doc	char	37	Referenca na prethodni dokument.
41.	saditm_prev_whscod	char	17	Šifra prethodnog skladišta.
42.	saditm_free_text	char	35	Referenca fakture.
43.	saditm_reserved	char	20	Rezervisano polje.
44.	saditm_stat_val	decimal	18.2	Statistička vrijednost.
45.	saditm_itm_totamt	decimal	18.2	Ukupni iznos zaduženja i taksi za stavku.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
46.	saditm_itm_totmop	char	3	Način plaćanja za ukupan iznos zaduženja i taksi za stavku.
47.	saditm_att_documen	char	56	Pridruženi dokumenti.
48.	saditm_sup_val1	decimal	18.2	Komplementarna vrijednost 1.
49.	saditm_sup_val2	decimal	18.2	Komplementarna vrijednost 2.
50.	sad_num	integer	-	Broj interne verzije deklaracije.

SAD_ITM_VEX: Zabilješke o vrijednosti izvoza.

Tabela SAD_ITM_VEX će postojati samo ako je deklaracija izvozna deklaracija. Ona sadrži samo detalje vrijednosti za stavku. Može postojati samo jedna zabilješka za svaku kreiranu stavku.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda carinjenja.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo polje se provjerava pomoću kontrolne tabele deklaranta koja je dio glavne tabele koju obično održava osoblje Carinske uprave.
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj broj se koristi za čuvanje (potpuno numeričkog) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera.
5.	itm_nber	smallint	-	Broj stavke.
6.	sad_eitminv_valc	decimal	18.2	Iznos vrijednosti fakture stavke u stranoj valuti.
7.	sad_eitminv_cur	char	3	Šifra valute za vrijednost fakture stavke.
8.	sad_eitminv_rat	decimal	12.5	Kursna rata za vrijednost fakture stavke.
9.	sad_eitminv_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
10.	sad_eitminv_valn	decimal	18.2	Vrijednost stavke fakture u državnoj valuti.
11.	sad_eitmifr_valc	decimal	18.2	Iznos unutrašnje vozarine.
12.	sad_eitmifr_cur	char	3	Šifra valute iznosa unutrašnje vozarine.
13.	sad_eitmifr_rat	decimal	12.5	Kursna rata za iznos unutrašnje vozarine.
14.	sad_eitmifr_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
15.	sad_eitmifr_valn	decimal	18.2	Iznos unutrašnje vozarine u državnoj valuti.
16.	sad_eitmded_valc	decimal	18.2	Izvučeni iznos u stranoj valuti.
17.	sad_eitmded_cur	char	3	Šifra valute za izvučeni iznos.
18.	sad_eitmded_rat	decimal	12.5	Kursna rata za izvučeni iznos.
19.	sad_eitmded_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
20.	sad_eitmded_valn	decimal	18.2	Izvučeni iznos u državnoj valuti.
21.	sad_eitmadd_cst	decimal	18.2	Iznos dodatnih troškova.
22.	sad_eitmmkv_rate	decimal	18.2	Kursna rata tržišne vrijednosti.
23.	sad_ency_code	char	3	Šifra državne valute.
24.	sad_eitmmkv_desc	char	20	Opis osnove tržišne vrijednosti.
25.	sad_eitmmkv_base	decimal	18.2	Iznos osnove tržišne vrijednosti.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
26.	sad_eitmmkv_amt	decimal	18.2	Iznos tržišne vrijednosti.
27.	sad_eitmsup_val1	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 1.
28.	sad_eitmsup_des1	char	35	Opis dodatne vrijednosti 1.
29.	sad_eitmsup_val2	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 2.
30.	sad_eitmsup_des2	char	35	Opis dodatne vrijednosti 2.
31.	sad_num	integer	-	Broj interne verzije deklaracije.

SAD_ITM_VIM: Zabilješka o vrijednosti uvoza

Tabela SAD_ITM_VIM će postojati samo ako je deklaracija uvozna deklaracija. Ona sadrži samo detalje vrijednosti za stavku. Može postojati samo jedna zabilješka za svaku kreiranu stavku.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda carinjenja.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo polje se provjerava pomoću kontrolne tabele deklaranta koja je dio glavne tabele koju obično održava osoblje Carinske uprave.
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj broj se koristi za čuvanje (potpuno numeričkog) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera.
5.	itm_nber	smallint	-	Broj stavke.
6.	sad_iitminv_valc	decimal	18.2	Iznos fakture stavke u stranoj valuti.
7.	sad_iitminv_cur	char	3	Šifra valute za vrijednost fakture stavke.
8.	sad_iitminv_rat	decimal	12.5	Kursna rata za vrijednost fakture stavke
9.	sad_iitminv_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
10.	sad_iitminv_valn	decimal	18.2	Vrijednost fakture stavke u državnoj valuti.
11.	sad_iitmeifr_valc	decimal	18.2	Iznos inostrane vozarine.
12.	sad_iitmeifr_cur	char	3	Šifra valute iznosa inostrane vozarine.
13.	sad_iitmeifr_rat	decimal	12.5	Kursna rata za iznos inostrane vozarine.
14.	sad_iitmeifr_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
15.	sad_iitmeifr_valn	decimal	18.2	Iznos inostrane vozarine u državnoj valuti.
16.	sad_iitmins_valc	decimal	18.2	Iznos osiguranja u stranoj valuti.
17.	sad_iitmins_cur	char	3	Šifra valute za iznos osiguranja.
18.	sad_iitmins_rat	decimal	12.5	Kursna rata za iznos osiguranja.
19.	sad_iitmins_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
20.	sad_iitmins_valn	decimal	18.2	Iznos osiguranja u državnoj valuti.
21.	sad_iitmotc_valc	decimal	18.2	Ostali troškovi u stranoj valuti.
22.	sad_iitmotc_cur	char	3	Šifra valute za ostale troškove.
23.	sad_iitmotc_rat	decimal	12.5	Kursna rata za ostale troškove.
24.	sad_iitmotc_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
25.	sad_iitmotc_valn	decimal	18.2	Ostali troškovi u državnoj valuti.
26.	sad_iitmifr_valc	decimal	18.2	Unutrašnja vozarina u stranoj valuti.

R. br.	Naziv	Tip	Dužina	Opis
27.	sad_iitmifr_cur	char	3	Šifra valute za unutrašnju vozarinu.
28.	sad_iitmifr_rat	decimal	12.5	Kursna rata za unutrašnju vozarinu.
29.	sad_iitmifr_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
30.	sad_iitmifr_valn	decimal	18.2	Unutrašnja vozarina u državnoj valuti.
31.	sad_iitmded_valc	decimal	18.2	Izvučeni iznos u stranoj valuti.
32.	sad_iitmded_cur	char	3	Šifra valute za izvučeni iznos.
33.	sad_iitmded_rat	decimal	12.5	Kursna rata za izvučeni iznos.
34.	sad_iitmded_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za kursnu ratu valute (koeficijent).
35.	sad_iitmded_valn	decimal	18.2	Izvučeni iznos u državnoj valuti.
36.	sad_iitmadd_cst	decimal	18.2	Iznos dodatnih troškova.
37.	sad_iitmCIF_valn	decimal	18.2	CIF vrijednost u državnoj valuti za stavku.
38.	sad_iitmCkv_rate	decimal	18.5	Kursna rata tržišne vrijednosti.
39.	sad_incy_code	char	3	Šifra državne valute.
40.	sad_iitmCkv_desc	char	20	Opis osnove tržišne vrijednosti.
41.	sad_iitmCkv_base	decimal	18.2	Iznos osnove tržišne vrijednosti.
42.	sad_iitmCkv_amt	decimal	18.2	Iznos tržišne vrijednosti.
43.	sad_iitmSup_val1	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 1.
44.	sad_iitmSup_des1	char	35	Opis dodatne vrijednosti 1.
45.	sad_iitmSup_val2	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 2.
46.	sad_iitmSup_des2	char	35	Opis dodatne vrijednosti 2.
47.	sad_num	integer	-	Broj interne verzije deklaracije.

ANEKS 5

LISTA VARIJABLI METAPODATAKA U APLIKACIJI EXIM

Vrsta transakcije

Prema Regulativi Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. septembra 2000. godine, Aneks II, podrazumijevaju se sljedeće transakcije:

A	B
1. Transakcije koje obuhvataju stvarni ili namjeravani prenos vlasništva uz naplatu ili neku drugu nadoknadu (osim transakcija navedenih pod 2, 7 i 8).	1. Konačna kupovina/prodaja 2. Isporuka za prodaju po odobrenju, ili nakon presude, za konsignaciju ili uz posredovanje agenta 3. Barter trgovina (plaćanje u naturi) 4. Lične nabavke putnika 5. Finansijski lizing.
2. Vraćanje roba već evidentiranih pod šifrom 1; zamjena roba bez naplate.	1. Povrat robe 2. Zamjena za vraćenu robu 3. Zamjena (npr. u garantnom roku) za robu koja nije vraćena.
3. Transakcije (koje nisu privremenog karaktera) koje obuhvataju prenos vlasništva ali bez nadoknada (finansijskih ili nekih drugih).	1. Pošiljke robe u okviru programa pomoći, koje je u potpunosti ili djelimično finansirala Evropska zajednica 2. Druge pošiljke vladine pomoći 3. Druge pošiljke pomoći (pojedinci ili nevladine organizacije) 4. Ostale transakcije.
4. Operacije u smislu obrade prema ugovoru (osim transakcija evidentiranih pod 7).	
5. Operacije nakon obrade prema ugovoru ili popravke (osim transakcija evidentiranih pod 7).	
6. Specifične transakcije određene šifrom za nacionalne potrebe.	
7. Transakcije u vezi sa zajedničkim odbrambenim programima ili drugim međuvladinim proizvodnim programima (npr. Airbus).	
8. Isporuka građevinskog materijala i opreme za radove koji su dio općeg građevinskog ili projektantskog ugovora.	
9. Ostale transakcije.	

Šifre i opisi koje koriste za vrstu transakcije UINO/statističke institucije/EXIM u skladu su sa standardima EU, tj. Regulativom Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. septembra 2000, Aneks II.

Preferencijal (vrsta povlastice)

Trocifrena šifra koja se koristi u Jedinствenoj carinskoj ispravi u EU ima sljedeću strukturu:

- 100 = Normalna carinska stopa
- 110 = Privremena suspenzija normalne carinske stope
- 115 = Privremena suspenzija normalne carinske stope u slučaju specificirane krajnje upotrebe
- 120 = Tarifne kvote općenito, naročito kvote prema GATT-u
- 123 = Tarifne kvote općenito, naročito kvote prema GATT-u u slučaju specificirane krajnje upotrebe
- 125 = Tarifne kvote za specifične proizvode pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 140 = Izuzimanja od plaćanja carina u slučaju specificirane krajnje upotrebe
- 150 = Klasifikacija u podnaslovima CN-a pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat

- 200 = Carinska stopa prema GSP-u bez uvjeta ili ograničenja (uključene gornje granice)
- 218 = Carinska stopa prema GSP-u pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 220 = Carinska stopa prema GSP-u u okviru tarifne kvote
- 223 = Carinska stopa prema GSP-u u okviru tarifne kvote u slučaju specificirane krajnje upotrebe
- 225 = Carinska stopa prema GSP-u u okviru tarifne kvote pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 250 = Carinska stopa prema GSP-u za podnaslovima CN-a pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat

- 300 = Preferencijalna carinska stopa bez uvjeta ili ograničenja (uključene gornje granice)
- 318 = Preferencijalna carinska stopa pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 320 = Preferencijalna carinska stopa u okviru tarifne kvote
- 323 = Preferencijalna carinska stopa u okviru tarifne kvote u slučaju specificirane krajnje upotrebe
- 325 = Preferencijalna carinska stopa u okviru tarifne kvote pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 350 = Preferencijalna carinska stopa za podnaslove CN-a pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat.

Šifre za preferencijalni režim koje UINO dostavlja statističkim institucijama nisu iste kao one koje koristi EU. UINO dostavlja šifre označene slovima alfabeta samo radi naznake postoji li preferencijalni režim za neku zemlju ili ne (npr. TRP označava da postoji preferencijalan režim za robe koje dolaze iz Turske). UINO **koristi** sljedeći sistem šifriranja:

ŠIFRA	OPIS
ALP	Preferencijalna trgovina sa Albanijom
BGP	Preferencijalna trgovina sa Bugarskom
CEF	Preferencijalna trgovina sa CEFTA zemljama
EUP	Preferencijalna trgovina sa Evropskom zajednicom
HRP	Preferencijalna trgovina sa Hrvatskom
KOP	Preferencijalna trgovina sa UNMIK-om
MDP	Preferencijalna trgovina sa Moldavijom
MEP	Preferencijalna trgovina sa Crnom Gorom
MKP	Preferencijalna trgovina sa Makedonijom
ROP	Preferencijalna trgovina sa Rumunijom
RSP	Preferencijalna trgovina sa Srbijom
SCG	Preferencijalna trgovina sa Srbijom i Crnom Gorom
SIP	Preferencijalna trgovina sa Slovenijom
TRP	Preferencijalna trgovina sa Turskom
XXX	Nema preferencijalne trgovine
YUP	Preferencijalna trgovina sa Srbijom i Crnom Gorom

Ova lista nije u skladu šiframa za preferencijalni režim koje koristi EU (Doc.Coop_400 Aneks III). O ovome treba razgovarati sa UINO.

Carinarnica

Označava ured u kojem se obavljaju sve formalnosti vezane za Jedinstvene carinske isprave. UINO ima listu šifara i naziva carinarnica.

Način transporta na granici

Pogledati str. 34 (3.13.1).

Carinska procedura

Pogledati str. 29 i 30 (3.9).

Uvjeti isporuke

„Uvjeti isporuke“ podrazumijevaju odredbe ugovora o prodaji koje definiraju obaveze prodavca i kupca u skladu sa odredbama Međunarodne trgovinske komore (Incoterms). Prema Regulativi Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 od 7. septembra 2000. godine, Aneks III, primjenjuju se sljedeći uvjeti isporuke:

Prva potpodjela	Značenje	Druga potpodjela
Incoterm šifra	Incoterm - ICC/ECE Ženeva	Navedeno mjesto
EXW	franko fabrika	ugovoreno mjesto

FCA	franko prevoznik	... navesti tačku
FAS	franko uz bok broda	navesti luku pošiljke
FOB	franko brod	navesti luku pošiljke
CFR	cijena sa vozarinom	navesti luku odredišta
CIF	cijena sa osiguranjem i vozarinom	navesti luku odredišta
CPT	vozarina plaćena do	navesti luku odredišta
CIP	vozarina i osiguranje plaćeni do	navesti luku odredišta
DAF	isporučeno na granici	navesti mjesto dostave na granici
DES	isporučeno franko brod	navesti luku odredišta
DEQ	isporučeno franko obala	dadžbine plaćene... navesti luku
DDU	isporučeno neocarinjeno	navesti mjesto odredišta u zemlji uvoznici
DDP	isporučeno ocarinjeno	navesti mjesto dostave u zemlji uvoznici
XXX	drugi uslovi isporuke od onih prethodno navedenih	detaljan opis uslova isporuke navedenih u ugovoru

Lista uvjeta isporuke koju koristi UINO u skladu je sa listom koja je data u Regulativi Evropske komisije (EC) br. 1917/2000 od 7. septembra 2000. godine, Aneks III.

Kanton

Lista deset kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine:

- 01 – Unsko-sanski kanton
- 02 – Posavski kanton
- 03 – Tuzlanski kanton
- 04 – Zeničko-dobojski kanton
- 05 – Bosansko-podrinjski kanton
- 06 – Srednjobosanski kanton
- 07 – Hercegovačko-neretvanski kanton
- 08 – Zapadno-hercegovački kanton
- 09 – Sarajevski kanton
- 10 – Kanton 10

Entitet

Dva entiteta u BiH, Republika Srpska i Federacija BiH i jedan distrikt – Brčko Distrikt:

R – Republika Srpska
F – Federacija BiH
B – Brčko Distrikt

Zemlja porijekla

Pogledati str. 25, 26, 30 i 31 (3.5. i 3.10).

Deklarant

Identifikacioni broj špeditera.

Trgovac

Identifikacioni broj trgovca. Pogledati str. 43 (4.2).

Odredišni ured (ured koji evidentira ulazak/izlazak robe)

Ured carine koji evidentira prelazak robe preko granice. UINO ima listu šifara i odgovarajućih carinskih ispostava. Ova informacija nije obavezna kada se podnosi JCI.

Država pripadnosti sredstva transporta

Pogledati str. 35 (3.13.2).

Proizvod

Pogledati str. 21-27 (3.5).

Zemlja partner

Pogledati str. 25, 26, 30 i 31 (3.5. i 3.10).

Datum procjene

Kada se kompilira statistika vanjske trgovine, statističke institucije u BiH koriste tzv. datum procjene, tj. datum kada UINO obradi i odobri JCI.

Kontejner

Pogledati str. 35 (3.13.3).

Dopunska jedinica mjere

Kompletna lista dopunskih jedinica mjere, koju koristi Eurostat i koja je u skladu sa CN-om, data je niže.

Šifra Eurostata	Skraćenica u CN-u	Opis dopunske jedinice mjere
CTM	c/k	Karati (1 metrički karat = 2×10^{-4} kg)
GFJ	gi F/S	Gram fosilnog izotopa
GRM	g	Gram
CCT	ct/l	Nosivost u tonama
GTO	GT	Bruto težina
KCC	kg C5H14ClNO	Kilogram kolinhlorida
KHO	kg H2O2	Kilogram vodonikova peroksida
KNI	kg N	Kilogram azota
KMA	kg met.am.	Kilogram metilamina
KNE	kg/net eda	Kilogram neto isušene supstance
KPH	kg KOH	Kilogram kalijevog hidroksida
KPO	kg K2O	Kilogram kalijevog oksida
KPP	kg P2O5	Kilogram difosfornoga pentaoksida
KSD	kg 90% sdt	Kilogram 90% suhe supstance
KSH	kg NaOH	Kilogram natrijevog hidroksida (kaustična soda)
KUR	kg U	Kilogram urana
LPA	l alc. 100%	Litar čistoga (100%) alkohola
LTR	l	Litar
KLТ	1 000 l	Hiljadu litara
MTR	m	Metar
MTK	m ²	Kvadratni metar
MTQ	m ³	Kubni metar
MQM	1 000 m ³	Hiljadu kubnih metara
MWH	1 000 kWh	Hiljadu kilovat sati
NEL	ce/el	Broj ćelija
NPR	pa	Broj parova
PCE	p/st	Broj komada
CEN	100 p/st	Sto komada
MIL	1 000 p/st	Hiljadu komada
TJO	TJ	Tera džul (bruto kalorična vrijednost)
ZZZ	–	Nema dopunske jedinice

BHAS koristi navedene šifre kada dostavlja podatke Eurostatu.

ANEKS 6

**MINIMUM I MAKSIMUM EDIT PARAMETARA
JEDINIČNE CIJENE ZA ZAJEDNIČKE PROIZVODE PO
CN-U, KAKO IH RAČUNAJU FZS, RZSRS I BHAS**

Tabele edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u

Minimum i maksimum edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u, kako ih računaju FZS, RZSRS i BHAS. Podaci za uvoz.

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
04012011	0,87	1,00	0,62	0,86	0401201100	0,66	1,14
09011100	2,11	3,99	2,01	4,86	0901110000	2,16	3,95
10019099	0,16	0,58	0,20	0,43	1001909900	0,17	0,45
10019099	0,16	0,58	0,20	0,43	1001909910	0,19	0,5
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900000	0,16	0,37
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900010	0,14	0,39
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900020	0,45	8,39
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900090	0,18	0,76
15121990	1,29	1,67	1,25	1,87	1512199000	1,26	1,77
15171090	1,11	3,53	1,22	3,03	1517109000	1,3	3,16
16010099	3,65	6,69	3,04	5,79	1601009900	3,31	6,76
17011290	0,43	0,98	0,47	1,04	1701129000	0,43	0,99
17019910	0,45	1,02	0,48	1,07	1701991000	0,46	0,98
17049071	1,25	35,23	1,79	12,45	1704907100	1,83	9,98
18063100	3,71	10,58	3,51	11,90	1806310000	3,62	10,63
18063210	5,41	10,20	5,43	12,75	1806321000	4,17	11,56
18063290	4,42	10,96	3,05	17,54	1806329000	3,84	11,19
19053299	1,90	7,97	2,60	5,52	1905329900	2,02	7,04
21039090	1,62	14,55	0,98	28,78	2103909000	1,33	14,2
21069092	1,03	153,54	3,01	131,87	2106909200	1,45	132,35
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909800	0,52	300,17
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909810	1,44	3,06
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909820	4,84	12,07
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909830	1,91	21,4
22021000	0,48	1,57	0,35	5,76	2202100000	0,48	1,65
22029010	0,46	2,84	0,47	2,17	2202901000	0,4	2,38
22030001	0,49	2,16	0,41	2,24	2203000100	0,53	1,21
23040000	0,38	0,63	0,33	0,81	2304000000	0,37	0,61
24022090	8,73	58,98	4,76	70,16	2402209000	8,72	58,99
25232900	0,08	0,19	0,07	0,19	2523290000	0,09	0,18
25232900	0,08	0,19	0,07	0,19	2523290010	0,09	0,15
27101145	0,80	1,45	0,78	1,43	2710114500	0,81	1,45
27101159	0,73	1,46	0,68	1,46	2710115900	0,73	1,46
27101941	0,88	1,29	0,85	1,29	2710194100	0,88	1,28
27101949	0,91	1,25	0,90	1,26	2710194900	0,92	1,25
27101961	0,84	1,24	0,27	1,91	2710196100	0,36	0,79
27101961	0,84	1,24	0,27	1,91	2710196110	0,86	1,22
27111900	0,68	1,25	0,64	1,62	2711190000	0,68	1,29
27132000	0,50	0,66	0,48	0,69	2713200000	0,5	0,65
30042010	17,96	1986,71	10,68	1761,87	3004201000	11,81	1781,62
30043110	214,21	1302,12	337,93	557,88	3004311000	235,8	1070,1

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
30049019	13,53	3012,86	10,18	5882,60	3004901900	8,3	3157,32
33049900	1,43	346,50	2,36	126,23	3304990000	1,6	263,84
33072000	2,05	175,39	3,33	49,96	3307200000	2,01	153,21
34022090	1,02	4,02	0,42	32,13	3402209000	0,95	4,42
38220000	16,70	2674,66	18,58	1403,75	3822000000	16,03	2570,68
39011090	1,80	2,88	1,83	2,65	3901109000	1,81	2,81
39012090	1,95	2,70	1,92	2,72	3901209000	1,93	2,66
39031100	2,24	3,53	2,27	3,69	3903110000	2,29	3,5
39076080	1,67	2,46	1,79	2,32	3907608000	1,77	2,37
39162010	1,31	30,28	1,64	28,92	3916201000	1,26	33,09
39269099	0,83	284,24	1,20	102,50	3926909900	0,78	281,14
40111000	4,30	20,62	2,61	30,37	4011100000	3,95	21,6
40112090	4,80	13,52	3,71	12,71	4011209000	4,56	13,65
41079210	19,25	115,26	22,95	69,20	4107921000	17,85	110,14
44103200	0,47	0,97	0,46	0,93	4410320000	0,46	0,92
48191000	0,34	16,06	0,47	8,98	4819100000	0,37	12,13
48192000	0,62	33,99	0,62	19,74	4819200000	0,44	32,47
49019900	0,89	272,47	1,13	163,97	4901990000	0,87	337,68
55151190	8,30	49,82	4,38	132,53	5515119000	8,2	52,24
61091000	5,82	384,53	6,25	381,10	6109100000	4,95	419,87
64062010	4,12	62,29	1,68	51,60	6406201000	3,43	64,98
69041000	0,05	0,18	0,05	0,16	6904100000	0,05	0,14
69051000	0,15	0,36	0,17	0,30	6905100000	0,16	0,31
69089021	0,23	1,12	0,25	1,12	6908902100	0,25	0,92
69089091	0,31	2,02	0,31	1,37	6908909100	0,3	2,05
69089099	0,21	2,02	0,18	2,03	6908909900	0,18	2,38
72085120	0,83	2,23	0,86	2,05	7208512000	0,84	2,14
72085299	0,87	1,39	0,87	1,50	7208529900	0,87	1,39
72139110	0,70	1,04	0,62	1,11	7213911000	0,64	1,07
73089051	1,66	5,95	0,38	9,09	7308905100	0,9	7,4
73089099	0,52	32,67	0,38	17,69	7308909900	0,37	33,86
73218300	1,10	9,93	1,26	9,03	7321830000	1,33	8,15
73221900	0,82	18,36	0,71	20,53	7322190000	0,81	16,6
73269098	0,58	288,16	0,74	120,78	7326909800	0,56	268,44
76169990	1,66	89,79	2,21	56,64	7616999000	1,73	85,87
84295210	0,21	67,03	0,14	78,32	8429521000	0,18	69,67
84716090	4,72	374,35	0,26	1356,28	8471609000	3,38	408,9
84718000	6,20	3718,05	14,44	2582,58	8471800000	6,7	3702,02
84733090	3,96	811,11	4,87	521,49	8473309000	3,74	796,69
85252091	47,60	2563,91	77,32	1366,55	8525209100	45,16	2569,31
85445980	2,70	39,26	1,35	107,00	8544598000	2,01	56,65
87012010	16,82	23,43	18,68	22,00	8701201000	17,29	22,76
87012090	1,23	24,63	2,03	13,47	8701209000	1,31	21,65
87032210	9,83	19,40	8,87	20,90	8703221000	4,36	29,88
87032210	9,83	19,40	8,87	20,90	8703221010	12,78	20,46
87032210	9,83	19,40	8,87	20,90	8703221030	9,4	19,75
87032319	11,79	25,90	5,59	34,31	8703231900	3,81	50,27

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
87032319	11,79	25,90	5,59	34,31	8703231910	15,79	35,23
87032319	11,79	25,90	5,59	34,31	8703231930	5,89	33,34
87033110	12,32	23,14	12,82	21,68	8703311010	15,34	21
87033110	12,32	23,14	12,82	21,68	8703311030	12,32	23,15
87033219	12,00	36,33	13,01	29,28	8703321900	12,02	30,7
87033219	12,00	36,33	13,01	29,28	8703321910	16,18	36,91
87033219	12,00	36,33	13,01	29,28	8703321930	12,2	31,85
87033290	1,93	17,73	1,93	14,45	8703329000	2,08	16,64
87042191	10,74	18,62	10,28	22,55	8704219100	10,56	19,25
87042199	0,99	11,91	1,58	7,72	8704219900	1,14	9,81
87042291	12,29	24,12	14,42	25,06	8704229100	11,94	27,48
87042299	1,05	13,24	1,19	15,08	8704229900	1,05	12,74
87042391	10,59	16,71	7,24	18,50	8704239100	9,55	16,37
87089998	6,18	355,38	1,95	348,05	8708999800	4,48	416,43
94032099	0,63	50,55	0,21	68,33	9403209900	0,48	57,62
94035000	0,44	12,93	0,76	9,24	9403500000	0,47	12,69
94036010	0,35	28,62	0,64	21,59	9403601000	0,37	27,68
94036090	0,36	32,05	0,47	28,89	9403609000	0,36	33,12

Minimum i maksimum edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u, kako ih računaju FZS, RZSRS i BHAS. Podaci za izvoz.

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
30049019	1,90	1836,39	26,32	40,93	3004901900	3,87	873,4
41012030	5,57	8,05	6,37	7,82	4101203000	5,59	8,07
41015030	2,79	3,44	2,76	3,74	4101503000	2,78	3,47
44011000	0,05	0,18	0,05	0,15	4401100000	0,04	0,17
44071098	0,27	0,57	0,21	0,67	4407109800	0,25	0,56
44079200	0,13	0,96	0,22	2,07	4407920000	0,11	1,56
64039118	23,13	71,82	13,19	90,32	6403911800	19,6	73,92
64039938	20,96	100,73	9,75	94,20	6403993800	21,25	91,03
64039998	18,02	100,36	14,07	45,10	6403999800	12,18	102,8
64051000	11,77	99,51	6,80	71,04	6405100000	5,21	130,7
64061011	18,84	355,12	9,31	163,28	6406101100	16,24	262,5
72044990	0,18	0,59	0,18	0,53	7204499000	0,2	0,54
73089099	0,32	11,61	0,62	8,85	7308909900	0,37	11,02
73142010	0,83	1,19	0,81	1,14	7314201000	0,86	1,16
73142090	0,81	1,21	0,77	1,73	7314209000	0,79	1,21
94016100	2,44	10,22	2,32	24,14	9401610000	2,45	10,17
94036010	2,41	10,31	0,98	10,08	9403601000	2,43	9,63
94039030	0,66	10,18	1,01	11,60	9403903000	0,64	12,07

ANEKS 7

MIRROR STATISTIKA NA BAZI UZORKA PODATAKA O VANJSKOTRGOVINSKOJ RAZMJENI BIH I ITALIJE (REZULTATI ANALIZE ISTAT-A)

Kratki pregled

Ovaj dokument se fokusira na uporednu (mirror) analizu vanjske trgovine između Bosne i Hercegovine i Italije za robe iz poglavlje 64 CN-a. Analiza je prvo urađena na nivou totala za svako poglavlje, a potom za tarifnu oznaku unutar poglavlja (nivo osam cifara).

Analiza je izvršena na osnovu podataka koji se odnose na 2005. i 2006. godinu.

Sve provjere u italijanskoj bazi podataka izvršene su na osnovu registra izvoznika i uvoznika i identifikacionih poreznih brojeva svih italijanskih poslovnih subjekata koji su bili uključeni u vanjskotrgovinske transakcije s Bosnom i Hercegovinom.

1. Podaci koji su korišteni za mirror analizu

Mirror analiza je urađena na bazi bilateralnih podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni između Italije i Bosne i Hercegovine koji se odnose na poglavlje 64 CN-a („*Obuća, nazuvci i slični proizvodi; dijelovi tih proizvoda*“), jer, prema italijanskim podacima, proizvodi iz ovog poglavlja ostvaruju najveću vrijednost u uvozu, a kada je u pitanju izvoz nalaze se na drugom mjestu.

U decembru 2007. godine Agencija za statistiku BiH dostavila je ISTAT-u podatke o uvozu i izvozu između BiH i Italije u 2005. i 2006. godini za poglavlje 64.

Svi rezultati koji su ovdje navedeni odnose se na dva različita nivoa analize, na nivo od 2 cifre i nivo od 8 cifara CN-a.

2. Mirror analiza na nivou 2 cifre i nivou 8 cifara CN-a

Agregirani podaci za čitavo poglavlje 64 pokazuju manju asimetriju u 2006. godini nego što je bila u 2005. godini za oba trgovinska toka. Konkretno, u 2005. godini vrijednost izvoza BiH u Italiju iznosila je 44 miliona eura, dok je vrijednost italijanskog uvoza iz BiH bila 77 miliona eura; uvoz BiH iznosi 32 miliona eura u poređenju sa 42 miliona italijanskog izvoza. Međutim, u 2006. godini asimetrija se smanjuje: izvoz BiH je 100 miliona eura u poređenju sa 105 miliona eura uvoza Italije, dok uvoz BiH iznosi 39 miliona eura u poređenju sa 55 miliona eura italijanskog izvoza.

Analiza koja je urađena na nivou osmocifrenih tarifnih oznaka CN-a za poglavlje 64 pokazuje veliku asimetriju za veliki broj tarifnih oznaka. Analizirane su osmocifrene tarifne oznake koje su prisutne u bazi podataka svake zemlje za svaku godinu. Ustvare, za svaku godinu i svaku bilateralnu vanjskotrgovinsku transakciju (uvoz BiH – izvoz Italije, izvoz BiH – uvoz Italije) identificiran je broj tarifnih oznaka CN-a koji je prisutan u statistici obiju zemalja, zatim broj tarifnih oznaka CN-a prisutan samo u statistici BiH, i na kraju broj tarifnih oznaka CN-a prisutan samo u statistici Italije. Za ove tri grupe tarifnih oznaka CN-a asimetrija u apsolutnoj vrijednosti izračunata je za tri varijable (vrijednosti količina i dopunska jedinica). U statistici BiH za 2005. godinu bila je prisutna tarifna oznaka CN-a koja je važila do 2003. godine.

Kako je kvalitet podataka poboljšán u 2006. godini, i kako je ukupna asimetrija smanjena, kasnija i detaljnija analiza fokusirala se na podatke iz 2006. godine.

Analiza izvoza BiH u poređenju s uvozom Italije pokazuje da je tarifna oznaka 64021900 (*Sportska obuća sa donom i gornjim dijelom napravljena od kože ili plastičnog materijala – isključujući vodonepropusnu obuću koja spada pod naslov 6401, čizme za skijanje, cross-country obuću za skijanje, čizme za snowboard i čizme za klizanje na ledu ili za rolere*) prisutna samo u statistici Italije, i to s veoma visokom vrijednošću (14 miliona eura). Detaljna analiza po ovoj tarifnoj oznaci urađena je u bazi podataka Italije. Svi uvoznici s ovom šifrom identificirani su uz pomoć registra izvoznika i uvoznika. Analiza pokazuje da samo jedan uvoznik uvozi 74% ukupne robe po ovoj tarifnoj oznaci. Prema tome, sve transakcije ovog uvoznika analizirane su s

ciljem otkrivanja eventualnih grešaka u šifri zemlje partnera ili šifri robe. Mikropodaci koji su se odnosili na ovog uvoznika/preduzeće nisu pokazivali grešku, tako da je ISTAT odlučio da direktno kontaktira (telefonom) uvoznika i zatraži više informacija. Kontakt je bio veoma koristan jer je uvoznik potvrdio podatke i objasnio da se transakcija odnosi na unutarnju i vanjsku obradu. Ustvari, preduzeće izvozi dijelove obuće, a uvozi finalne proizvode. Preduzeće je potvrdilo i tarifne oznake koje su navedene na deklaraciji i obavijestilo ISTAT da će kontaktirati partnera u BiH radi provjere ovih podataka.

Analiza uvoza BiH u poređenju sa izvozom Italije pokazuje da je najveća asimetrija u vrijednosti (17 miliona eura) prisutna kod tarifne oznake 64069980 (*Ostali dijelovi obuće, od drveta i ostalih materijala – isključujući gornje dijelove od kože, vanjske đonove i potpetice od gume ili plastike*).

Asimetrija je veoma visoka i za druge tarifne oznake koje se odnose na dijelove obuće: 64062010 (vanjski đonovi i potpetice od gume) i 64061090 (gornji dijelovi obuće i njihovi dijelovi – osim umetaka za ojačavanje, od ostalih materijala osim kože). Provjera italijanskih mikropodataka pokazala je da je preduzeće s najvećim izvozom za CN tarifnu oznaku 64069980 imalo i najveću vrijednost uvoza. Prema tome, italijanski podaci izgledaju tačni jer se odnose na unutrašnju i vanjsku obradu upravo tog preduzeća. Isto preduzeće izvozi dosta roba koje su uključene u HS 6406 (odnosi se na „dijelove obuće“).

I na kraju treba reći da se vanjskotrgovinska razmjena između Italije i BiH uglavnom odnosi na dva preduzeća koja pokrivaju više od 50% transakcija u oba smjera. Prvo preduzeće je isto ono preduzeće koje radi unutrašnju i vanjsku obradu sa BiH. ISTAT je pokušao da kontaktira i drugo preduzeće, ali dosada bez uspjeha.

3. Zaključci

Mirror analiza uvoza-izvoza između BiH i Italije pokazuje da je na nivou ukupne vrijednosti poglavlja 64 CN-a asimetrija dovoljno niska, ali je na nivou pojedinačnih tarifnih oznaka unutar tog poglavlja ona veoma visoka.

Provjera italijanskih podataka nije pokazala nikakve grešku u mikropodacima. Odatle je, najvjerovatnije, razlog asimetrije sadržan u pogrešnom klasificiranju proizvoda prema CN-u u BiH. Vjerovatno neka preduzeća u BiH navode pogrešne tarifne oznake CN-a u svojim Jedinstvenim carinskim ispravama.

Mirror analiza je bila korisna iz dva razloga:

- 1) Jer pokazuje tipičan primjer mirror statistike i daje objašnjenje nekih tipičnih aktivnosti u cilju identifikacije glavnih razloga grešaka;
- 2) Jer stavlja akcent na značajnu ulogu registra izvoznika i uvoznika da bi se mogla uraditi ova vrsta kontrole.

Istaknut je značaj prisutnosti identifikacionog broja izvoznika i uvoznika u bazama podataka koje dobijaju statističke institucije od carine kako za mirror analizu tako i za druge načine provjere podataka. Povrh toga, naredna Extrastat regulativa, koja treba da stupi na snagu 2009. godine, definirat će kao obavezu vođenje registra izvoznika i uvoznika.

Zahvalnice

Autorica (Carmela Pascucci) želi da zahvali gospodi Pasqualeu Mazzi, Mariagloriji Narilli i Alessandri Nuccitelli za njihov doprinos u pripremi ovog dokumenta.

ANEKS 8

**GEONOMENKLATURA 2007
GEOGRAFSKE ZONE**

Geografske oblasti istog nivoa se ne preklapaju					
Šifra	Tekst				
5000	Svijet				
		5100	Evropa		5500
		5200	Afrika		5920
		5300	Amerika		5990
		5400	Azija		Okeanija i Polarni regioni
					Razno - zemlje nisu specificirane extra
					Razno - zemlje nisu definirane
5100	Evropa				
		5110	Evropska unija		5190
					Ostale evropske zemlje
5110	Evropska unija				
	AT	038	Austrija	IE	007
	BE	017	Belgija	IT	005
	BG	068	Bugarska	LT	055
	CY	600	Kipar	LU	018
	CZ	061	Češka	LV	054
	DE	004	Njemačka	MT	046
	DK	008	Danska	NL	003
	EE	053	Estonija	PL	060
	ES	011	Španija	PT	010
	FI	032	Finska	RO	066
	FR	001	Francuska	SE	030
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SI	091
	GR	009	Grčka	SK	063
	HU	064	Mađarska		5910
					Ostalo - zemlje nisu specificirane intra
5190	Ostale evropske zemlje				
	AD	043	Andora	ME	097
	AL	070	Albanija	MK	096
	BA	093	Bosna i Hercegovina	NO	028
	BY	073	Bjelorusija	RU	075
	CH	039	Švicarska	SM	047
	FO	041	Farski Otoci	TR	052
	GI	044	Gibraltar	UA	072
	HR	092	Hrvatska	VA	045
	IS	024	Island	XK	095
	LI	037	Lihtenštajn	XS	098
	MD	074	Moldavija		
					Crna Gora
					Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija
					Norveška
					Rusija
					San Marino
					Turska
					Ukrajina
					Vatikan
					Kosovo
					Srbija
5200	Afrika				
		5210	Sjeverna Afrika		5290
					Ostale afričke zemlje
5210	Sjeverna Afrika				
	DZ	208	Alžir	TN	212
	EG	220	Egipat	XC	021
	LY	216	Libija	XL	023
	MA	204	Maroko		
					Tunis
					Ceuta
					Melila

Šifra	Tekst				
5290	Ostale afričke zemlje				
AO	330	Angola	ML	232	Mali
BF	236	Burkina Faso	MR	228	Mauritanija
BI	328	Burundi	MU	373	Mauricijus
BJ	284	Benin	MW	386	Malavi
BW	391	Bocvana	MZ	366	Mozambik
CD	322	Demokratska Republika Kongo	NA	389	Namibija
CF	306	Centralnoafrička Republika	NE	240	Niger
CG	318	Kongo	NG	288	Nigerija
CI	272	Obala Slonovače	RW	324	Ruanda
CM	302	Kamerun	SC	355	Sejšeli
CV	247	Zelenortski Otoci	SD	224	Sudan
DJ	338	Džibuti	SH	329	Sveta Helena
ER	336	Eritreja	SL	264	Sijera Leone
ET	334	Etiopija	SN	248	Senegal
GA	314	Gabon	SO	342	Somalija
GH	276	Gana	ST	311	Sao Tome i Prinsipe
GM	252	Gambija	SZ	393	Svazilend
GN	260	Gvineja	TD	244	Čad
GQ	310	Ekvatorijalna Gvineja	TG	280	Togo
GW	257	Gvineja Bisau	TZ	352	Tanzanija
IO	357	Britanski indijskookeanski teritoriji	UG	350	Uganda
KE	346	Kenija	YT	377	Mayotte
KM	375	Komori	ZA	388	Južna Afrika
LR	268	Liberija	ZM	378	Zambija
LS	395	Lesoto	ZW	382	Zimbabve
MG	370	Madagaskar			
5300	Amerika				
	5310	Sjeverna Amerika		5330	Južna Amerika
	5320	Centralna Amerika i Karibi			
5310	Sjeverna Amerika				
CA	404	Kanada	PM	408	Sveti Petar i Mikelon
GL	406	Grenland	US	400	Sjedinjene Američke Države
5320	Centralna Amerika i Karibi				
AG	459	Antigva i Barbuda	HT	452	Haiti
AI	446	Angvila	JM	464	Jamajka
AN	478	Holandski Antili	KN	449	Sveti Kristofor i Nevis
AW	474	Aruba	KY	463	Kajmanski Otoci
BB	469	Barbados	LC	465	Sveta Lucija
BM	413	Bermudi	MS	470	Monserat
BS	453	Bahami	MX	412	Meksiko
BZ	421	Beliz	NI	432	Nikaragva
CR	436	Kostarika	PA	442	Panama
CU	448	Kuba	SV	428	Salvador
DM	460	Dominika	TC	454	Otoci Turks i Caicos

Šifra	Tekst					
	DO	456	Dominikanska Republika	TT	472	Trinidad i Tobago
	GD	473	Grenada	VC	467	Sveti Vinsent i Grenadini
	GT	416	Gvatemala	VG	468	Britanski Djevičanski otoci
	HN	424	Honduras	VI	457	Američki Djevičanski Otoci
5330	Južna Amerika					
	AR	528	Argentina	GY	488	Gvajana
	BO	516	Bolivija	PE	504	Peru
	BR	508	Brazil	PY	520	Paragvaj
	CL	512	Čile	SR	492	Surinam
	CO	480	Kolumbija	UY	524	Urugvaj
	EC	500	Ekvador	VE	484	Venecuela
	FK	529	Falklandski Otoci (Malvini)			
5400	Azija					
		5410	Zemlje Srednjeg i Bliskog istoka		5490	Ostale azijske zemlje
5410	Zemlje Srednjeg i Bliskog istoka					
	AE	647	Ujedinjeni Arapski Emirati	KW	636	Kuvajt
	AM	077	Armenija	LB	604	Liban
	AZ	078	Azerbejdžan	OM	649	Oman
	BH	640	Bahrein	PS	625	Okupirana Palestinska teritorija
	GE	076	Gruzija	QA	644	Katar
	IL	624	Izrael	SA	632	Saudijska Arabija
	IQ	612	Irak	SY	608	Sirija
	IR	616	Iran	YE	653	Jemen
	JO	628	Jordan			
5490	Ostale azijske zemlje					
	AF	660	Afganistan	MM	676	Mianmar (Burma)
	BD	666	Bangladeš	MN	716	Mongolija
	BN	703	Bruneji	MO	743	Makao
	BT	675	Butan	MV	667	Maldivi
	CN	720	Kina	MY	701	Malezija
	HK	740	Hong Kong	NP	672	Nepal
	ID	700	Indonezija	PH	708	Filipini
	IN	664	Indija	PK	662	Pakistan
	JP	732	Japan	SG	706	Singapur
	KG	083	Kirgistan	TH	680	Tajland
	KH	696	Kambodža	TJ	082	Tadžikistan
	KP	724	Sjeverna Koreja	TL	626	Istočni Timor
	KR	728	Južna Koreja	TM	080	Turkmenistan
	KZ	079	Kazahstan	TW	736	Tajvan
	LA	684	Laos	UZ	081	Uzbekistan
	LK	669	Šri Lanka	VN	690	Vijetnam

Šifra	Tekst					
5500	Okeanija i Polarne regije					
	5510	Australija i Novi Zeland		5590	Ostale zemlje Okeanije i Polarnih regija	
5510	Australija i Novi Zeland					
	AU	800	Australija	NF	836	Otok Norfolk
	CC	833	Kokosovi Otoci	NU	838	Niue
	CK	837	Kukovi Otoci	NZ	804	Novi Zeland
	CX	834	Božićni Otok	TK	839	Tokelau
	HM	835	Otok Heard i Otočje McDonald			
5590	Ostale zemlje Okeanije i Polarnih regija					
	AQ	891	Antarktik	PF	822	Francuska Polinezija
	AS	830	Američka Samoa	PG	801	Papua Nova Gvineja
	BV	892	Buve	PN	813	Pitkern
	FJ	815	Fidži	PW	825	Palau
	FM	823	Mikronezija	SB	806	Solomonski Otoci
	GS	893	Južna Georgija i otočje Južni Sandwich	TF	894	Francuske Južne Teritorije
	GU	831	Guam	TO	817	Tonga
	KI	812	Kiribati	TV	807	Tuvalu
	MH	824	Maršalovi Otoci	UM	832	Mali Udaljeni Otoci SAD-a
	MP	820	Sjeverno Marijanski Otoci	VU	816	Vanuatu
	NC	809	Nova Kaledonija	WF	811	Wallis i Futuna Otoci
	NR	803	Nauru	WS	819	Samoa
5900	Razno - nespecificirane i nedefinirane zemlje					
	5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra		5990	Razno - zemlje koje nisu definirane	
	5920	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra				
5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra					
	QR	951	Zalihe i opskrba unutar okvira intra-Community trgovine	QY	978	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane zbog komercijalnih ili vojnih razloga u okviru intra-Community trgovine
	QV	959	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane u okviru intra-Community trgovine			

Šifra	Tekst					
5920	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra					
QS	952	Zalihe i opskrba unutar trgovine sa trećim zemljama		QZ	979	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane zbog komercijalnih ili vojnih razloga u okviru trgovine sa trećim zemljama
QV	960	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane u okviru trgovine sa trećim zemljama				
5990	Razno - zemlje koje nisu definirane					
QQ	950	Zalihe i opskrba		QX	977	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane zbog komercijalnih ili vojnih razloga
QU	958	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane				

ANEKS 9

**GEONOMENKLATURA 2007
EKONOMSKE ZONE**

Ekonomске zone se mogu preklapati i zbog toga se ne smiju koristiti za pravljenje većih grupa

Šifra	Tekst					
1000	Svijet					
	1010	Evropska unija (evolucijski)		5990	Razno - zemlje koje nisu određene	
	1011	Extra-Evropska unija (evolucijski)				
1010	Evropska unija (evolucijski)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	BG	068	Bugarska	LT	055	Litva
	CY	600	Kipar	LU	018	Luksemburg
	CZ	061	Češka	LV	054	Latvija
	DE	004	Njemačka	MT	046	Malta
	DK	008	Danska	NL	003	Holandija
	EE	053	Estonija	PL	060	Poljska
	ES	011	Španija	PT	010	Portugal
	FI	032	Finska	RO	066	Rumunija
	FR	001	Francuska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SI	091	Slovenija
	GR	009	Grčka	SK	063	Slovačka
	HU	064	Mađarska		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
1011	Extra-Evropska unija (evolucijski)					
	5190	Ostale evropske zemlje		5400	Azija	
	5200	Afrika		5500	Okeanija i Polarne regije	
	5300	Amerika		5920	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra	
1013	Eurozona od 1999 (evolucijski)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	CY	600	Kipar	LU	018	Luksemburg
	DE	004	Njemačka	MT	046	Malta
	ES	011	Španija	NL	003	Holandija
	FI	032	Finska	PT	010	Portugal
	FR	001	Francuska	SI	091	Slovenija
	GR	009	Grčka		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
1014	Extra-eurozona od 1999 (evolucijski)					
	BG	068	Bugarska	LV	054	Latvija
	CY	600	Kipar	MT	046	Malta
	CZ	061	Češka	PL	060	Poljska
	DK	008	Danska	RO	066	Rumunija
	EE	053	Estonija	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SK	063	Slovačka
	HU	064	Mađarska		1814	Extra-Evropska unija (27)
	LT	055	Litva			
1021	EFTA					
	Evropska asocijacija slobodne trgovine					
	CH	039	Švicarska	LI	037	Lihtenštajn
	IS	024	Island	NO	028	Norveška

Sifra	Tekst				
1031	ACP				
	Afričke, karipske i pacifičke zemlje				
AG	459	Antigva i Barbuda	LS	395	Lesoto
AO	330	Angola	MG	370	Madagaskar
BB	469	Barbados	MH	824	Maršalovi Otoci
BF	236	Burkina Faso	ML	232	Mali
BI	328	Burundi	MR	228	Mauritanija
BJ	284	Benin	MU	373	Mauricijus
BS	453	Bahami	MW	386	Malavi
BW	391	Bocvana	MZ	366	Mozambik
BZ	421	Beliz	NA	389	Namibija
CD	322	Demokratska Republika Kongo	NE	240	Niger
CF	306	Centralnoafrička Republika	NG	288	Nigerija
CG	318	Kongo	NR	803	Nauru
CI	272	Obala Slonovače	NU	838	Niue
CK	837	Kukovi Otoci	PG	801	Papua Nova Gvineja
CM	302	Kamerun	PW	825	Palau
CU	448	Kuba	RW	324	Ruanda
CV	247	Zelenortski Otoci	SB	806	Solomonski Otoci
DJ	338	Džibuti	SC	355	Sejšeli
DM	460	Dominika	SD	224	Sudan
DO	456	Dominikanska Republika	SL	264	Sijera Leone
ER	336	Eritreja	SN	248	Senegal
ET	334	Etiopija	SO	342	Somalija
FJ	815	Fidži	SR	492	Surinam
FM	823	Mikronezija	ST	311	Sao Tome i Prinsipe
GA	314	Gabon	SZ	393	Svazilend
GD	473	Grenada	TD	244	Čad
GH	276	Gana	TG	280	Togo
GM	252	Gambija	TL	626	Timor-Leste
GN	260	Gvineja	TO	817	Tonga
GQ	310	Ekvatorijalna Gvineja	TT	472	Trinidad i Tobago
GW	257	Gvineja Bisau	TV	807	Tuvalu
GY	488	Gvajana	TZ	352	Tanzanija
HT	452	Haiti	UG	350	Uganda
JM	464	Jamajka	VC	467	Sveti Vinsent i Grenadini
KE	346	Kenija	VU	816	Vanuatu
KI	812	Kiribati	WS	819	Samoa
KM	375	Komori	ZA	388	Južna Afrika
KN	449	Sveti Kristofor i Nevis	ZM	378	Zambija
LC	465	Sveta Lucija	ZW	382	Zimbabve
LR	268	Liberija			
1051	Mediterranske zemlje (isključujući EU)				
AL	070	Albanija	ME	097	Crna Gora
BA	093	Bosna i Hercegovina	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija
DZ	208	Alžir	PS	625	Okupirana palestinska teritorija
EG	220	Egipat	SY	608	Sirija
GI	044	Gibraltar	TN	212	Tunis
HR	092	Hrvatska	TR	052	Turska
IL	624	Izrael	XC	021	Ceuta
JO	628	Jordan	XK	095	Kosovo
LB	604	Liban	XL	023	Melila
LY	216	Libija	XS	098	Srbija

Šifra	Tekst					
	MA	204	Maroko			
1053	OPEC					
	Organizacija zemalja izvoznica nafte					
	AE	647	Ujedinjeni Arapski Emirati	KW	636	Kuvajt
	AO	330	Angola	LY	216	Libija
	DZ	208	Alžir	NG	288	Nigerija
	ID	700	Indonezija	QA	644	Katar
	IQ	612	Irak	SA	632	Saudijska Arabija
	IR	616	Iran	VE	484	Venecuela
1055	MEDA (isključujući EU)					
	Mediteranske zemlje u Euro-mediteranskom partnerstvu					
	DZ	208	Alžir	MA	204	Maroko
	EG	220	Egipat	PS	625	Okupirana palestinska teritorija
	IL	624	Izrael	SY	608	Sirija
	JO	628	Jordan	TN	212	Tunis
	LB	604	Liban	TR	052	Turska
1057	ASEAN					
	Asocijacija jugoistočnih azijskih nacija					
	BN	703	Bruneji	MY	701	Malezija
	ID	700	Indonezija	PH	708	Filipini
	KH	696	Kambodža	SG	706	Singapur
	LA	684	Laos	TH	680	Tajland
	MM	676	Mianmar (Burma)	VN	690	Vijetnam
1058	Zemlje Latinske Amerike					
	AR	528	Argentina	HN	424	Honduras
	BO	516	Bolivija	HT	452	Haiti
	BR	508	Brazil	MX	412	Meksiko
	CL	512	Čile	NI	432	Nikaragva
	CO	480	Kolumbija	P	442	Panama
	CR	436	Kostarika	PE	504	Peru
	CU	448	Kuba	PY	520	Paragvaj
	DO	456	Dominikanska Republika	SV	428	Salvador
	EC	500	Ekvador	UY	524	Urugvaj
	GT	416	Gvatemala	VE	484	Venecuela
1059	SAARC					
	Južnoazijska asocijacija za regionalnu saradnju					
	AF	660	Afganistan	LK	669	Šri Lanka
	BD	666	Bangladeš	MV	667	Maldivi
	BT	675	Butan	NP	672	Nepal
	IN	664	Indija	PK	662	Pakistan
1110	Evropska unija (15)					
	AT	038	Austrija	GR	009	Grčka
	BE	017	Belgija	IE	007	Irska
	DE	004	Njemačka	IT	005	Italija
	DK	008	Danska	LU	018	Luksemburg
	ES	011	Španija	NL	003	Holandija
	FI	032	Finska	PT	010	Portugal
	FR	001	Francuska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra

Šifra	Tekst					
1111	Evropska unija (25)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	CY	600	Kipar	LT	055	Litva
	CZ	061	Češka	LU	018	Luksemburg
	DE	004	Njemačka	LV	054	Latvija
	DK	008	Danska	MT	046	Malta
	EE	053	Estonija	NL	003	Holandija
	ES	011	Španija	PL	060	Poljska
	FI	032	Finska	PT	010	Portugal
	FR	001	Francuska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SI	091	Slovenija
	GR	009	Grčka	SK	063	Slovačka
	HU	064	Mađarska		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
1112	Evropska unija					
	BG	068	Bugarska		1111	Evropska unija (25)
	RO	066	Rumunija			
1113	Eurozona (12)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	DE	004	Njemačka	LU	018	Luksemburg
	ES	011	Španija	NL	003	Holandija
	FI	032	Finska	PT	010	Portugal
	FR	001	Francuska		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
	GR	009	Grčka			
1114	Eurozona (13)					
	SI	091	Slovenija		1113	Eurozona (12)
1115	EEA					
	Evropska ekonomska oblast					
	IS	024	Island	NO	028	Norveška
	LI	037	Lihtenštajn		1010	Evropska unija (evolucijski)
1116	Eurozona (15)					
	CY	600	Kipar		1114	Eurozona (13)
	MT	046	Malta			
1120	WBCs					
	Zemlje zapadnog Balkana					
	AL	070	Albanija	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija
	BA	093	Bosna i Hercegovina	XK	095	Kosovo
	HR	092	Hrvatska	XS	098	Srbija
	ME	097	Crna Gora			
1130	Zemlje kandidati					
	HR	092	Hrvatska	TR	052	Turska
	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija			

Šifra	Tekst				
1310	NAFTA				
	Sjevernoamerička zona slobodne trgovine				
CA	404	Kanada	US	400	Sjedinjene Američke Države
MX	412	Meksiko			
1330	MERCOSUR				
	Južnoameričko zajedničko tržište				
AR	528	Argentina	PY	520	Paragvaj
BR	508	Brazil	UY	524	Urugvaj
1410	NICs				
	Novoindustrijalizirane azijske zemlje				
HK	740	Hong Kong	SG	706	Singapur
KR	728	Južna Koreja	TW	736	Tajvan
1415	DAEs				
	Dinamične azijske ekonomije				
HK	740	Hong Kong	SG	706	Singapur
KR	728	Južna Koreja	TH	680	Tajland
MY	701	Malezija	TW	736	Tajvan
1420	APEC				
	Azija - Pacifik ekonomska kooperacija				
AU	800	Australija	NZ	804	Novi Zeland
BN	703	Bruneji	PE	504	Peru
CA	404	Kanada	PG	801	Papua Nova Gvineja
CL	512	Čile	PH	708	Filipini
CN	720	Kina	RU	075	Ruska Federacija
HK	740	Hong Kong	SG	706	Singapur
ID	700	Indonezija	TH	680	Tajland
JP	732	Japan	TW	736	Tajvan
KR	728	Južna Koreja	US	400	Sjedinjene Američke Države
MX	412	Meksiko	VN	690	Vijetnam
MY	701	Malezija			
1430	LDC				
	Slabije razvijene zemlje				
AF	660	Afganistan	ML	232	Mali
AO	330	Angola	MM	676	Mianmar (Burma)
BD	666	Bangladeš	MR	228	Mauritanija
BF	236	Burkina Faso	MV	667	Maldivi
BI	328	Burundi	MW	386	Malavi
BJ	284	Benin	MZ	366	Mozambik
BT	675	Butan	NE	240	Niger
CD	322	Demokratska Republika Kongo	NP	672	Nepal
CF	306	Centralnoafrička Republika	RW	324	Ruanda
CV	247	Zelenortske Otoci	SB	806	Solomonski Otoci
DJ	338	Džibuti	SD	224	Sudan
ER	336	Eritreja	SL	264	Sijera Leone
ET	334	Etiopija	SN	248	Senegal
GM	252	Gambija	SO	342	Somalija
GN	260	Gvineja	ST	311	Sao Tome i Prinsipe
GQ	310	Ekvatorijalna Gvineja	TD	244	Čad
GW	257	Gvineja Bisau	TG	280	Togo

Sifra	Tekst					
	HT	452	Haiti	TL	626	Timor-Leste
	KH	696	Kambodža	TV	807	Tuvalu
	KI	812	Kiribati	TZ	352	Tanzanija
	KM	375	Komori	UG	350	Uganda
	LA	684	Laos	VU	816	Vanuatu
	LR	268	Liberija	WS	819	Samoa
	LS	395	Lesoto	YE	653	Jemen
	MG	370	Madagaskar	ZM	378	Zambija
1811	Extra-Evropska unija (15)					
	CY	600	Kipar	MT	046	Malta
	CZ	061	Češka	PL	060	Poljska
	EE	053	Estonija	SI	091	Slovenija
	HU	064	Mađarska	SK	063	Slovačka
	LT	055	Litva		1812	Extra-Evropska unija (25)
	LV	054	Latvija			
1812	Extra-Evropska unija (25)					
	AD	043	Andora	NO	028	Norveška
	AL	070	Albanija	RO	066	Rumunija
	BA	093	Bosna i Hercegovina	RU	075	Rusija
	BG	068	Bugarska	SM	047	San Marino
	BY	073	Bjelorusija	TR	052	Turska
	CH	039	Švicarska	UA	072	Ukrajina
	FO	041	Farski Otoci	VA	045	Vatikan
	GI	044	Gibraltar	XK	095	Kosovo
	HR	092	Hrvatska	XS	098	Srbija
	IS	024	Island		5200	Afrika
	LI	037	Litenštajn		5300	Amerika
	MD	074	Moldavija		5400	Azija
	ME	097	Crna Gora		5500	Oceanija i Polarne regije
	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija		5920	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra
1813	Extra-euro zona (12)					
	DK	008	Danska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo		1811	Extra-Evropska unija (15)
1814	Extra-Evropska unija (27)					
	AD	043	Andora	NO	028	Norveška
	AL	070	Albanija	RU	075	Rusija
	BA	093	Bosna i Hercegovina	SM	047	San Marino
	BY	073	Bjelorusija	TR	052	Turska
	CH	039	Švicarska	UA	072	Ukrajina
	FO	041	Farski Otoci	VA	045	Vatikan
	GI	044	Gibraltar	XK	095	Kosovo
	HR	092	Hrvatska	XS	098	Srbija
	IS	024	Island		5200	Afrika
	LI	037	Lihtenštajn		5300	Amerika
	MD	074	Moldavija		5400	Azija
	ME	097	Crna Gora		5500	Okeanija i Polarne regije
	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija		5920	Razno - zemlje nisu specificirane extra
1815	CIS					
	Zajednica nezavisnih država					
	AM	077	Armenija	MD	074	Moldavija

Šifra	Tekst					
AZ	078	Azerbejdžan	RU	075	Rusija	
BY	073	Bjelorusija	TJ	082	Tadžikistan	
GE	076	Gruzija	TM	080	Turkmenistan	
KG	083	Kirgistan	UA	072	Ukrajina	
KZ	079	Kazahstan	UZ	081	Uzbekistan	
1816	Ekstra-eurozona (13)					
BG	068	Bugarska	LV	054	Latvija	
CY	600	Kipar	MT	046	Malta	
CZ	061	Češka	PL	060	Poljska	
DK	008	Danska	RO	066	Rumunija	
EE	053	Estonija	SE	030	Švedska	
GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SK	063	Slovačka	
HU	064	Mađarska		1814	Extra-evropska unija (27)	
LT	055	Litvanija				
1817	Ekstra-eurozona (15)					
BG	068	Bugarska	LV	054	Latvija	
CZ	061	Češka	PL	060	Poljska	
DK	008	Danska	RO	066	Rumunija	
EE	053	Estonija	SE	030	Švedska	
GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SK	063	Slovačka	
HU	064	Mađarska		1814	Extra-evropska unija (27)	
LT	055	Litvanija				
1820	OECD (isključujući EU)					
	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (isključujući EU)					
AU	800	Australija	MX	412	Meksiko	
CA	404	Kanada	NO	028	Norveška	
CH	039	Švicarska	NZ	804	Novi Zeland	
IS	024	Island	TR	052	Turska	
JP	732	Japan	US	400	Sjedinjene Američke Države	
KR	728	Južna Koreja	VI	457	Američki Djevičanski Otoci	
LI	037	Lihtenštajn				

LITERATURA

- Evropske regulative;
- BiH propisi;
- Eurostat – Statistika robne razmjene, Uputstvo za korisnike, 2006;
- Statistički ured Ujedinjenih naroda – Statistika međunarodne trgovine: Koncepti i definicije (Serije M, br. 52, Rev. 2), 1998;
- Statistički ured Ujedinjenih naroda – Statistika međunarodne trgovine: Priručnik za kompilaciju, 2004;
- Politika revizije zvanične statistike: Pitanja od značaja, dokument koji je pripremio MMF za 54. sesiju Međunarodnog instituta za statistiku, koja je održana u Berlinu u augustu, 2003.

